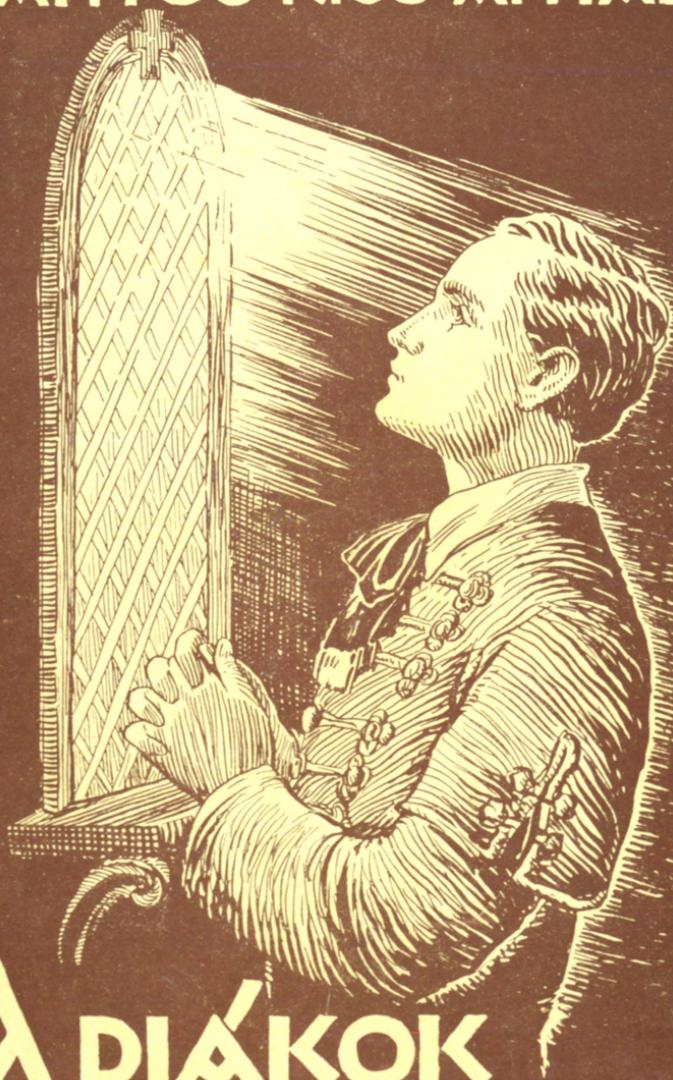

LANTOS-KISS ANTAL

A DIÁKOK
LELKIATYJA

Diákok lelkiatyja

Irta Lantos-Kiss Antal

210 o. Ára füzve 2:80 P, kötve 3:50 P.

E könyv szerzője az ifjúsággal sokat foglalkozó eserkézpap gazdag lelkipásztori tapasztalata alapján írta ezt a minden sorában újszerű, mély lelki alapokra épített, teljesen gyakorlati irányú ifjúsági aszkétikát. A mélyebb lelkiségre törekvő diákifjúság olyan vezérkönyvet fedez fel ebben a munkában, amelyet nem soroz be a könyvespolc kiolvasott könyvei közé. A küzdő és győzni akaró ifjúság a fiatalkor döntő óráiban újból és újból előveszi, tanácsot, jóbarátot keresve.

Élethől ellesett érdekes esetek, sok diák leveleinek közlése teszi vonzóan érdekessé ezt az írást. Külön értéke, hogy a szerző a legnehezebb lélektani mozzanatokot is a stílus és irodalmi ízlés finomságával tudja érzékeltetni. Nemesak a diákok, hanem az ifjúsággal foglalkozó lelkipásztorok és nevelők is kedvelni fogják ezt a lendületes, lélekemelő könyvet!

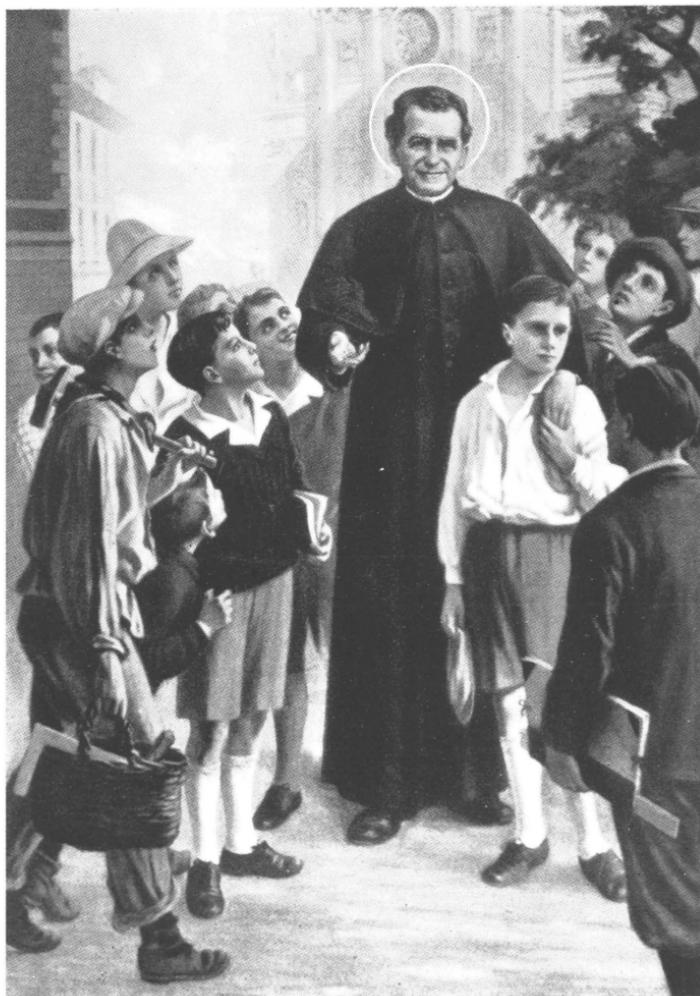
H á n z i

Szinay János missziósnövendék életrajza. Ára 1:50 P.

Könnyel és mosollyal, lelki épüléssel és felbuzdulással ajándékozza meg az olvasót ez az írás. Szinay Jánoska, ez a ragyogó lelkű, szeretetreméltó kőszegi gimnazista kisdíák a lángoló istenszeretet és a pogány lelkekért égő önfeláldozás hőseként költözött az örök-kévalóságba. A szentek tiszta világát szerető és a természetfölötti szépségeket élvezni tudó lelkek pompás olvasmányra találnak ebben az életrajzban.

SZALÉZI MŰVEK, RÁKOSPALOTA

LANTOS-KISS ANTAL: DIÁKOK LELKIATYJA

BOSCO SZENT JÁNOSNAK,
a fiúifjúság nagy gyóntatójának és lelkiatyjának
égi pártfogásába ajánlom könyvemet. **A szerző.**

LANTOS-KISS ANTAL

DIÁKOK LELKIATYJA

*ÖNNEVELÉSI TERVEK
AZ ÉRETTEBB IFJÚSÁG SZÁMÁRA*

SZALÉZI MŰVEK

Nihil obstat. Carolus Szitkey Societatis Salesianae, censor dioecesanus.
Imprimatur. No. 4682|1939. Vaciai, die 11-a Augusti 1939 † Stephanus
Episcopus Vacienis

Minden jogot fenntart magának a kiadó!

A könyv részleteinek felhasználása, különösen a példák és
levélrészletek átvétele csakis a szerző nevének, a könyv
címének és a kiadóvállalat adatainak pontos megjelölésével
történhetik!

E L S Ó R É S Z:

L E L K I A T Y Á T
KIVÁN AZ IFJÚSÁG!

Valakit várunk!

Diáklelkigyakorlatok végén mindig megilletődötten búcsúzom a fiúktól. Három lélekemelő nap csendjében megtisztul a fiúk tekintete, felemelkedik a sok lekonyult fej. Mikor gyónásuk végén elsírják bánatkönnyeiket és meghatottan megsókolják a térdeplőre tett kis feszületet, meggyőződészerűen érzem: Isten kegyelme a vakokat látókká, a süketeket hallókká, a bénákat járókká, a sorvadtakat élettől duzzadókká tette és illetesei nyomán eltünt a lelki poklosok minden gennyes utálatossága! Mikor utoljára kezét fogok a diákokkal, érzem a kezük férfias szorításában, hogy vállalni akarják azt az egész embert igénylő munkát, amelyet meghirdettem nekik. Olyan a diáksereg így a büntől kimosakodottan, mint a fennsíkok fénylő rétje, amelyen vakító-fehér liliomszőnyegek omlanak a magasságok vándora elé.

Mégis mikor a vonatról visszanezdek a háromnapos együttlét színhelye felé és a távolságban sorban eltűnnek a házak, a templomtornyok és egy kanyarodónál az egész szép diákvilág, — valami kimondhatatlan aggodás fog el. Olyan ez az érzés, mint mikor a hegyi kilátóról, amely távlatokat és messzeségeket nyitott az ember elé, vissza kell jönni a megunt, kéményfüstös környezetbe.

Mi lesz veletek, fiúk? — kérdezem. — Mi lesz a sok szép elhatározásból? Vajjon életté válnak-e, fátká terebélyesednek-e a bársonyos illetésű kis palán-

ták, amelyek a lelkigyakorlat melegházában az isteni kegyelem símogatására előbújtak?! Állja-e az életben a harcot az a serkenő bajszú nyolcadikos, aki most az érettségi előtt teljes számadást adott életéről és csordultig telt szíve lelki boldogsággal? És az a villogó szemű hatodikos, aki most döbbszent rá fiatalága őrzésének feladataira, nem akasztja-e szegre az első alkalommal most szövegezett elveit? Az a rövidnadrágos ötödikes, akit az Isten hamvas érintetlenségben hozott a felsősök lelkigyakorlatába s aki épségben akarja végigfutni a kamaszkort, nem fárad-e el az úton, kitartó marad-e a jóban?

Néhány hét múltán megindulnak a levelek: fel-szívódott az oltóanyag, dolgozik a lelkigyakorlat árama. Az első sikerek láza, új, eddig ismeretlen lelki képességek felfedezése, az önmegtartóztató élet magasabbrendűségének megízlelése, — ez a levelek tartalma. Fényképek is érkeznek meleg, hálás alá-írásokkal.

Egyszer csak elmaradozik egyik-másik. Néha később jelzi is hallgatása okát: Bajok vannak, visszastem! Nem bírom tovább!

Van, aki újból nekilendül: Ejnye, hiszen máról holnapra senki sem lesz szentté! Újból neki a magaslatnak!

Lassan ketté válik az igyekvők csoportja: világosan látható lesz egyesek határozott előretörése. Ezek bírják az iramot és erősen remélhető, hogy ez lesz a végleges életstílusuk. Mások eleinte botlanak még, de felkelnek és tovább haladnak.

Sokan azonban egészen elhallgatnak. Első leveleikben kétségbeesetten kopogtattak, dörömböltek,— de aztán egyre ritkult, egyre halkabbá vált a jelzésük, a segítségkérésük. Amint a Thetis cirkálót is a mentőhajók birtokából elragadta a tenger száguldása, — ezeket a fiatal életeteket is mélyre merítette a tengeráramlás. Egy ideig kavarnak a hullámok az

elsüllyedés helyén, azután elsímulnak, mintha mi sem történt volna. A világ rohan a maga útján, az emberek épp úgy nevetnek, sietnek, mint máskor. Mi is volna gyászolnivaló azon, hogy egy a sok közül a mélybe merült? Hiszen csak egy fiúlélek volt...

Hogyan, — komolytalan volt a sok erősfogadás, hatástalan volt a bánat és csak próbálgatás lett volna a felcsillanó megújulási vágy, amelynek tanuja lehettem?

Nem! A fiúk életberendezése őszinte volt, javulási vágyuk is mélyből fakadt! Máshol lesz a hiba, csak meg kell keresni! Találni kell megoldásokat, hogyan lehet lerögzíteni, megszilárdítani a jóelhatározásokat, hogy az orkánokkal is dacoljanak és életképes tettekké váljanak!

Egyik lelkigyakorlaton, mikor a fiúk elé léptem, levelet találtam az emelvény asztalán. Vergődő diáklélek megnyilatkozása volt ez a levél, kétségbeesett kiáltás mentőkéz után. Utolsó mondata a lelkeembe markolt: „Ez a levél nem kopogtat, hanem dörömböl. Az Istenre kérem, segítsen rajtam!” A névtelenül írt levélre nem válaszolhattam írásban, azért egyik előadásomba beleszóttam, hogy a levél íróját várom, jöjjön bátran, mert ügyét csak négy szemközt intézhetem el. Imádkoztam is érte, hogy erősítse meg Isten és bátorítsa fel ezt a félénk lelket. A levélíró mai napig sem jelentkezett. Egész szerencsétlennek éreztem magam; talán csak lépések választottak el ettől a diáktól és mégis áthidalhatatlan úr tátongett közöttünk, amelyet bátortalan lelkülete vágott közénk. Ekkor arra gondoltam, kellene valamilyen megoldást találni, hogy az ilyen fiúkhoz is eljusson a vigasztalás, akiket a féltékenységük és szemérmességük távol tart; akiket a leggyöngédebb szeretettel sem lehet lelkük feltárására bírni; akiknek melengetésére, felbiztatására a legforróbb lelkipásztori szív sem elég, mert így is fáznak, pihegnek,

reszketnek valami átokszerű, megmagyarázhatatlan félelemtől. Jó volna kitalálni valamit, hogy az ilyen zárt világok pókhálós ablakain is ragyogást hozóan tüzelhessen be az Isten napja!

Egy alkalommal súlyos levelet hozott a pósta. Tizenhat oldalon egy felsős diák panaszolja élete útjait. Amint az első sorokat olvastam: „Gyónom a mindenható Istennek és Isten helyett neked, lelkiatyám...”, — rögtön láttam, hogy szabályszerű életgyónást írt le. Ez a fiú azt gondolta, hogy ha így a távolból a bűneit bevallja, postán megküldhetem neki a feloldozást. Előadja, nincs lelkiereje ahhoz, hogy az itt leírt szörnyűségeket élőszóval, személyesen elmondja bárkinek is. Ez a levélíró is képviselője annak a típusnak, amelyik felvilágosulatlanságában világot rengető nagy bűnösnek tartja magát és ismerős pap előtt nem tudja feltárni lelkét. Ezeknek a szeretetre szoruló, büntudatukkal fiatalságukat és idegzetüket felörlő szegény fiúknak is kell valamilyen megoldást találni, hogy megerősödjenek, felbátorodjanak és téves eszméiket elozlatva eljussanak a lelki tisztánlátás megnyugtató adományához.

Jöttek értesítések arról is, hogy alapos készüllettel gyónni mentek a fiúk, de a gyóntató oly sietve és oly röviden elintézte őket, hogy lelkük sok igénye betöltetlen, fiatal életük annyi égő kérdése válaszolatlan maradt. Igen, pap volt, aki feloldozta őket, — de nem volt türelmes, segíteni kész, bizalomra hangoló igazi lelkiember. Ezek a kaptafára húzott, egyéni lélekvezetést nem ismerő gyóntatók lassan unalmassá, kínessá válnak, s az igényes diáklelkek, akik biztatásra, serkentésre szorulnának, ellankadnak és elmaradnak. Még jó, ha az elmaradt gyónási intelem és irányítás pótlására levelezést kezdenek valamelyik ismert ifjúsági lelkipásztorral, — hiszen szép példákat találunk arra is, hogy levelezés útján is eredményesen lehet irányítani a

diákok lelki önnevelését, — de mennyivel biztosabb és hatásosabb volna a közvetlen, személyes irányítás! Gondolnunk kell tehát ezekre az irányítást kereső, de nem találó lelkekre! Kezük ügyébe kell juttatni azokat a fogható és megvalósítható tanácsokat, megoldásokat, amelyeket oly jóakarattal keres és oly szomorúan nélkülöz a szegény fiú.

Kell tehát valami bátorítást adó hatalom, ami lendületbe hozza és állandó feszültségben őrzi a lelket; ami erősebb a Thetist kiemelni akaró hajók sodronykötelenél, amit nem szakíthat el a tenger ereje; ami erősen fogja és rögzíti a lelket; ami rabláncokat tör és csomókat old; ami felemel és színvonalon tart; ami kielégít és éhséget csillapít; ami elsimítja homlokunk redőit és megnyugtat; ami éneklővé, egészségessé tudja tenni a lelket! Kell valami, ami üdén megőrzi a kegyelmi időpontok tavaszi hajtásait, ami táplálja és teljességbe fejleszti a bimbózó palántákat; kell valami törhetetlen, összezúzhatatlan erő, amely lendületben tartja és teherbíróvá izmosítja a tettekkel próbálkozó lelket.

Kell valami! — helyesebben: kell *valaki!*

Hiszen e fenséges feladatot csakis élő, hittel és lélekkel rendelkező ember tudja megoldani, aki vér a mi vérünkből, aki épp úgy a földön jár, mint bármelyikünk, de aki homlokával Isten felé mered, a Cél felé, ahová mindannyian törekszünk.

Ehhez a valakihez, — a Diákok Lelkiatyjához szeretné elvezetni lelkedet ez a könyv!

Megmutatja a választott férfiút, akit meg kell keresned a környezetedben, akire rá kell bíznod fiatalságod irányítását. Megtanít, hogy becsülni tud az ő munkáját. Ha pedig olyan szerencsétlen volnál, hogy különféle okok miatt szinte a lehetetlenséggel határos, hogy jelen helyzetedben hivatott diáklekipásztorra találj, akkor ez a könyv fogja pótolni a lelki tanácsadó szerepét. Azt a feladatot, amelyet

mások számára beszédes papi ember teljesít, segíteni készen eljuttatják hozzád ezek az élettelen sorok. Így szimbólum lesz számodra ez a könyv, mert ez lesz felvilágosítód, vigasztalód, biztatód, ez lesz számodra a Diákok Lelkiatyja!

Mi ösztönöz a lelkiatya választására?

Az öntudatos lelkiélet igénye a serdülőkorban jelentkezik először határozott követelés alakjában. Átmenetileg nem is marad közömbös e lelki igényekkel szemben egyik fiú sem. Hogy azután oly sok fiú lelkiélete mégis gyermekfokon elakad és sohasem lesz állandó lelkipavezetője, annak ott a magyarázata, hogy az ifjú nem foglalkozott komolyan a lelkiélet gondolatával, hanem mikor látta, hogy egész sereg kis áldozatot kellene hoznia, továbbá több kényelmességi és személyi szemponton túltennie kellene magát, napirendre tért fölötte. Esetleg elhamarkodott próbát is tett, de olyan vezetőt választott, akihez nincs korlátlan bizalommal, vagy akiről az első megbeszélések alkalmával kiderült, hogy pap ugyan, de sem lelkiember, sem atya, — tehát nem lehet belőle lelkiatya. E sikertelen kísérlet után nincs önbizalma ahhoz, hogy újabb kísérletet tegyen.

Akik azonban lelkiéletre kapcsolnak, általában a következő alapon indulnak el: Esetleg kisdiák koruk óta gyakori áldozók. Gyóntatójuk hivatott ifjúsági lelkipásztor, aki ért ahhoz, hogyan kell a kisdiák lelkét — a nélkül, hogy észrevenné, — ügyesen átvezetni a serdülőkoron, s aki a fejlődő lélek érintetlenségének megóvása mellett finom, tervszerű munkával apránként megadja a kellő felvilágosítást és lelki felkészültséget, amely a serdülőkor hirtelen kirobbanása esetén is győzelemre viszi a frissen serdült gyermeket. — Mások fejlődésükkel kapcsolatban ráeszmélnek, hogy felvetődő mélyebb kérdései-

ket valakivel meg kellene beszélni és megoldást kell találni arra, hogy önnevelésük ne maradjon félnék tapogatódzás, bátortalan tipegés a jellem útján, hanem tervszerű munka legyen, tudatos önfegyelmzés, számítással végzett felfegyverkezés az élet viszontagságos helyzeteire. — Ismét mások tapasztalataik árán megtanulták, hogy önmagukra nem hagyatkozhatnak, szükségük van hozzáértő vezetőre, hogy el ne tévedjenek a serdülőkor útvesztőiben. Az ilyen ifjak számára rendkívül megnyugtató, ha küzdelmeiket nyugodtan elmondhatják, ha találnak valakit, aki véget vet tengődésüknek és erős kézzel kiragadja őket az örvényből. Ezek a fiúk megható ragaszkodással és fiúi hálával kitartanak lelkivezetőjük mellett. Jól tudják, micsoda mélységből emelte ki őket Isten, mennyi vadságot, ösztönösséget fékezett meg bennük az oltáriszentségi Jézus és milyen kimondhatatlan tisztító munkát végzett lelkükben jóságos lelkiatyjuk. Ezek a diákifjak a legmeghatóbb és legmeggyőződésesebb hívei lesznek a lelkiéletnek.

Ha részekre bontjuk és elemezzük az okokat, amelyek a fiút lelki mélyreásásra biztatják és a benső önnevelés munkájában újabb és újabb ösztönzésül szolgálnak, több figyelemreméltó szempontra akadunk.

Kezdjük ott, hogy mindegyik serdülő lélek *szeretetre vágyik*. Mikor kamaszkora külső tünetei előtt tanácstalanul állnak a szülők, — mikor alakulóban levő belső világa titokzatosan bezárul, — mikor robbanó életerői soha nem tapasztalt vad ütemezéssel dobolnak benne, úgy szeretné valakinek elmondani minden titkát, szeretne felvilágosítást kérni, hogy mitévő legyen, — vágyódik valaki után, aki őszinte szeretettel szólna hozzá, aki nem botránkozik meg kiforratlanságán s aki készséggel segítőkészet nyújt serdülése rohanásában. Szeretetre szom-

jazik a fiú, — és százszor szerencsétlennek mondható, ha nem talál szeretetet. Nagyon jellemző és pontosan idevágó a következő kis eset, amelyet soha életemben nem tudok elfelejteni. Évekkel ezelőtt a soproni Várkerületen nagyot köszönt egy negyedikes realista. Oly kedvesen mosolygott, mintha ismerne. Megállítottam: Ismersz te engem, kisöcsém? — Igen, de csak látásból! Jó, hogy megszólított, kedves tisztelendő úr, mert már úgy is szerettem volna önnel beszélni. — Ezzel elindultunk tovább. A fiú folytatta: Azt akarom mondani, szeretettel megkérem, legyen az én lelkiatyám. — Ránéztem: Szívesen, bár csodálom, hogy félperces ismeretségünk elég neked ilyen elhatározáshoz. — Ó, én biztosra veszem, hogy jól választottam, mert már megfigyeltem a tisztelendő urat. A multkor, amikor az iskolából hazament és a diákjai elkísérték, én a hátuk mögött mentem és minden szót hallottam. Feltűnt, hogy milyen szeretettel bánik a fiúkkal. Akkor gondoltam, hogy *nekem is ez hiánuzik, a szeretet!* — Ez a kisdíák teljesen árva, internátusi növendék volt. Szava — úgy érzem, — érdemes volt a megörökítésre, mert minden szív ugyanezt a vágyat érzi, amikor választott lelkiatyja elé lép kérésével: Atyám, itt vagyok, — faragjon belőlem embert!

Az ifjúságban néha elemi erővel buzog fel a *szébb élet vágya*. Több lenni, felülemelkedni az átlagon, kilépni a céltalanul ténfergők sorából! Határozott hivatástudat vagy kitűzött önnevelési cél, életszentség vágya, tartós erkölcsi tisztaság igénye és más lelkesítő eszmék dagasztják a fiú keblét. Olyan célok ezek, amelyek sarkalják és igényekkel telítik az embert. Nem szabad kinevetni a fiút, ha merész önnevelési célkitűzéssel dolgozik. Komolyan kell venni a szándékait. Aki csak az első kilátótorny vagy pihenőhely elérését tűzi ki hegymászása céljául, sohasem fog elérni a megközelíthetetlennek

látszó, de akarattal és izzasztó kapaszkodással mégis elérhető csúcsra. Don Bosco sem nevette ki Savio Domonkost, mikor ez a fiúcska azzal a kívánsággal lépett elébe, hogy nevelje őt szentté. Nem mondta neki: Fiam, ne beszélj ilyen badarságokat!, — hanem kézen fogta, megkezdte a munkát és valóban élet-szentségre nevelte!

A vezető nélkül álló serdülő diák átlátja, hogy önnevelési munkájában sok erőt pazarol. Törekszik a jóra, de *munkájával nem éri el az eredményt*, amelyet megérdemelne. Sok fölösleges kísérletezés, sok melléhibázás, sok idegzeti megrázkódtatás elmaradna, ha a fiú a kapkodó, ötletszerű egyéni próbálkozásai helyébe a lelkiatya hozzáértő irányítását iktatná. A célkitűzésnélküli önnevelés bizony robotmunka, amely csak fárasztja az embert s amelynek legfeljebb csak hosszás küzdés után mutatkoznak az első csenevész gyümölcsei. Ha a lelkiatya szavára hallgatunk és így világos céllátással fogunk önnevelési munkánkhoz, gyorsan, lelkesen tudunk dolgozni és az eredmény látása újabb vállalkozásokra serkent. Az ifjú határozott lépéssel kiugrik az „örökös kezdők” sorából, vagyis azok közül, akik mindig csak felbuzdulnak, de tenni, cselekedni sohasem tudnak. A lelki vezető gondozása mellett előbb-utóbb siker mutatkozik; munka közben új oldalról ismerjük meg magunkat, soha nem sejtett erők, képességek forrásai buzognak elő. Az éleslátású vezető megláttatja velünk az egyéniségünkben lappangó értékeket, amelyeket eddig észre sem vettünk, amelyeket azonban nagyon hasznos lesz kiaknázunk. Így forr, alakul az eredeti jellem, a törőlmetszett, értékes egyéniség!

A lelkiatya választását *önismeretünk érdeke* is sürgeti. A tapasztalat bizonyítja, mennyire nem ismeri vagy helytelenül értékeli magát a legtöbb ifjú. Elfogult önmagával szemben. Jótulajdonságait túlsá-

gos öntudattal élvezi, hibáit viszont kevésbé veszi észre, sőt talán leplet borít reájuk. A másik viszont túlságosan lebecsüli magát; gyarlóságait kész tragédiáknak tartja, ismétlődő hibái önmaga mélységes megvetésére indítják; eszébe sem jutna, hogy talán átlagonfelüli értékek is lappanganak benne. A lelkiatya feladata tehát, hogy alaposan felülvizsgálja a fiú lelki világát és tárgyilagos megvilágításával jözzön és a valóságnak megfelelő önértékelésre nevelje lelki fiát. A lelkiatya újszerű beállításában, helyes megvilágításban látja most magát a fiú. Ekkor kiderül, hogy helyzete nem is olyan aggasztó, mint ahogy gondolta; látja, hogy sok tennivaló és lenye-segetnivaló mutatkozik lelke területén. A lelkiatya ellenőrzése mellett megindul a legszentebb munka, a lelki önnevelés. Önmagára hagyva éveig csak próbálkozott, kezdőlépéseket tett ilyen irányban; most halad előre és újult lelkesedéssel gyúrja, alakítja önmagát, akit most már valósan és az igazságnak megfelelően tud értékelni.

A lelkiatyaválasztás felvértezést is jelent, *ellen-szegülést a környezettel szemben*. Emberek vagyunk. Mások szava, eljárása visszhangot kelt bennünk, s amint a jó példa vonz és emel, a rossz környezet ront és tönkretesz. Férfi legyen a talpán, aki felveszi a harcot a környezet kedvezőtlen behatásával. A fiú egymagában csak bizonyos ideig állja a harcot, míg erőkészlete tart. Mikor azután elfárad a harcban, vagy ellenfelei pozdorjává zúzták minden fegyverét, menthetetlenül a környezet zsákmánya lesz, — ha nem lép oda mellé valaki, aki bátorítja, aki győzelemmel kecsgetteti és új fegyvert ad a kezébe. Ez az erős hitű férfi, akibe ilyenkor belekapaszkodik az ifjú s aki további harcra biztatja és fegyverei győzelméért imádkozik: *a lelkiatya*.

Ugyancsak a lelkiatya rendelkezik azzal az ügyességgel, hogy *átlendíti az embert a torlaszokon*,

amelyeket a gyávaság és az álszemérem emel lelki haladása útjába. A vergődő lelkű fiú, akit büntudata és tisztulási vágya a templomba visz, aki a gyónatószek előtt megtorpan és visszalép, — ha Isten segítségével végre mégis eljut addig, hogy állandó lelkiatyát talál, többé nem látja középkori kínzókamrának a lelkiatya szobáját, hanem a félelem és álszemérmesség gátlásaiból kiszabadulva, mint vándor a felfedezett üdítő forrásnál, boldogan pihen meg ott.

A választott lelkiatya éppen tisztsége alapján kötelességének tartja, hogy gyónófia lelkének rendezésében a legmesszebbmenő türelemmel és szeretettel segítséget nyújtson. Egyik-másik fiú szinte vérrel verejtékezik, mikor úgy 16—18 éves korában végre magára talál és multjának sok eltakargatott visszásságát végre rendezzi. A lelkiatya megérti, hogy erre időt és fáradságot kell áldozni és az eredmény meg is éri a fáradozást, hiszen egy megtisztult, felmagasztosult lélek, egy boldogságában könnyező diákiú fog felkelni térdeléséből az ilyen súlyos és halaszthatatlan lelki műtétek után. Vajjon eljut-e ugyanerre a boldogságra az a fiú, aki a világeért sem keresne állandó lelkiatyát magának, aki ötletszerűen, koldusmódon hol itt, hol ott, mindig más gyónatónál kéreget maga számára néhány morzsát Isten kegyelmének asztaláról. Talál-e olyan gyónatót, aki messzebb lát nála, aki észreveszi szavai mögött a rendezetlenséget és ha nem ismerné magát, akkor rádöbbenene őt lelke szomorú és letagadhatatlan valóságaira? Lelkiatya kell tehát, aki megtéteti velünk, ha szükség van rá, ezt a nélkülözhetetlen lépést: multunk teljes gyökeres rendezését.

A fiú létérdeke kívánja, hogy legyen lelkiatya!

Viszont jövőjét kockáztatja, aki merészen egymaga akarja megoldani fiatalságának ezer nehézségét, sok-sok bonyolult problémáját!

A FIÚK ÉRTÉKELÉSE A LELKIÉLET SZEMPONTJÁBÓL

A tagadás csatlócai, az örökös kezdők és a győzni tudó ifjak

A diákság körében akad bizonyos százalék (és ez a százalék minden iskolában, még a legjobb intézetben is megtalálható), amely a lelkiélet szempontjából terméketlen, megművelhetetlen talaj. Az életben senkinek sem merném szemébe mondani, de itt papíron talán nem hat furcsán, ha megállapítjuk, mintha egyes fiúk számára nem teremtette volna a lelkiéletet az Isten... Annyira idegenkednek, sőt irtóznak mindentől, ami a lelkiélettel vonatkozásban áll, hogy bevehetetlen várnak látszanak. A lelkükért aggódó és megmentésükért lépéseket tevő lelkivezető rövidesen kénytelen elismerni, hogy csatát veszített, e lelkeket képtelenség megközelíteni, még inkább meghódítani. Hagyjatok fel minden reménnyel!

Ez a használhatatlan százalék — talán az anyatejjel magába szívott vallási közömbösség vagy lelke eldurvultsága miatt — titokban vagy társai előtt tüntetően nem járul a szentségekhez. Éveken át nem gyónik; áldozni a közös áldozáskor elmegy, de természetesen gyónás nélkül. A válságos serdülési időben, mikor a belső életéről való őszinte számadás oly égetően fontos volna, éveken át nem gyónik. Elképzelhető, hogy ez a százalék képezi a diákság legromlottabb és legelvetemültebb rétegét, azt a szélsőséges ellenzéki csoportot, amely a jóratörekvő társak buz-

góságát lenyesegeti, az erkölcsileg felfelé törekvőket elgáncsolni akarja és még az iskolai lelkigyakorlatra érkező lelkivezető munkáját is megtorpedozza. Mintha a pokol fizetett ügynökei volnának, igyekeznek megbuktatni a diákság körében mutatkozó jórabuzdulásokat. Ezek a lappangó elemek, akik mint földalatti maffiák, a tagadás, bontás, a megrögzöttség képviselői, számításba sem jöhetnek annak a magasabbrendű lelkiéletnek szempontjából, amelyre ez a könyv szeretné rávezetni az olvasókat.

Nem volna azonban krisztusi elintézőmód, ha e százalék tárgyilagos letaglózása után meg nem állapítanánk, hogy ahol a lelkipásztor igyekezete elégtelennek bizonyul s ahová nem tud utat törni a szent életű hittanár sem; *Isten kegyelme bámulatos példfordulásokot eredményezhet!* Okosan teszi tehát a lelkipásztor, ha ezekért a megközelíthetetlen lelkekért sokat és kitartóan imádkozik. Faragatlan viselkedésükre, rosszakaratú eljárásaikra a megbocsátó atyai szeretet, a messzemenő türelem fölényességével adjon választ. Készséggel legyen szolgálatukra legkisebb ügyükben is, még akkor is, ha a világot nem akarnak a beszédbe elegyíteni olyan témát, amely bepillantást engedne lelkük területére. A jégpáncélt sokszor a csáklyacsapás sem tudja megtörni, de megolvasztja és felemészti a nap melege. A tapasztalat bizonyítja, hogy olyan fiúknál, akiket rovasokkal, buktatással, pofonokkal nem lehet megszéledíteni, — jósággal, szelídséggel sok eredményt lehet elérni. Többször vezetett már hozzám a jó Isten olyan diákokat, akik megmentéséről már rég lemondtam, de akikért mégis éveken keresztül imádkoztam. Sokszor magam sem gondoltam, hogy a közömbösen vagy feszélyezetten induló beszélgetés egy óra múlva azzal fog végződni, hogy a fiú letérdel és — mint hasonló helyzetekben Don Bosco sokszor megtette, — feloldozhatom a bűnbánó lelket!

A lélek kulcsa Istennél van és ez a hatalmas Kulcsár néha egész váratlanul is feltárja a kapukat. Hozzá kell tennünk azonban, hogy az ilyen hirtelen megtérések a fiú könnyelműsége vagy gyenge akarat miatt nem mindig tartósak, továbbá ezek a kegyelmi közbeavatkozások annyira rendkívüli dolgok, hogy a lelkiélet elkezdéséhez az ilyen tespedő lelkekre nem lehet számítani, csupán a teljesség kedvéért említettük őket.

A diákság nagy többsége felfigyel a kegyelem érintésére. Egy-egy jól vezetett lelkigyakorlat végén a kegyelem záporozására megijjul a sok diáklélek. Ilyenkor kerülnek a diáknaplóba az új életkezdést jelző határozott sorok, ilyenkor tesznek fogadásokat az ifjak az oltár előtt, ekkor csillan meg szemükben az új élet és boldogabb jövő hajnalfénye, ilyenkor kopognak be új atyát kereső fiúk a hittanár vagy más diáklelkipásztor lakásán ezzel a kéréssel: Atyám, én új életet akarok kezdeni, vegegyen kezébe engem!

Aldott kegyelmi időpontok ezek!

El is indul a lelkiélet első szakaszán a friss lelkessedésű csapat. A vezető, ha rátermett ifjúsági lélekbúvár, néhány határozott utasítást ad és már is élénk tempót diktál a fiúknak. Nincs kukoricázás, — nincs tétovázás, idővesztegetés! Aki a lelkiélet magaslataira akar jutni, tartson lépést és ne fáradjon el! Már az elindulásnál kiderül, hogy egyesek meggondolták a dolgot: az első megbeszélt időpontban sem jelennek meg. A következő héten újabbak maradnak el, nem tudnak lépést tartani. Ezeknek túlságosan nehéz a lelkiélet, ők inkább a könnyebb múzsa hívei maradnak. Nem tudnak, vagy talán nem is akarnak ilyen határozottsággal szembeszegülni régi bűneikkel, nem gondolták volna, hogy ilyen nehéz dologra vállalkoztak és hogy ilyen szigorú a lelkiatya, mennyi lehetetlen dolgot kíván tőlük. Ezek

a szűk látókörű fiúk azt hiszik, hogy mások is így gondolkoznak. A tanulatlan tiroli fiú is, mikor a hegyoldalból végignéz kis faluja táján és látja, hogy a hegyek köröskörül összeölelkeznek az éggel, azt hiszi, hogy a látóhatáron túl már nincs semmi. Ezek a korlátozott gondolkodású ifjak is azt hiszik, mivel ők lehetetlennek tartják a tiszta életszínvonal elérését és feladják a küzdelmet, az élettisztaság valóban lehetetlen és a többiek is abbahagyják az iparkodást.

Szerencsére: *nincs igazuk!*

A fiúk tekintélyes százaléka továbbhalad. Akadnak, akik eleinte botlanak, de akárhányan elesés nélkül vígan menetelnek előre, — hónapok múltán boldogan tapasztalják, hogy úgy megszokták ezt a lendületes, acélos életet, hogy könnyen és szinte ösztönszerűen csak a jót cselekszik. — Ó, én már el is felejtettem, hogy ki voltam a múlt évben!” — mondta nekem a tanév végén egyik önmagára talált és egy év alatt pompásan kifejlődött derék fiú. Egyik-másik bámulatos értéssel fogadja a lelkiatya utasításait és azokat készségesen átviszi a gyakorlatba. Ismerek egy kiváló zenetanárt. Maga ugyan még országos hírnévre sem tett szert, de nagyszerűen tanít és iskolájában a jó muzsikusok egész sorát nevelte. Jelenleg két növendéke, aki az ő vezetése alatt kapta az alapvetést és a zene élveznitudását, mint kiváló hegedűművészek járják az európai országokat. A lelki életben is hasonló a helyzet: egy ügyes ifjúsági lelkipásztor, aki talán nem is országos hírvé tekintély, de a diáklélek bámulatos értésével és hivatott szeretettel foglalkozik a fiúlelkekkel, ragyogó élettisztaságú, szent életű ifjak egész sorozatát tudja kitermelni lelki iskolájában. Míg ő maga szerényen és föltűnés nélkül dolgozott kis szobájában, fia a tőle tanult eszméket, a tőle átvett módszerrel tovább adják és ezek megmentői, kiváló ifjúsági lelkivezetők lesznek.

Ezek a fiúk, ha lelkiatyjuktól kapott szellemi táplálékot jól megemésztették és magukban feldolgozták, nemcsak szeretni, hanem élvezni is fogják a lelkiéletet. Valahogy kifejlődik bennük az érzék a finomabb lelki örömök észrevezésére, értékelni tudják a lelki teljesítményeket, esztétikai élvezetet nyújt számukra egy-egy lelkigyakorlat, gyónás, áldozás, könyv olvasása, stb. Becsülni tudják lelkiatyjuknak érdekükben kifejtett munkáját. Hálát éreznek iránta, hűségesek hozzá és diákszívük találékonyságával módot találnak arra, hogy valamilyen figyelmességgel, akár egy tavaszi hóvirágcsokorral kimutassák nagyrabecsülésüket. Egyik ifjúsági lelkigyakorlat alkalmával a gyónást befejező ifjú két szép narancsot göngyöltett elő; zsebpénzén vette a lelkiatyanak, aki már órák óta gyóntatott s akiről feltételezte, hogy szomjas lehet. Nos, az ilyen kedves figyelmet a lelki dolgokat becsülni tudó ifjúság javára kell írni!

Igaz, ez az élvezés nem mindenkinél jelentkezik hamarosan, különösen azoknál nem, akiknek lelki ízlése az előző bűnös élet következtében megromlott. Aki azelőtt a bűnökben találta örömét, ne csodálkozzék, ha a lelkiélet kezdetén eleinte fárasztónak találja, szinte nyúgnek érzi az új életstílust s ha nem talál ízt, zamatot, édességes vigaszt a lelki dolgokban, olyan mint a gyomorrontásos ember: étvágytalan, — a legízesebb falatok sem kívánatosak előtte.

A lelkiélet tartóssága jórészt azon múlik, *tud-e áldozatot hozni a fiú* lelke érdekében. Mivel a fiúk jórésze az ötletszerűen űzött lelkiélet átkát sínyli, — könnyű beláttatni velük a rendszeres lelkiélet áldásait és előnyeit. Egészen másképp megy minden, ha lelkünk haladását állandó lelkiatya őrzi, — ha nem hangulatunk szerint, hanem bizonyos megállapított időközökben járunk lelkünk kezeltetésére.

Ez a rendszeresség már magában véve is akaratédzésnek számít, mivel e rendszer pontos megtartása óriásit lendít a fiú eddig még tétovázó akaraterején. A fiú szívósan ragaszkodik a lelki beszélgetések, gyónási idők pontos betartásához, esetleges sikertelensége esetén is bizalommal térjen vissza választott lelkiatyjához. Ha úgy adódik, esőben, szélben, hóviharban is igyekezzék szigorú pontossággal megjeleni lelkivezetőjénél; ha messze lakik, pattanjon fel kerékpárjára és győzze le a távolságot; szórakozás, társaság vagy mellőzhető elfoglaltság miatt ne hagyja el lelkének előirányzott ápolását. Tanuljon attól a hatodikos gimnázistától, aki a nyári vakációban, mikor a legtöbb diák sínyli az érzékiség erősebb jelentkezését, vasárnaponként reggel öt órakor kerékpárjára ült és behajtott a városba lelkiatyjához, heti gyónása elvégzésére. Kétszer húsz kilométert kellett megtennie esőben, forróságban. De meg is áldotta ezért az iparkodásáért a mentellátó Jézus!

Az ilyen fiúk, akik a legválogatottabb körülmények és nehézségek ellenére is megvalósítják lelkiéletükben a rendszert, a legtermékenyebb és leggyümölcsözőbb fái lesznek Isten kertjének. Ezekkel a fiúkkal feltétlenül lehet dolgozni és átlagonfelüli eredményeket elérni. Hozzá szoktam ahhoz, hogy a rendszeres lelkiéletet élő fiúk tanulmányi szempontból is az élre kerülnek, kitérítéssel érettségiznek, egymás után nyerik el az ösztöndíjakat és pályajutalmakat, az ifjúsági egyesületi életben is vezetőszerepet visznek, kinn az életben pedig nagyszerűen megállják helyüket.

Az ifjú lelkek tarka változatossága fogadja a diákok lelkiatyját. Az egyik fiú gazdag családból való, a másik szegény; egyik érintetlen lelkű, a másik bűnből lábadozó; egyik remekül halad, a másik csetlik-botlik; az egyik szeretetreméltó, kedves, a másik ridegebb, hűvösebb; van, aki magától felnyitja lelkét,

a másikat biztatni kell. Ez optimista, derült lelkű, amaz vergődik és kedvtelenségéből sokszor úgy kell életre injekciózni; az egyik egészséges, másik beteg; az egyik tornászbajnok, a másik esetlen, mint egy medvebocs; az egyik a gimnázium büszkesége, a másik gyenge tehetségű, bukdácsoló diák. Mindegy! A lelkiatya más mérték szerint értékeli őket, kivétel nélkül szereti mindannyiukat. Értékek ők, drága magyar diáklelkek, akik most még senkik, de nagy valakik lehetnek, akiket védeni, óvni, gondozni szent kötelesség és istenien szép feladat!

Meg kell értetni az ifjúsággal, hogy a lelkiélet nem jelent szabadságvesztést, a rendszeres lelkivezetés nem rabszolgaság! Ők nem hódolnak kuli-módjára egy zsarnok és személyeskedő felsőbb akaratnak, hanem meghallgatják lelkiatyjuk jóakaró tanácsát és mivel átlátják annak hasznos voltát, szerinte cselekszenek. Nem bábszínházban élnek, ahol mások kényekedve rángatja őket, hanem öntevékenységgel maguk szerzik meg az eredményeket, amelyeket egy náluk bölcsőbb és tapasztaltabb értelem megvilágított előttük. A lelkivezetés célja: rávezetni a fiút a teljes önnevelésre. Fegyvert adni a fiú kezébe, s ha az kihullna a kezéből, újabb fegyvert nyújtani felé, — de a harcot a fiú harcolja, a csatavonalban ő kap sebet, ha nem vigyáz, — viszont a győzelem is az ő eredménye, amelyhez csupán fegyvert és lőszert szállított a fiú ügyéért égő, jóságos lelkiatya.

Boldog az a fiú, akit lelki szépségszomja, vagy egy jólsikerült lelkigyakorlat, egy talpraesett könyv, egy jótakaró diáklarátja bölcs lelkivezetőhöz irányít! A szombat délutánok istenes, áldott óráiban beharmatozza lelkét az Isten kegyelme. Könnyek letörölője, elhatározások pattintója lesz számára a lelkivezetőnél töltött idő és maga is tapasztalja, amit egy kiváló tehetségű diák mondott egyik jólvégzett, lelket frissítő gyónása után: „Egész héten alig vá-

rom a szombat délutánt! Annyira megszerettem ezt a térdeplőzsámolyt!”

Akiből nem lesz énekes halott

Az itt következő fejezetek fiútípusokat vonultatnak fel az olvasó előtt. E jellemzések alapját annak a kérdésnek vizsgálata adta, mennyiben használható a fiú a lelkiélet kiépítésénél, mit várhat tőle a diákok lelkiatyja, általában milyen álláspontra helyezkedik a lelki dolgok tekintetében.

A jellemrajzolás azonban mindig kockázatos dolog! Megvan ugyan a haszna, hogy az életből ellesett jellemalakokból könnyebben kiolvashatjuk a hibákat és a tennivalókat, mint az elméleti fejtegetésekből, — de megvan az a hátránya is, hogy egyesek pontosan magukra ismernek ezekben a lélekábrázolásokban és azzal vádolják az író, hogy kiszervezte és nevetség tárgyává tette őket. Ha az író égre földre esküdnék is, hogy távol állt tőle minden kiszervezési szándék, pusztán a véletlenen múlt, hogy a sok megfigyelésből összeszedett jellem-ábra az illető képét megszólalásig hünen mutatja, — akkor sem hisznek neki és nagyon neheztelnek reá. Több lelkigyakorlaton megtörtént, hogy egyesek szemrehányást tettek, hogy beszédemben kiszerveztetem őket. A felsorolt jellemhibák olyanok voltak, hogy társaik reájuk gondoltak és feléjük néztek. Ez csakis úgy történhetett, — mondták ezek a fiúk, — hogy a hittanár vagy valamelyik társuk előre bementa hibáikat. Egyik folyóiratban is nevelőtípusokról írtam a legtisztább jószándékkal, válaszul több goromba hangú levelet kaptam azoktól az olvasóktól, akiket az írásban elrepített nyilacskaím szíven találtak. Ezért szükséges, hogy az itt következő típusbemutatók előtt is kijelentsem, egyetlen meghatározott személyt sem teszek itt boncolóasztalra, nem szer-

kesztem ki egyik fiút sem, akinek Isten kegyelméből lelki tanácsadója lehettem, — de sok megfigyelés alapján, itt is, ott is elcsípett meglátásokból összeállítottam e típusokat, amelyek az életben talán sohasem fordulnak elő szó szerint így, de amelyeknek ikertestvérük, feltűnő hasonlóságú rokonuk talán közvetlen környezetünkben is él. Ha pedig az olvasó véletlenül magára ismerne, ne haragudjék, hanem okuljon és ismerje fel e típusbemutató célját: emelkedjék ki hibáiból és szüntesse meg a gátlásokat, amelyek a lelkiélet szempontjából boldogulását akadályozzák.

Először vegyük megfigyelés alá azokat a diákokat, akik a lelkiélet terén számításba sem jönnek, mert már első fellobbanásaikkal bebizonyítják, hogy nem szabad őket komolyan venni.

1. *A mímelő típushoz* tartozik az a diák, aki a lelkiéletet csak mutatja, színész módjára mímeli. Bizonyos számítás vezetni ebben. Hivatkozik arra, hogy ő mély lelkiéletet él és állandó lelkiatyja van és közben szó sem igaz az egészről. Az ilyen fiú vasárnap nem reggelizik, hogy anyukája azt higgye, hogy a diákmissén áldozik. A lelkiéletet mímelő fiú idézi elő a következő esetekhez hasonló jeleneteket.

(Színhely az utca. Szereplők: a diákok lelkiatyja és egy papa.)

Papa: Van szerencsém, kedves főtisztelendő úr! Kraxlhuber vagyok, Kraxlhuber Tóbiás hatodikos gimnazista édesapja.

Lelkiatyja: Igen? van szerencsém. Tessék parancsolni!

Papa: Már régóta köszönetet akarok mondani Főtisztelendőségednek, hogy az én Tóbikámmal anynyit fárad. Nagyon örülök, hogy hóna alá nyúlt a gyerekeknek. Igazán ráfér ebben a kamaszkorban egy kis lelki abrak.

Lelkiatya: Kérem, a fiút ismerem, de egyáltalán nem foglalkozom vele.

Papa: Ugyan! Hiszen minden szombaton a lakására megy és gyónik!

Lelkiatya: Nálam még soha életében nem gyónt.

Papa: Ugyan, kérem! Hiszen most szombaton is ott volt és este nyolckor jött haza. Mondta, hogy sok fiú volt ott és várnia kellett. Egyetemes gyónást végzett és az sokáig tartott. Éppen azt szeretném kérni, hogy kissé gyorsabban végezzen a fiúval, hogy mindig idejében otthon legyen.

Lelkiatya: Ismétlem, a fiúnak egyáltalán nem vagyok lelkiatyja és nálam nem volt.

(A gondos apai utánjárás kideríti, hogy Tóbi ezzel a „természetfeletti” ízű trükkel eszközölte ki szigorú szüleitől, hogy szombatonként lányok után csatangolhasson. A múlt szombaton pedig a színház délutáni előadását nézte meg, — nyilván ott végezte az említett egyetemes gyónást is.)

Más:

(Színhely a gimnázium folyosója. A lelkiatya az igazgató urat keresi, de elfogja egyik fiatal tanár: Jó, hogy találkozunk, kedves tisztelendő uram. Egyik lelkifiáról szeretnék önnel beszélni. A Donnerwetter Richárdról van szó!

Lelkiatya: A Donnerwetter fiút ismerem, — de ő nem lelkifiam.

Tanár: Ezt a fiút ismételten lopáson csíptük, sőt több felderítetlen lopásban is őt kell gyanúsítanunk. Többször beszéltem vele négy szemközt. Tiltakozott a vád ellen és arra hivatkozott, hogy vallásos fiú, minden héten gyónik és azt is mondta, kérdezzem meg lelkiatyát, az majd megmondja, hogy ő soha életében még nem lopott. (A lelkiatya közbe akar szólani, de a tanár folytatja): Kérem, a világért sem akarom tisztelendő úr nyilatkozatát, hiszen a gyónási pecsét köti, stb. De mivel a fiúról ezek után nem tu-

dom elképzelni, hogy ilyen intenzív lelkivezetés alatt szántsándékkal lopna, akkor nyilván terheltségről van itt szó és az ön lelkifia kleptomániás. Arra akarom csak kérni, hogy pszihikai úton igyekezzék kezelni ezt a gyereket, mert már eddig is éppen a lelkiatyjára való tekintettel sok hibájára szemet hunytam.

Lelkiatya: Kérem szépen, a fiú körülbelül három hónappal járt nálam először és utoljára. Amiket velem kapcsolatban mondott, hazugság. Lelki dolgokkal szélhámoskodik. Tanár úr belátására bízom, hogy a jövőben hogyan fogja kigyógyítani — a kleptomániából...!

2. *Az anyagi előnyöket kereső.* Ezt a fajtát a mai idők keserves anyagi helyzete termelte ki. Számára a lelkiatyaválasztás nem több, mint üzleti számítás, pénzszerzési lehetőség. Kiszemel magának olyan papot, akinek jó szívéen kívül kedvező anyagi felkészültsége is van. Tettetett bizalommal felkéri lelkivezetőjének. Néhány látogatás után előhozakodik helyzetével és ezzel kapcsolatban írtózatos sírást rendez. Az elővigyázatos lelkivezető ruha vételével, vagy a tandíj közvetlen lefizetésével, vagy étkezési lehetőség biztosításával segít rajta, de pénzt nem ad a fiú kezébe. A kevésbbé elővigyázatos lelkivezető azonban, akinél az anyagi előnyöket kereső néhányszor már sikerrel próbálkozott, termő tőkévé fog előlépni a fiú értékelésében. Ne csodálkozzék a lelkivezető, ha egy napon „lelkifiát” kicsapják az intézetből; a lelkiatyától kizsarolt pénzt kártyára, itallra, kicsapongásokra költötte. A képmutató fiú, aki lelki hófehérkének mutatkozott és aki hetenként bámulatos lelki előhaladásról számolt be, mint megbélyegzett, züllött diák, a tanulóserег salakja kénytelen világgá menni. Egész lelki megnyilatkozása csak színészkedés volt. Nagyokat mulatott magában, hogy hiszékeny lelkiatyját mennyire megszedítette. — Elképzelhető, hogy nem végződik mindig ily gyászosan

az anyagi előnyöket kereső pályafutása, — de az biztos, hogy akit ily földies indítékok kényszerítenek a lelkiéletre, aki a lelki dolgok gyakorlásában *captatio benevolentiae*-t lát, mikor buzgóságával lelkiatyja jóindulatát hajhássza, — hittanárváltozás esetén, vagy ha a megígért anyagi szolgáltatást bizonyos idő múltán megszüntetik, — azonnal leállítja buzgóságát, templomnak a tájára sem megy és ő az első és lehangosabb ott, ahol a papokat szidják s ahol a papok fősvénységét pellengérezik.

3. *Aki még a bűn palástolásához sem ért.* Ezt a fiút is érdek vezeti. Ha fegyelmi eljárás indul ellene, ha konferencia táján jóindulatot akar koldulni, kenetes képpel jelentkezik a lelkiatyanál, hogy gyónni akar. Gyónásában természetesen azt akarja igazolni, hogy milyen tiszta lelkű, jó publi és elmondja, hogy utoljára három hónapja gyónt s azóta néhányszor elfelejtett imádkozni és kis dolgokban kevésszer hazudott. Több bűne nincs! A lelkiatya érdeklődő kérdéseire szinte felháborodva feleli, hogy ő nem szokott elkövetni olyan bűnöket. Az ember úgy érzi, hogy ez a fiú egy földre szállott angyal, vagy egy széltoló gazember. Mivel a gyóntatási utasítás szerint „*Credendum est poenitenti,*” vagyis igaznak kell elfogadni a gyónó vallomását, a gyóntató a jó Istenre bízva az ügy megítélését, feloldozza őt. Egy hét múltán ismét jelentkezik emberünk s ekkor még újsajtólóval sem lehet kinyomni belőle bűnt. Ime, egy új ifjúsági szent! Csak azt nem érti szegény lelkiatya, — miért beszél mindenki olyan különös gyanuperrel erről a fiúról? Ez a típus még a bűn palástolásához sem ért, mert ha már rosszul akar gyónni, ne mutassa el ilyen túlságosan ártatlannak, hanem mondjon el egy rakomány bűnt, hogy ne legyen gyónása ennyire áttetsző hazugság. Legalább legyen „technikája” a hazudozásban. A lelkiatyát nehéz helyzet elé állítja: az a fejét meri tenni arra, hogy

a fiú szentségtörően gyónik és mégis kénytelen újból és újból feloldozni. Mikor azután elmúlik a nehéz helyzet, a fiú is abbahagyja ezt a képmutatást, — s ha kikerül az iskolából, nem is köszön lelkiatyjának az utcán, mint aki érzi, hogy ez az ember a veséjébe látott és teljesen tisztában van azzal, hogy ez az álszenteskedő fiú erkölcsi szempontból mekkora nulla!

4. *Az Arisztid-típus.* Elkényeztetett arisztokrata módjára, mint aki előkelőnek tartja saját életében is a lelkieztetés nyelbeütését, ez a jampec is megjelenik a lelkiatya lakásán. Előkelő raccsolás, kifinomult, hanyag gesztus, kölnivízillat jellemzi. Megjegyzendő, hogy megérkezésekor azonnal be akar menni a lelkiatyához. Ha többen vannak ott, akik már régóta várnak, elmegy; ő ugyan nem fog leülni a bűnösök közé! Később azonban visszajön. Bűneit választékosan szövegezi meg (pl. a hatodik parancsnál: teljesítettem testem követeléseit!), hibáit mentegeti és nem tartja nagy dolognak, hogy a lelkiatyával megbeszélt gyónási időpontról elfeledkezett, hogy a feladott penitenciát nem végezte el, hogy a múlt alkalommal a tánczoszorúcska miatt nem jöhetett el, hogy a Tasziló bácsinál pénteken névnap volt és ugyebár ilyenkor kénytelen az ember húst enni. A kötelességtudás teljes hiánya, a hanyavetiség, a józan mérsékleten is túlmenő önféltés, a „jaj, csak meg ne erőltessem magam” elve jellemzi a lelki Arisztidet. Nem is bírja sokáig a lelki élet iramát, hiszen az egész fellendülés csak szezon, hóbert volt nála, divat, amelyet mások is felkaptak és ő is felkapott. Utánozni akarta ebben is a többieket. De megunt a dolgot, mint ahogy a tánciskolában is a fox után kariókára kíváncsi, a karióka után pedig rumbázni kíván. Táncrend az élete, amelyen a leg-tarkább egyvelegben szerepel lelki igény és csömör, fellendülés és lecsúszás.

5. *Aki csak kezdeni tud.* Ehhez a csoporthoz igen sok fiú tartozik! Lelkigyakorlat végén megostromolják a lelkigyakorlatvezető gyóntatószékét. Az örök igazságok megdöbbenetted őket, bűntudat fojtotgatja torkukat, kibuggyan belőlük az elhatározás: lelkiélete! kezdék! Meg is van bennük a vágy, hogy eddigi állati színvonalukról valami magasztosabb, szellemi területre emelkedjenek. Mint mentődeszkába, belekapaszzkodnak a lelkiatyaválasztás kézenfekvő gondolatába. El is kezdik a munkát, — de nem jutnak tovább a kezdetnél. Egyesek már az első napokban úgy ítélik, hogy elhamarkodott ígéretet tettek, túlsokat kívántak maguktól, meg aztán talán nincs is szükség olyan nagy vezeklésre, csak az a lelkigyakorlatos páter megszeppentette őket. Mások egy-két kezdőlépést tesznek, de az első kudarc esetén máris abbahagyják a dolgot, mert nem így képzelték a boldogabb jövőt. Esetleg úgy próbálnak megoldást keresni, hogy visszaesés alkalmával valamelyik szerzetesrend templomában, ismeretlen gyóntatónál meggyónnak, néhány nap multán felgyűlemlett kisebb bűneikkel aztán beállítanak igazi lelkiatyjukhoz. Így mondják: Utolsó gyónásom óta ezeket a bűnöket követtem el. A lelkiatya boldogan hallgatja, hogy drága csemetéi milyen szeplőtelen életet élnek. A fiú nem hazudott, de mégis áztatja, félrevezeti lelkiatyját. Egyszer aztán kiderül a turpisság! Megtörténhetik, hogy a lelkiatya saját gyónása elvégzésére a szerzetesházba megy. Amint végiglépked a gyóntatófolyosón, az egyik páter gyóntatószékéből kilép az ő kedves lelkifiacskája. Fülég elpirul, mert lelkiatyja most rajtacsípte, hogy hozzá csak kismosásra járt. Nagymosásra idejött, mert itt sohasem kap feddést, nem kell szégyenkeznie, s itt általában sokkal könnyebb a bűntől megszabadulni. Mivel e leleplezés után nem kíván lelkiatyja színe elé kerülni, angolosan, elköszönés nélkül meglép, s

megy a maga útján, az önáltatás kétes ösvényein. Az álszemérmesség áldozatából sohasem lesz megtisztult, életre talált egyéniség!

Akiktől többet remélhetünk. . .

Egyes fiúk lelkiéletük tartóssága és komolysága szempontjából többet ígérnek. Ebbe az osztályba tartozik a diákság túlnyomó része. Ezért elképzelhető, hogy egyesek magukra ismernek az alábbi lélekábbrázolásokban. A lényeg az, hogy az itt kifogásolt tulajdonságokat szüntessék meg, hogy Isten kezében engedelmes eszközökké legyenek.

6. *Akik hivatalból lesznek lelkiifiökká.* Vannak fiúk, akik maguk sem értik, hogyan, — az iskolában az élre kerülnek. Kedvencekké lesznek és éppen ezért illő, hogy mindenben benn legyenek. Kongregációban, cserkészetben, önképzőkörben, sportkörben ott kell lenniök. Mint a diákság krémje, hivatalból „ex officio” kénytelenek beállni a hittanár bűnbánó gyermekeinek sorába is. Jönnek kötelességszerűen, gépiesen, de csak amíg a függő viszonyuk tart. Mihelyt leteszik a diáksapkát, a lelkiéletnek is búcsút intenek. Addig is a vakációkban, mikor a hittanár nincs a közelükben, eszükbe sem jutna, hogy lelkükkel törődjenek. Mivel a lelkiélet sohasem volt igényük, őszinte lelki szükségletük, oly egyszerűnek és természetesnek tartják e „diáktempó” abbahagyását, mint ahogy sutba vágják érettségi után a diáksapkát, vagy a logaritmustáblát.

7. *A vitalkozó természet.* Ez az ifjú olyan kérdéseket ad fel lelkiatyjának, amelyek nagyon csavaros észjárásra vallanak és amelyeket mintha csak azért találna ki, hogy lelkiatyját kissé megvizsgáztassa. Csodarabbinak nézi lelkiatyját, akinek a „Samuka érdeklődik” módjára fel lehet tenni különféle kérdéseket: „Rabbilében, mi a véleménye erről és er-

ről?” Ha aztán a lelkiatya türelemmel adja a feleleteket a végelelthetetlen kérdésekre, kijelenti: „Ez a válasz számomra nem kielégítő!” Vagy: „Ennyit magam is tudtam!” E pökhendi viselkedés alapján igazán válaszütra kerül a lelkiatya és nem tudja, vajjon krisztusi türelemmel viselje-e modortalan fia különcködését, vagy pedig kilendítse szobájából azaz a meghagyással, hogy keressen magának olyan embert, aki kielégítőbb válaszokat ad. Az ilyen fiú lelki irányítása, — mivel az illetőben az alázatosságának árnyéka sincs és lelkivezetője szavában nem tudja felismerni Isten szavát, — határozott önuralmat és messzemenő türelmet igényel. Ha azután a fiúcska ráún erre a komolytalan lelki cécóra, — elmarad. Ez még elég üdvös megoldás volna; de ha mások megkérdezik, miért nem jár már a lelkiatyjához, a legmerészebb állításokat, sőt rágalmakat is megkockáztatja; kiforgatja lelkiatya szavait, ami annál kellemetlenebb, mivel a lelkiatya a titoktartás kötelezettsége miatt nem nyilatkozhatik. — Megtörténhetik, hogy a vitatkozó típus idővel megváltozik és visszatér a lelkiatyához, de csak abban az esetben, ha az élet néhányszor jól fejbevágta, s ha a szenvedett lelki kudarcok, megpróbáltatások leszálították arról a magaslatról, amelyre beképzeltsége, kevélysége, kritizáló természete állította. (Megjegyzendő, a vitatkozó fiú többé-kevésbé a serdülőkori elmezavar tüneteit mutatja és ezért eléggé indokolt, hogy elnézéssel és megértéssel bánjon vele a lelkiatya.)

8. *Akit állandóan nógatni kell.* Ez a fiú olyan, mint a haldokló: injekciókkal lehet csak életben tartani és esetleg ezek útján lehet megmenteni az életnek. Olyan, mint a rossz ló, — néha egész engedelmesen halad, de azután megbokrosodik és a viláért sem menne tovább. Ha megbokrosodik, egy napon belül több bűnt követ el, mint máskor hónapok alatt,

mintha külön élvezet volna számára, hogyan rombolhatja a hónapok keserves munkájával felépített eredményt. Biztatni kell állandóan, felügyelni kell reá és ekkor tűrhetően jól halad. De szigorúan vigyáz arra, nehogy észrevegyék buzgóságát az emberek, nehogy megszólják igyekezete miatt. Nagyobb stílusú lelki munkára nem is akar vállalkozni, megelégszik az úgynevezett „jó fiú” színvonalával. Éppen ezért életében több a félszesség, mint az egyensúly, — több a botlás, mint a haladás.

9. *A megközelíthetetlen egyéniség.* Ez a fiú részint kiváló tanulmányi eredménye, részint önnevelése, vagy sportteljesítménye alapján a fiúk bámulatának tárgya. Hogy az őt érő dicsfényt még titokzatosabbá tegye, szabályos „Drei Schritt” távolságot tart a többiektől, a világerő sem vegyülne a „plebs” közé. Rendkívüli tehetségnek és megfeythetetlen lélektani talánynak gondolja magát, aki a lelkivezető fiúgyűjteményében kétségtelenül pompás trófea lenne. Neki azonban eszében sincs, hogy ily gyerekes dolgokkal foglalkozzék. Megteszi azt, hogy a fiúk gyónása idején a lelkiatyia előszobájában, keresztbefont karokkal figyeli a gyónáshoz készülő „bűnösöket” és elnéz fölöttük, mint valami büszke fellegvár a városok és falvak fölött. Mikor bemegy a lelkiatyához, előre bocsátja, hogy egyáltalán nem lelki ügyben jött, nehogy a lelkiatyának eszébe jusson, hogy lelki zárait feszegetni próbálja. Valahogy kívántatja, kelletti magát, szeretné, ha a lelkiatyia részéről valami kezdeményezés történnék, amelyet ő sziklabérc módjára kivédene, hogy másnap nevetve újságolhassa kollégáinak: „Az öreg már meg engem is gyónatni akart!” A lelkiatyia azonban hagyja puhúlni; — tudja nagyon jól, hogy lelki segítség kelle-ne neki, de hagyja, majd elérkezik az idő, mire megtörik és magától fogja kérni a segítséget. Az Isten kegyelme előtt nincs bevehetetlen vár! Egy szép na-

pon ez a megközelíthetetlen fiú is beadja derekát. Igaz, hogy kérdő formában jelenti be elhatározását, mert nem tud még alázatos lenni: „Elfogadná-e a lelkem vezetését?” — No, de ez is nagy eredmény, hiszen azt jelenti, hogy az isteni kegyelem kitűzte a győzelmi zászlót a bevehetetlennek tartott vár büszke sziklafokára. Idő, türelem és kitartó imádságon múlik az egész!

10. *A sírátkozó típus.* Rendkívül iskolázatlan akarat. Próbálkozik jó lenni, hetekig bírja az iramot, de azután ismét hetekig téllenségbe merül. Rendkívül szégyeli gyarlóságait, sírni tud, mégpedig őszinte bánattal botlásai miatt, — de mindig a lelkiatyának kell utána járnia, megkeresnie és visszavinnie, mint elkalandozott, pajkos báránykát a nyájhoz. Maga erejéből nem kelne fel. Ha már végletekig kínozza a lelkiismeret, ismeretlen gyóntatóhoz megy és ezzel csak szabadjára engedi vétkezési kedvét. A lelkiatya eleinte figyelemmel kíséri ezt az ellankadó lelket és szeretettel felemeli, hiszen úgy is tudja, mi volt az egyedüli és igazi oka elmaradásának. De mikor tizedszer-huszadszor is ellankad, a lelkiatya is megsokalja a dolgot. Annyira elfoglalt ember, annyi sok ifjút kell irányítania, hogy egyes lelkekre nem pazarolhat ennyi időt, fáradságot és utánjárást. Utóvégre vigyázzon mindenki önmagára, hiszen mindenki önmagáért felelős. Bele kell törődnie a lelkiatyának, hogy nem sikerül mindenkit az üdvösségre vezetnie. Bele kell törődnie, hogy szeretett fia is belekerül az elveszett ifjak százalékába. Lehet, hogy a fiú később megférifiasodik és amikor nem nyúl senki érte, eszébe jut, hogy magának kell segítenie önmagát. De hogy ez bekövetkezik-e, — ez a kérdések kérdése!

11. *A sziámi ikrek.* Két fiú összeáll, véd- és dacszövetséget kötnek, hogy lelkivezetőt választanak és együtt fognak gyónni és áldozni. Ehhez az elhatá-

rozáshoz úgy érkeztek el, hogy őszinteségi rohamukban elmondták egymásnak viselt dolgaikat, valósággal meggyóntak egymásnak. Mikor azután belátták, hogy mennyire semmitérők, az okosabbik tanácsolja, hogy keressék fel X. Y. atyát. El is mennek, de ragaszkodnak ahhoz, hogy együtt járulhassanak a lelkiatyá elé. Az egyik beszél mindkettőjük nevében és tanácsot kér lelki sebeikre. A lelkiatya természetesen csak általánosságban szólhat a dolgokhoz és a gyónás idejére tartogatja a fiúk lelkiállapotának megismerését és véleményezését. Ott kiderül, hogy az „ikrek” közt óriási különbségek vannak, nem lehet őket egy kaptafára húzni. A sziámi ikrek rendületlenül jönnek és óriási propagandát fejtenek ki felfedezettjük, a lelkiatya érdekében: új eszmetársakat szereznek, így lassan kanadai ötösikrekké szaporodnak. Ez a lelkesedés azonban csak addig tart, míg az egyik meg nem únja a nagy előhaladást és lemarad a menetelésben. Példáját a többiek is követik és a nagy hűhóval beharangozott fiúk kivétel nélkül elmaradnak. Lassan azonban rájönnek, hogy nincsenek összenőve. Ha az egyik a szemétdombon akar fetrengeni, a másiknak nem kötelező mellé telepedni, — megszűnik a felbonthatatlannak gondolt barátság és most már külön, de komolyabban és kitartóbban visszatérnek a lelkiatyához.

12. *A megtérő fiú.* Ez a fiútípus valamilyen erőteljes lelki behatás alapján hirtelen rádöbben züllöttségére és azonnal új életre kapcsol. A kijózanító hatást több körülmény szolgáltathatja: rossz iskolai bizonyítvány, amelyről maga tudja, hogy erkölcsi bukásainak következménye; testi egészségében érzi a VI. parancs megtorlását; esetleg egy esemény (megrázó lelkigyakorlatos beszéd), vagy személy (egy tiszta lelkű leány közelléte) felvillanyozza elhatározásait. A lényeg az, hogy a fiú nemcsak szóval, hanem magatartásával is a megtérés jeleit mu-

tatja. Sokat imádkozik, buzgón gyónik, áldozáshoz járul, tanulásban nekilendül, romlott pajtásaival nem érintkezik, másokat is jóra buzdít. Kijelenti, hogy szerzetes lesz, mégpedig valamelyik szigorú rendben, esetleg a kartauziaknál, de legalább is kármelita lesz. A fiúk megbűvölve tekintik ezt a köztük járó nyilvános vezeklőt. A lelkiatya iparkodik azonban tárgyilagosan felfogni a dolgot; komolyan veszi a fiút, de nem előlegez túlnagy bizalmat, nem vár tőle túlsokat. Hirtelen megtérés esetén különösen vigyázni kell, hogy a hirtelen fellobbanás kellő alátámasztást kapjon és a fiú lelkesedése kitartó legyen. Lehet, hogy a megtérés végleges, megállapodott istenszolgálatnak lesz kiindulópontja; de akárhányszor a „kutyából nem lesz szalonna” közmondás jut eszünkbe, mikor olyan fiúk megtérését látjuk, akik már igen messze elkalandoztak az ifjúkori örömeik berkeiben. A lelkiélet ártatlan, tiszta örömei aligha fogják feledtetni velük a kalandozásaikban megízlelt érzéki örömeik ízét! A megtérő fiú, ha erős akaráttal belekapaszkodik a lelki vezetésbe, kilúgozza, megifjíthatja életét, — de ha lassú, ha kibűvökat keres és enged a lelki ellenőrzés szigorúságából, menthetetlenül elsüllyed „in profundis.”

A kibontakozás útján

A kibontakozók csoportjába sorolhatók azok az értékes fiúk, akikkel lehet építeni, akik fogékonyak a jóra s akikben van is munkaképesség ahhoz, hogy tartós eredményeket érjenek el. Igaz, hogy még sok lenyesegetnivaló akad bontakozó egyéniségükben, de ez nem kétségbeejtő. Ezek a hibák természetesen együttjárnak fiatal korukkal, kiforratlanságukkal, s a rendszeres lelkiéletnek éppen az lesz az egyik célkitűzése, hogy ezektől a hibáktól fokozatosan megszabaduljanak. A lelkiatya kezében értékes

és használható anyagok ezek a fiúk; hibáik látása egyáltalán nem keseríti el a lelkiatyát, sőt azt a meggyőződést adja, hogy éppen e hibák leszerelése által forrnak kiváló egyéniségekké az ifjak. Az aranyosok is az iszából mossák ki az aranyzemcskéket, amelyek összegyűjtve nagy értékekké szaporodnak.

13. Kezdjük ez a csoportot a *kiváltságos fiúk* bemutatásával. Ezek tartós lelki előmenetelük alapján tökéleteseknek tartják magukat, mintha ki volnának véve az eredeti bűn következményei alól. Látják a közöttük és bűnnek élő társaik között tátongó különbséget; elhatározzák, hogy megmentik az ifjúságot (mintha ők nem tartoznának az ifjúság keretében!). Térítgetik, lelkiatyához szállítják a fiúkat, esetleg lelki ügyeiket bogozni próbálják, mintha lelkipásztorok lennének. Ebbe az eljárási módba főleg azok esnek, akiknek gondjára több fiút bízta, vagy akikben papi hivatás bontakozik, — tehát kongreganista prefektusok, cserkészörsvezetők, kisszemináriumú gimnazista növendékek. Ezek önmagukat néha felsőbbrendű lényeknek tartják és szinte lelki vezetőül tolakodnak velük egykorú társaikhoz. Elfelejtik, hogy bár fegyelmezett életük miatt tisztábbak, jobbak, mint a külvilágban élő társaik, — végelemzésben épp oly esendő kamaszok, mint a többiek, — akikben épp úgy dolgozik az ösztön, mint a többiekben, s akik épp úgy eleshetnek, mint társaik. Meg kell állapítanunk, hogy ezeket a fiúkat a jóakarát és lelkekért égő buzgóság vezeti, — vigyáznok kell azonban, nehogy kíváncsiskodva betekintést akarjanak nyerni társaik erkölcsi életébe, lelki titkaiba. Így veszélyes foglalkozás volna apostolkodásuk! Nem elég érettek még és nem elég edzetek ahhoz, hogy lelkük kára nélkül és elszédülés veszélye nélkül betekinthesse nek a fiatal lelkek örvényeibe.

14. *A könnyen sértődő.* Ez a fiú lelkiatyjától el-

várja, hogy minden tettehez tapsoljon, helyeseljen. A helyett, hogy örülne a lelkiatya szigorúsággal párosult szeretetének, erőskezű vezetésének, — dicséretet, kedveskedést, cirógatást vár teljesítményéért. Különösen nehéz az eset, ha a fiú előző lelki vezetője becéző szeretettel, édeskedésével valósággal elkapatottá nevelte a fiút; ez esetben az új vezető férfiasabb, szigorúbb bánásmódját nem bírja elviselni. Ő inkább „lelki apukát”, mint komoly értelemben vett lelkiatyát szeretne látni vezetőjében. A fiú lelkében állandó elégedetlenség lappang vezetője iránt, s a legelső alkalommal, ha kevélységét megsebzí, sértődötten otthagyja lelkiatyját. Tegyük fel, a fiú nagy garral hirdeti, hogy hittérítő akar lenni s be akar jutni valamelyik missziós rendbe. A lelkiatya nem tulajdonít túlságos jelentőséget ennek a bejelentésnek, de azért komolyan veszi a fiút és úgy neveli lelkét, hogy — ha Isten is úsv akarja, — rövidesen határozottabb jeleket lásson rajta, valóban misszióspapnak hívja-e az Úr. A lelkiatya többször összetalálkozik hithirdetőnek készülő fiával a moziban; bevallja, hogy hetenként legalább egyszer moziba megy. A lelkiatya később azt is megfigyeli, hogy a tizenhat éven felülieknek hirdetett előadások alkalmával is ott ólálkodik a mozi előtt. Más lelkifíánál talán szóvá sem tenné a gyakori mozilátogatást, — de itt más az eset. A fiú félév múltán rendbe akar lépni. Olyan életpályára készül, amely sok lemondást, áldozathozatalt kíván. Le kell tehát szoknia a mozibajárásról, gyakorolja már most a hivatása által megkívánt önmegtágadást, — hiszen a kínai misszióstelepen, vagy a zulukafferek földjén aligha lesz alkalma filmbemutatókra járni. Nyomatékolás kedvéért a lelkiatya hozzáteszi, hogy a gyakori mozizás semmiképpen sem mozdítja elő a missziós hivatást. Emberünk erre elsápad, megsértődik, néhány erőltetett mondattal elköszön és többé

át nem lépi lelkiatyja lakásának küszöbét. Olyan lelkivezetőt keres, aki nem avatkozik bele az ő „mágnügyeibe.” — Komoly volt ez a fiú? Lehet! De hogy sértődő természete akadályos volt a kibontakozásnak, — az biztos!

15. *Az intézet csillaga.* Kiváló tanuló, aki felsőbbrendűsége tudatával lép a lelkivezető elé. A lelkipásztor, aki még sohasem látta őt, azonnal leolvassa róla, hogy itt kemény munka vár reá: kevély lelkekkel nem lehet eredményes munkát végezni, — ezért kevélységét meg kell törni. Ez nem mindig sikerül. Az intézet csillaga ha valamilyen nagy bűnt követ el, a diákok szokásos receptje szerint idegen gyóntatóhoz menekül, mert nem akarja bemutatni a lelkiatyja előtt, hogy talán nagyobb bűnös, mint az osztály legutolsó tanulója. Hiúsága lehetlenné teszi igaz énjének megközelítését. Magatartásával egyre azt hangsúlyozza, hogy ő jeles, tehát extra, ő más elbánás alá esik, mint a többiek. Szorgalmasan jár a lelkiatyához mindaddig, míg az fel nem fedezi kettős életét, vagy míg maga be nem látja, hogy nincs értelme ennek a képmutatásnak. Ekkor kitálal valamilyen okot a szakításra, hogy elterelje a gyanút, mintha bűnbeesése miatt maradt volna el lelkiatyjától. Érzelgős hangú levelet ír, amelyben bejelenti, hogy szabadságra vágyik, lelkiatyja viszont ráerőszakolta elgondolásait; mélyebb lelkiéletre kívánczik s ezért új lelkivezetőt keres, stb. Csupán azért búcsúzik levél útján, mert tudja, hogy lelkiatyjának nagyon fáj ez az elválás és rosszul esnék a személyes búcsúzás. — Ez a szerencsétlen, öntelt fiú tehát azt képzeli, hogy elmaradásával pótolhatatlan veszteség érte a lelkiatyát, s ez bánatában rögtön lúgkövet iszik. Pedig a lelkiatyja jóízűt mosolyog ezen a tipikus kamaszlevelelen, amelyet mint a kamaszlelekre jellemző megnyilatkozást, félretesz levélgyűjteményébe. Bizonyos

idő multán, ha a „csillag” pályája kissé hanyatlani kezd, vagy ha kissé megkomolyodik, félénken és nagy alázatossággal ismét beköszönt: „Visszafogadna-e, lelkiatyám?” — És jólesik neki, ha ostobaságát nem hánytorgatja fel és úgy bánik vele, mintha mi sem történt volna. Csak azt az ostoba levelet lehetne valahogy megkaparintani és ezer darabra tépni!

16. *A 120-as tempóval dolgozó.* Ez a fiú elindul a lelkiélet útján, — azaz nem is indul, hanem mindjárt halad, robog, sőt száguld. Olyan páratlan buzgalommal végzi a tanácsolt gyakorlatokat, hogy a lelkiatyát egész meglepi ez a buzgóság. Lassan már mérsékelni kell, mert olyan túlbuzgó, hogy szertelenségekre és túlzásokra ragadtatja magát. A feladott elégtétel mindíg kevés neki, azért a lelkiatya hozzájárulása nélkül virraszt, böjtöl, szeges övet készít. Hát ez igazán a buzgóság csimborasszója! Az ilyen túlhajtott buzgóság azonban mindig gyanus! Utána gyakran ellanyhulás, sőt a jó elhagyása szokott következni. Az igazi buzgóság nem szertelen, hanem tartós és egyre növekvő, — de nem repít nyílegyenesen a hetedik mennyországba, hogy azután onnan ugyanoly egyenesen lezuhanjunk a földre. Az ilyen mértéktelen fiút a legnagyobb erélyességgel engedelmességre kell szoktatni. Azt tegye csupán, főleg az önmehtagadás területén, amit lelkivezetője megenged vagy előír. Ha pedig nem engedelmeskedik, akkor megérdemli, hogy a lelkiatya kiadja az útját: „Édes fiam, tudod, hogy szeretlek, — de ne gondold azt, hogy szerelmes vagyok beléd. Ezért ha éppenséggel nem akarsz engedelmeskedni nekem, — menj az utadra!” — Jó magyarán meg kell mondani az illetőnek a véleményünket, abból majd érteni fog. Ez a kemény figyelmeztetés a legtöbb esetben használ! Ha pedig a fiú nem hallgat az okos szóra, — magára maradvá majd saját kárán tapaszt-

talja, hogy minden, ami túlzás, egyszerismind bűn is!

17. *A lassan emésztő.* Ez a fiú nehezen fogadja magába és lassan dolgozza fel a lelki tanításokat. Míg másokat a lelkigyakorlat árama azonnal megkap, ő csak hónapokkal a lelkigyakorlat után szűri le a végleges eredményeket. Ez a lassú gondolkodású fiú hónapokkal vagy akár egy évvel később, valamilyen ösztökélő erő hatása alatt (pl. súlyos betegség) ráemlékszik a lelkigyakorlatban hallott s akkor még kevésbé megemésztett tanításra. Most megérti azt, s a lelkigyakorlat késő utóhatásaként levél útján vagy személyesen felkeresi a lelkigyakorlat vezetőjét és amit akkor kellett volna megtennie, most teljesíti: rendbehozza lelkének rendezetlen ügyeit. Utána szorgalmas, megbízható lelkiéletre buzdul. E lomha lelkiakatnak rá kell szoknia az elevenebb észjárásra. Mi lenne, ha mindenki ily lassan gondolkodnék?! A lelkigyakorlatos szentgyónást negyedévvél a beszédek elhangzása után kellene tartani. Senki sem várhatja, hogy az Isten majd megadja a döntő behatást és a jelet, hogy mikor kezdjük el a lelkiéletet. Addig munkálkodjunk, míg nappal van!...

18. *Aki nem érzi jól magát a bűnben.* Az összes egyéniségábrázolások között talán ez a legrokon-szenvesebb és legszeretetreméltóbb fiú! Vigyáz magára, de talán nem mindig okosan. Így történik, hogy időnkint elveszti a megszentelő kegyelem állapotát. Ez a helyzet első percekben egész lesújtja, rövid időre elkeseredik, de aztán átütő erővel indul meg benne a bánat zuhatagja. Ellenállhatatlan vágy fogja el, hogy véget vessen tarthatatlan helyzetének. Bűnbeszéde után 1—2 órán belül, vagy másnap reggel már megjelenik lelkiatyja előtt és félretéve feltörő emberi szégyenérzetét, alázattal elmondja, mi történt vele. Szavából, viselkedéséből csak úgy sugárzik a mélységes bánat. Ebbe a fiúba beleidegződik, hogy nem érzi jól magát a bűnben és ezért mindig meg-

találja a tisztulás forrásához vezető utat. Szinte lehetetlen, hogy Isten meg ne szánja ezt a jóratörekvést! A fiúnak lelkie vezetője segítségével azonban meg kell találnia bűnei gyökerét, vagyis az okot, amelyen eddig elbotlott, és azt ki kell tépnie magából. Gyakori bukácsolása ugyanis veszedelmes volna, mert kialakulna belőle az a szerencsétlen diáklélek, aki a gyakori gyónót és a gyakori bűnözőt egy személyben egyesíti magában. Úgyes és határozott vezetőre van szüksége, aki kioperálja belőle a bűn gyökérszárait. Nem jó szolgálatot tenne a puha-kezü, lágyszavú lelkiatya, aki inkább a nők lelki irányítására volna hivatott, aki — mint a fiúk mondják, — lelki fröccsökkel frissíti fel újabb munkára lelkifia fáradt lelkét.

19. *A Nikodémus-típus.* Az ilyen szabású fiú szereti az Úr Jézust, szereti a lelke gondozását is, de a háta borsózik még a gondolatra is, hogy vallásosságáról társai is értesülnek. Akkor megy el lelkie vezetőjéhez, mikor más nincs ott; gyónásait is külön végzi; korán reggel áldozik, de a diákmisén semmiképpen sem. Azzal védekezik, hogy nem akarja mások tettségét hajhászni és azt sem akarja, hogy vallásgyakorlata miatt húzzák, ugrassák a fiúk: De megjámorodtál, stb. Az igazi lelkiatya megértéssel fogadja ezt az ifjú Nikodémust és szívesen foglalkozik vele így külön, de vezetése során nemsokára rászoktatja, hogy beálljon a szombati gyónók és a diákmisén áldozók sorába. Hiszen az igazi barátságot meg merjük vallani mások előtt is és az az igazi barát, aki ki mer állani barátja ügye mellett. Nikodémusnak is előbb vagy utóbb színt kell vallania és ki kell állania Krisztus mellett, — nem érheti be tehát lelkiatya kis szobájának falaival, — vallásosságának meg kell nyilvánulnia, ki kell domborulnia a mindennapi életben is.

20. *A magára talált fiú.* Kitartó küzdése jutal-

mául megadja az Isten a fiúnak azt a kegyelmet, hogy végre megtalálja lelke békéjét, harcainak hevesége lecsillapodik és eddigi védekező és foltozó munkája helyett tevékeny életbe, építőmunkába kezdhet. Megjelenésében benne van a jólharcolt harc kristályos öntudata, a súly és a keménység, továbbá az a lenyűgöző férfias tisztaság, amely egész lényének alapvonása lett. Lelki munkájával párhuzamosan külső dolgokban is, különösen tanulmányi téren jó, sőt igen jó eredményt ér el és strammsága, szeretetreméltósága mindenki előtt kedvessé teszi. Ez a fok, amelyre a rendszeres lelkiélet eredményeként eljuthat és el is jut oly sok fiú! A magára talált fiúnak azonban vigyáznia kell arra, hogy elővigyázatos legyen, mert a gonoszlélek különös előszere-ttel vadászik az ilyen magaslaton álló fiúkra; — továbbá ápoljon állandó hálát szívében Isten iránt, aki meghallgatta kérését és megáldotta igyekvő munkáját.

DIÁKIFJÚSÁG ÉS LELKIATYJA

A lelkiatya személye

Ifjúsági vezetők egyik gyűlésén valaki felszólalásában azt a kijelentést tette, hogy véleménye szerint az ifjúsági lelkivezető kegyelemajándékképpen kapja Istentől a tehetséget, hogy az ifjúság bizalmát megnyeri és lelkéhez tud férkőzni. Ezt a tehetséget nem tanulják egyetemen vagy főiskolán, nem lehet szorgalommal elsajátítani, mint egy idegen nyelvet, — ezt Isten adja!

Sok igazság van e kijelentésben! Hiszen a mindennapi életben eléggé igazoltnak látjuk, hogy egyesek mérsékeltebb tehetséggel és különösebb erőfeszítések nélkül, tisztán az Istentől egyéniségükbe oltott erővel az ifjúság legmesszebbmenő bizalmát megnyerik, szavukra hallgatnak a fiúk és igazi tekintélynek örvendenek az ifjúság körében. Mások viszont nagyon is barátságosak, állandóan együtt vannak a fiúkkal, minden úton-módon tetszésüket keresik, majdnem megszakadnak a nagy igyekezettől, — de a diákok lelki bizalmát mégsem tudják megnyerni. Az egyházhatósági kinevezés, amely hit-tanárrá vagy nevelőintézeti előljáróvá helyezi a papot, még nem jelenti azt, hogy az illető a szó szoros értelmében a diákok lelkipásztora lesz.

Annál kevésbbé nevezhetők ifjúsági lelkivezetőknek azok a papok, akiknek gyóntatószékéhez közös gyónások alkalmával vagy saját lelki igényét követve véletlenül eljut az ifjú, aki meghallgatja a fiú gyónását és utána felteszi az agyonúnt kérdést:

„Több bűnöd nincs? Akkor szánd és bánd...” Elég-tételt ad és feloldozással útjára bocsátja a gyónót. Ez a gyóntató vagy túlságosan elfoglalt ember, (első pénteki tömeggyónások alkalmával nemcsak a gyóntató, hanem a várakozó gyónók érdeke is a rövid gyóntatást sürgeti!), vagy pedig kevésbé tartalmas lelkű pap, aki nem veszi észre a gyónó diák lelki szomjúságát. Jóllehet a diákok bizonyos százaléka szereti az ilyen röviden gyóntató, semmit sem kérdező papokat, — a nagyobb lelki igényű, küzdő lelkű és győzni akaró ifjak kielégítetlenül távoznak gyóntatószékéből. Pedig mennyi hála és bizalom volna viszonzás a diák részéről, ha megértést, vigasztalást, bátorítást, segíteni kész jóakaratot találna ott!

Még kevésbé tárul fel a fiúk lelke az olyan hittanár előtt, aki túlságosan szigorú, akiben túlteng a tanár. Ez a pap pontosan bevasalja tanítványain a feladott anyagot, — ha kell, rovással is észretéríti a lustákat, sorban beszedeni az ifjakat, ha feldühösítik, — de gyónásról, lelki beszélgetésekről, lelki-anya választásról szó sem esik, hiszen legalább is vele kapcsolatban ez a sok szép dolog úgy is tárgytalan volna! Akadnak ezenkívül idős hittanárok, akik már belefáradtak a munkába, becsületesen megtartják a hittanórát, elmondják szokásos intelmeiket, — de a kötelezőn túl nem foglalkoznak diákjaikkal. Még papok által vezetett gimnáziumokban is úgy adódhatik, — de hála Istennek, ez nagy ritkaság, — hogy a diákság alig talál magának időt áldozó, rátermett ifjúsági lelkipásztort a tanári karban. Így történhetik, hogy szombat esteken és vasárnap reggel egész tömeg diákfiú ácsorog a barátok templomában, a gyóntatószék előtt, olyan fiúk, akik paptanáraiknál nem találják meg a lelki kényelmet és a közeledésre biztató előzékenységet. Lelkigyakorlatok alkalmával, mikor lelkiatyaválasztásra buzdítom a fiúkat, sokan jönnek ilyen és hasonló kérdé-

sekkel: „Szívesen választunk lelkiatyát, — de tesék megmondani, ki lehetne az?” S ekkor derül ki, hogy lelki gondozás szempontjából akárhány helyen még nagyon árvák a fiúk.

E könyv címe: Diákok lelkiatyja, — a címlap képe mégis diákot ábrázol, aki a gyóntatószék rácsa előtt térdel, mint aki onnan túlról oly sokat vár. Mint börtönből szabadulni akaró rab a szabad világba, oly sokat váróan tekint a rácson túlra, és onnan a homlokára hulló fényt oly boldogan fogadja, mint a rab a szabadulása napját jelző hajnalhasadást. A diákok lelkivezetésében tehát *a diák* a fontos, ő van az előtérben, — a lelkiatyának a háttérből kell irányítania személytelenül, névtelen, aláza-
tos Istenszolgájaként. Amint a szentségi áldáskor az Oltáriszentség és arany foglalata eltakarja a pap arcát, — az ifjúsági lelkivezetésnél is csendes és szerény munkára vállalkozik a pap: előtérben a diáklélek, tőle kis távolságra a lelkiatyja, aki ket-
tőjük közé Krisztust állítja, akinek át akarja adni lelkifiát.

Legyen tehát igazi lelkiember a pap, ha a diáklélek szolgálatába szegődik! Éljen a hitből és uralkodjék benne a kegyelem! Legyen természetfelettséggel átitatott férfi a nélkül, hogy csepegne a kenetes jámborságtól. Legyen életrevaló és az életet jól ismerő a nélkül, hogy elvilágiasodna és elmerülne a világ sodrában. Áldozzon időt és fáradságot fiaiért; a férfilélek szigorúságával és a melegen érző szív szeretetével irányítsa a hozzá érkező lelkeket. Legyen határozott ítélőképessége a lelki dolgokban és tudjon eredményes eligazítást adni a serdülés és az ifjúkor bonyolult kérdéseiben. Érezze a fiú, aki vele beszélget, hogy az ő közelében az Istent is közel érzi magához, — olyan férfiúra talált, akivel beszélni a legtisztább élvezet, akitől sokat szeretne tanulni és átvenni minden valamire való fiú. Legyen maga is

önnevelő férfiú, aki a diákoknak adott tanítást élete minden vonalán valósággá váltja. Legyen példakép, élő tanítás, akinek élete útmutatás az igazi krisztusi életeszmény felé.

Ennek megfelelően oly fegyelmezett legyen a beszéde, hogy ha valaki titokban hangreplezre venne, ne kelljen pirulnia szavai elismérlésekor. Legyen minden tette, minden mozdulata annyira példás, mintha filmre vennék azzal a szándékkal, hogy lelki ifiai előtt levetítsék!

Legyen imádságos lelkű! Szentmiséjében, magánimádságában szerepeljen ott fiainak neve, különösen azoké, akik küzdenek s akikért különösen aggódik. Imádkozzék a kísértések közt hánykolódó fiaiért, s azokért, akik rossz útra tévedtek. Ha úgy érzi, hogy munkája eredménytelen, adja át engedetlen fiát az isteni Gyermekbarátnak, aki úgy hajlítja az emberek lelkét, ahogy Neki tetszik: „Uram! Én itt nem tudok segíteni, segíts tehát Te, Istenem!” Viszont tudjon hálás szívvel köszönetet mondani Istennek, ha valakin segíthetett, ha az elveszett bárányka visszajött s ha valakiben diadalmaskodott a kegyelem.

Legyen reális és ugyanakkor ideális gondolkodású, vagyis nagy eszméket és célkitűzéseket gyúrjon fiai lelkébe, de ugyanakkor számot vessen az emberi gyarlósággal; ne menjen el a kedve, ha a sikertelenségek egész sorozata éri, ha látszólag teljesen eredménytelenül dolgozik. Ne akarja lelki tanítványait minden áron kis angyalokká tenni; ne annyira szárnyalásra tanítsa őket, mint inkább arra, hogyan kell elesés nélkül *itt a földön járni!* Egyes lelkivezetőknek épp az a hibájuk, hogy csak szárnyalást és minden áron csúcsteljesítményeket akarnak elérni vezetettjeikkel. Rosszul számítanak! A fiúk egy részét újból visszahúzza a föld és a vér; — mivel lelkivezetőjük kész szenteket lát bennük, a

viláért sem mernék bevallani a valóságot, hogy nagyon is mélyre süllyedtek a földben és nem tudták követni a hetedik mennyországban járó lelkiezetőjüket. A valós eszményekkel dolgozó vezető is célokat tűz fiai elé, de olyan célokat, amelyeket jóakarattal és kitartással minden törekvő fiú el tud érne. Nem lepődik meg, ha ez a törekvő munka egyeseknél lassan megy; belekombinálja a munkatervbe az esetleges sikertelenségeket is. Az ilyen józanul gondolkodó és mégis idealista vezetőhöz nemcsak apró és örvendetes gyónásaikkal mennek a fiúk, hanem tragédiáikat is be merik mutatni, mert tudják, hogy a lelkiatya embereknek nézi őket és nem földreszállt keruboknak.

Legyen meg a lelkiatyában *a szeretettel párosított szigorúság!* Ne felejtse el, ő nem elkényeztetett kislányok vezetője, hanem fiúké, akiket az élet idegeket és akaratot igénylő küzdelmeire kell felkészítenie, s akiknek kamaszenergiái erős fékezésre szorulnak. Az egészséges lelkű ifjak általában szeretik, ha lelkiatyjuk kemény kézzel fogja őket és ha mulasztásaikért szigorú, de igazságos elbánást kapnak. Egyes ifjak ugyan nehezen akarnak beletörni a fegyelembe, — de ha komoly a szándékuk, megszokják és megszeretik ezt az életrendet. Így lehet vihartálló, acélos lelki edzettségű ifjúságot nevelni! Helyesen teszi a lelkiatya, ha esetleges meglepetések elkerülése végett az első megbeszélés alkalmával előre bejelenti a fiúnak, hogy kemény kézzel fogja vezetni: „Nézd, fiam, én keményen foglak és néha talán fájni is fog a szigorúságom. De jusson eszedbe, hogy minden tettemben, így a szigorúságomban is a lelked iránti szeretet vezet, — s amikor erélyesen bánok veled, azt mind a te érdekedben teszem!” — A fiú megérti ezeket a szavakat. Ha pedig nem tudná megérteni, keressen magának más lelki vezetőt. Komolytalan beállítottsága azt sejteti, hogy tovább

akarja folytatni az eddigi helybentipródást, a lelki szalmacséplést.

Legyen meg benne *a lelkek szeretete*. Éppen ezért ne a diák rokonszenves egyénisége legyen értékelésének mértékadója, hanem hogy ki mennyire kedves Isten előtt. Senki se várja tőle, hogy ömlengésekkel és cirógatásokkal mutassa ki szeretetét. Az ő szeretete bizonyos kis távolságot tart, — de ezt áthidalja a természetfeletti szeretet, amely szavaiban és különben a fiúkért hozott áldozataiban megnyilvánul. Az ő szeretete néha az orvos emberbarátságához hasonló, aki emberszeretetét azzal mutatja meg, hogy késével mély sebet vág a beteg testben és kiharítja onnan a pusztulás fészket. A fiú is, mikor lelki fekélyeit lelkiatyja elé tárja és vezetőjét súlyos műtét elé állítja, ugyanoly megnyugvással boruljon lelkiatyja gyóntatózsámolyára, amint a beteg a műtőasztalon is megnyugodva hull a narkózis ölébe, ha tudja, hogy a legjobb barátja végzi a műtétet, aki gyengédséggel, orvosi tudását latba vetve dolgozik rajta, hogy lelkiismeretes munkájával megmentse szenvedő barátja életét.

Igy áll előttünk a lelkiatya eszményképe, — ez az Istentől küldött pap, aki a diáklelkek őriző jó pásztora!

Ha úgy érzed, hogy nem találsz olyant, aki az itt megrajzolt eszményképnek teljesen megfelel, — bár ilyenek szép számmal akadnak, — keress olyant és fogsz is olyant találni, aki megközelíti ezt az eszményképet!

Tanítson a lelkiatya őszinte értékelésére kiváló költőnk verse:

Bástya:

A mélybe Isten ásta.

Szikla:

Vigyáz vágyainkra.

Torony:

Föül van sáron, poron.

Kemény:

Titokban könny ég szemén.

Örvény:

Lefogja égi törvény!

Ember:

Szive mély mint a tenger.

S benne Isten örök szerelme.

(Mentes Mihály: A pap.)

A lélekszobrász műtermében

Az elhivatott, dolgozó férfiú munkájának hűséges tükre: a műhelye.

A szobrászművész műtermében azonnal látjuk, hogy alkotó művész munkaterületén járunk. A nagy zeneművész sikereit is elárulják a szobájában kifüggesztett képek, műsorok, babérkoszorúk és emlékszalagok.

Mikor a lelkiek felé állított egyházi férfiú szobájába lépünk, mintha kis kápolnába lépnénk, meg kell éreznünk, hogy az Istennel közösségben élő ember lakik itt. Tehát nem a modern pihenőpamlag, a hangulatlámpa, a hatlámpás rádió, a süppedő szőnyegek és drága olajfestmények mutatják az itt lakó férfiú természetfeletti eljegyzettségét, hanem a feszület, az imazsámoly, a breviárium, a könyvtárban bőven található lelki könyvek, esetleg a Mária-szobor előtt égő pirosüvegű mécses. Két berendezési tárgyat azonban különösen jólesik látnunk: a munkaszüneti és az imazsámolyt. A lelkiatyja asztalához leül a sok diák és itt folyik az előkészítő munka, itt történik a sok megbeszélés. A másik az imazsámoly, ide hull le a tisztulást kereső diákfiú, örömmel újságolva haladását, könnyek közt panaszolva bánatát.

Itt nyitja fel legrejtettebb titkait és itt ömlik végig az arcán a feloldozás után a magára talált lélek első mosolygása. A léleknevelés legcsendesebb és legihletettebb munkájának helye ez a térdeplőzsámoly.

Titkos munka folyik itt, mely nem hivalkodik s amelyről a világ nem tud. Nem jár érte a pap számára dícséret és kitüntetés, — de örömmel nézi ezt a munkát Isten!

A lelkiatya munkája sohasem lehet öncél. Bár időnként kiszemel magában egy-egy fiút a tévelygők sorából, akiről tudja, hogy a segítségére szorul, imádkozik is érte: Uram, ha Neked is úgy tetszik, add a kezembe ezt a lelket!, — sohasem számolja, hogy hány lelkigyermek van és nem csinál hiúsági kérdést abból, szaporodik-e a lelki családja. Nem lehet célkitűzése, hogy minél szélesebb körű diákgyűjteménye legyen. A jól és lelkiismeretesen végzett munka tudatában, a feddhetetlen lélek biztosságával irányítja fiait. Ha valamelyik elmarad, vagy más lelkivezető vonzókörébe kerül, nem búsul, még kevésbé féltékenykedik. Az igazán tehetséges lelkivezető önismeretével tudja, hogy elsőrendű lelki táplálékot adott a fiúknak, — s ha ezt most valamilyen ok távol tartja, előbb-utóbb visszatér, mert eszébe jut, milyen nagyszerű lelki vezetést kapott itt. Ha pedig nem térne vissza, vagy azért mert alkalmasabb lelkivezetőt talált, vagy mert szegre akasztotta jóelhatározását, — nem esik kétségbe. Istennek ezzel is tervei vannak, s talán a lelkiatya meg a fiú számára is jobb, hogy így történt.

Az itt forró munka *igazi eredményei csak évek múltán mutatkoznak.* Nagy eredménynek mondható ugyan, ha a fiúk lelki egészségben gyarapodnak, az erények gyakorlásában, lelki könyvek olvasásában haladnak, — de igazi eredmény csak akkor lesz lemérhető, mikor szárnyrakelnek, az érettségi után kikerülnek a lelkiatya személyes vezetése alól:

mennyiben tudnak elesés nélkül saját lábukon járni, tartják-e az eddigi tiszta életszínvonalat? A lelkiatya a jó Isten gyűjtőperselyébe teszi munkája érdemeit és eredményeit, s ez a persely csak az örökkévalóságban fog feltárulni. Boldog lehet az a lelkivezető, aki nem egyedül jut el az üdvösségre, hanem egész csapat kíséretében, azokkal, akiknek lelkét itt a földön oly szeretettel és türelemmel vezette!

Az isteni kegyelmen kívül, amelyet a lelkiatya a feloldozás által közvetít, a *vitalitás*, az életre-erősítés legyen a főtáplálék és leggyakoribb oltóanyag, amelyből nagyobb adagokat olt a lelkivezető a fiúk egyéniségébe. Elevenségben, talpraesettségben, fellépésben és a dolgok kivitelezésében nyilvánuló erőteljességben nyilatkozzék ez meg. Tanácsaiban legyen sok *vitamin*, tápértékes, a lélekben felszívódó és azt erősebbé tevő alkotórész. Nem szerzetes-újoncokat nevel, hanem világban élő és az élet rohamcsapatába készülő ifjakat, akik tánciskolába járnak, akik sportolnak, akiket nem véd a nőktől a klauzúra rácsa, s akik mégis Istennek tetszően akarnak élni. Legyen tehát józan, komoly és ugyanakkor megvalósítható az aszkézis, amelyre a fiúkat tanítja. A XX. század ifjúsági szentjei minden valószínűség szerint nem kispapokból, hanem diákokból és munkásifjakból fognak kikerülni!

Ebben a jellemfejlesztő iskolában azután bizonyos színvonalat kell kívánni mindenkitől! Elindulásakor ugyan még nagyon vegyes a társaság: ártatlan negyedikes kisdiaktól kiharcolt tisztaságú érettségizőig, az ifjúkor első küzdelmeit izlelőktől azokig, akiket — bocsánat a szóért! — úgy kell tisztára súrolni a lelki tetvektől, — nagy változatosság fogadja az atyát. Egy-két hónap multán azonban, mikor a komolytalan akarnokok már elmaradtak, bizonyos természetfeletti beállítottság kezd kialakulni, amely meghitt munkaközösséggé forrasztja a

fiúkat s közös nevezőre hozza őket. Szombatonként összetalálkoznak lelkiatyjuk gyóntatószéke előtt, vásárnap összetalálkoznak a szentáldozásnál, az iskolában is összetalálkoznak, ha valamilyen katolikus ügy vagy lelki természetű célkitűzés diadalrsegítéséről van szó. Káromkodás, fegyelmezetlen szavak, rossz társakkal való barátkozás, tanulmányokban való készületlenség egymás után tárgyaltanok lesznek számukra; így hasonulnak egymáshoz a fiúk, de ezen az alapvető és elengedhetetlen színvonalon felül azután egyéni vezetéssel élik a maguk különleges, egyéni lelki életét.

A műhely munkamenetének ellenőrzésére, különösen ha sok ifjú vezetéséről van szó, ajánlatos ellenőrzési könyvet használni. E sorok írója is könyvet vezet műhelye munkamenetéről, a kezdőkről és a haladókról. Titkos írással jegyzi be oda a fiú neve mellé lelki kórtörténetét, elgondolt kezelési módját, az elért eredményeket és esetleges sikertelenségeket. Ide kerül a végzett lelkiolvasmányok és erénygyakorlatok bejegyzése is. Ily módon elkerülhető a vezetés elején a fiú multját illető ismételt kérdezgetés, a későbbi vezetés során pedig a tanácsok fölösleges ismételtetése. A fiúk jónéven veszik ezt az előttük történő bejegyzést, mert látják, hogy lelki-vezetőjük nem ötletszerűen, hanem jól átgondolt kezelési mód szerint és céltudatosan irányítja lelki önnevelésüket.

A műhelyhez még hozzátartozik az is, hogy légkörében jól érezze magát a lelkiatya. Nem szeretik a fiúk a begubózó, szobájából ki sem mozduló embert, — de a lelkiatyától elvárják, hogy könnyen ott-hontalálható és könnyen megközelíthető legyen. A szombat délutánt, ha teheti, áldozza egészen lelki fiai gondozására; sétáit olyan időben bonyolítsa le, reggel vagy este, hogy mikor a diákok jelentkezni szoknak, otthon legyen és készséggel álljon a fiúk

szolgálatára. Ezt a lelki kényelmet megérdemlik a fiúk, akik külön lelkiatyát választottak, — ne kelljen ténferegniök és alkalmakat keresniök ügyeik végzésére. Amint átlépik a lelkiatya lakása küszöbét, érezék úgy, mintha szentélybe léptek volna, ahol már otthonosan mozognak s ahová, ha az élet távol sodorja őket, visszavágyanak.

Amit nem látnak szívesen a fiúk

Diákkoromban, mikor keresni kezdtem a vezető-férfiút, akire utat kereső lelkem vezetését bízhatnám, sokszor vegyes érzelmekkel jöttem ki a gyónatószékből: „Nem, ez nem az, akit én keresek!” Óriási különbségeket találtam az egyes papok között. Valahogyan mindegyiktől ugyanazt a hozzáértést, türelmet, szívjóságot vártam, amelyet egyeseknél már-már jólesően éreztem s amely kimondhatatlanul jólesett szívemnek. Akkori idealizmusomhoz még nem társult az életismeret, amelynek birtokában kevésbé lepődtem volna meg és nem botránkoztam volna ezeken a tapasztalatokon. Nem lehet ugyanis minden jó pap egyszersmind kitűnő ifjúsági lelkivezető is! Az ifjúság lelki gondozása külön képességeket kíván a lelkiatyától. Az orvosok is specializálódnak: a szem, a szív, agy, ideg stb. betegségeivel szakorvosok foglalkoznak, s ha valaki alapos vizsgálatra szorul, ilyen szakorvoshoz menjen. A lelkek egészségi gondozása is ilyen megosztott munkát kíván. Egyes papok bámulatosan értik a felnőtt férfiak szervezését; mások az öreg mamák vigasztalásához értenek; ismét mások a kisgyermekeket valósággal lebilincselik beszédükkel; egész emberek és nagyszerű papok, akik felbecsülhetetlen szolgálókat tehetnek a lelkipásztorkodás egyes területein a nélkül, hogy a férfiifjúság lelki megoldozásához értenének. Ezért senki sem neheztelhet rájuk! Azt

mondod talán, hogy nem ezekre neheztelsz, hanem azokra az elvilágiasodott papokra, akikre kevésbé vallásos társaid hivatkoznak, akik papi teendőiket tizenötperces misézésekkel, kényszerű, lehadart gyóntatásokkal intézik el s akiket néha olyan helyeken is láthatunk, ahol komoly papnak igazán nincs keresnivalója. Nos, ezek a szájalomraméltó, pályatévészett egyének adják azt a kivételt, amely mindnyájunknak eléggé fáj, — amelynek rossz példaadása mellett azonban annál vonzóbban és biztatóbban ragyog a hivatásuk magaslatán álló, buzgó papok apostoli munkája.

Diákokkal folytatott beszélgetések és levelezések, de hozzáteszem: saját diákkori tapasztalataim alapján is állíthatom, hogy a diáklélek bámulatos őszinteszerűséggel észreveszi a lelkip vezető rátermettségét, de akárhányszor elevenre tapintó felfedezést is tesz, mikor egyes hibákat is észrevesz a lelkiatyában, amelyeket nagyon ajánlatos volna kiküszöbölni. Itt természetesen csak olyan hibák kerülnek sorra, amelyek megmaradása esetén is sok-sok fiút sikerrel vezethet a lelkiatya, — de amelyeket ha kis jóakarattal eltüntet magából, száz százalékos lelkip vezető lesz, aki lassan tömegek, százak és ezrek vezetésére fog eljutni.

Kettős haszon származik a hibák megállapításából: a diákság látja, hogy mikor neki lelkiatyát ajánlunk, nem elvakult, egyoldalú toborzással akarjuk őt e szép eszmének megnyerni, hanem meghallgatjuk igényeit, kifogásait is, amelyek igaz és jogos kifogások; — másodszer, ha e sorokat olyan lelkip vezető olvassa, aki önmaga előtt őszintén beismerheti, hogy a diákság által kifogásolt szépség hibák vezetői gyakorlatában is megtalálhatók, nem botránkozik meg azon, hogyan volt lehetséges ezt egy ifjúsági könyvben szóvá tenni, hanem érzi teendőjét: változtatott, ahol kifogásolható a vezetése, eltünteteti ma-

gából azt a gyarlóságot, amelyen a fiúk megütközhetnek, s ezzel kifogástalanná tette vezetését s a fiúk jobban fogják szeretni.

A gyakrabban emlegetett kifogások közül vegyük elsőnek a túlbuzgó vezetőnek azt a hibáját, hogy *nem hagy elég öntevékenységi alkalmat a fiúnak*. A diák az iskolai életben órsöt vezet, a kongregációban esetleg tág tere nyílik eredeti gondolatai, szervező tehetsége megmutatására. A légvédelmi beosztásban is fontos megbízatást kap. Ezekből az a 15—16 éves fiú azt olvassa, hogy ő mégis csak valaki, akire feladatokat lehet bízni s aki e feladatokkal meg is birkózik. A lelkivezető viszont ráerőszkolja elgondolárait, amelyeket nem is mindig a meggyőződése, hanem néha a szeszélye és bogarassága sugalmaz. Ez a lelkivezető elfelejti, hogy a lelki vezetésben elől megy a vezetett, vagyis jelen esetben a diák, és *mögötte* a vezető, aki mint sugalló, tanácsadó jóbárát indításokat ad neki és csendben figyel, hogyan valósítja meg ezeket. A hivatott vezető örül a fiú kezdeményezéseinek, s boldogan szemléli fia önálló lépéseit a lelki életben. A közelgő veszélyeket felismeri s azokra azonnal figyelmezteti a fiút. Az ilyen lelkivezetőt, aki nem lépi túl basáskodási vágyával a lelki tanácsadó határvonalát, rajongással szeretni fogja az ifjúság.

Nem nézi jó szemmel a fiú, *ha lelkiatyja nem bízik benne*, hanem kopókkal nyomoztat utána, kémekkel ellenőrizteti lépéseit. A gyanakvó természetű lelkipásztor ne csodálkozzék, ha esetleg a legderekabb ifjak is cserbenhagyják egy szép napon! Besűgés, árulkodás, pletyka nem lehet adatszerezési forrása a fiú viselt dolgairól. Vagy kifejlődött az a bensőséges és őszinte lelki kapcsolat, amely egyedül szolgálhat alapul a lelki vezetéshez (s ez esetben teljesen fölösleges mások árulkodása és okvetetlenkedő beleszólása e dolgokba!), — vagy pedig

nem, s ez esetben szó sem lehet eredményes lelki irányításról. Elképzelhetetlennek tartom, hogy egy ügyes lélekbúvár-lelkipásztort huzamosabb ideig falhoz tudjon állítani egy fiú. Az ifjú megúnná ezt a képmutatást és elmaradna, — vagy pedig a lelkiatya, aki a fiú szavain túl a lelkébe lát, saját megérző képességével kiderítené a valót és azt az illető szemébe olvasná. A fiú vagy megtörik erre és ezután másképp lesz; vagy pedig, ha nincs javulásra remény, a lelkiatya ezt a rakoncátlan, haszontalan báránykát szépen szeretettel kilendíti vezetettjei sorából.

Néha egész lesujtja a diákot, *ha lelkiatyja féltékenykedik*. A világért sem engedné meg, még lelkigyakorlat idején sem, hogy egyszer más atyához menjen gyónni, vagy levelet írjon valamelyik országos hírű lelkivezetőnek. Pedig az igazán tehetséges lelkipásztor nem féltékeny! Ismeri nagyon jól a maga lelki irányításának értékeit és azt is tudja, hogy lelkifiát eredményesen vezette. Ha most egyszer másnál gyónik, vagy azért, mert valamit nehezebbé esnék megmondania, vagy mert megragadta a lelkigyakorlatvezető káprázatos szépségű szentbeszéde, — ne ijedjék meg; ez a kis változatosság csak jót tesz a fiúnak! (Egész más volna, ha a fiú csak időnként jönne hozzá apró gyónásaival, egyébként más lelkiatyák felé kalandozik és minden valószínűség arra mutat, hogy kettős életet él! Ilyenkor a fiúnak, ha nem hallgat az intó szóra, szeretettel ki kell adni az útlevelét, azzal a meghagyással, válasszon magának olyan lelkivezetőt, akihez teljes bizalommal van.) Ne haragudják a lelkiatya, ha a fiú megmondja, hogy a napokban másnál gyónt, ne faggassa ennek okát. (A legtöbbször úgymint őszintén megmondja.) Sőt! Néha ajánlja a fiúnak, hogy jövő heti gyónását másnál végezze. Lelkigyakorlat alkalmával is jóindulattal ajánlja, keresse fel a lelkigyakorlat vezetőjét, hadd véleményezze lelki állapotát más lelki-

pásztor is. Az igazán tehetséges lelkiatyához mindig azzal a boldog tudattal fognak visszatérni a fiúk, — igen, jó volt ez a lelkiatya, de a mi lelkiatyánk mégis különb, mégis kedvesebb nekünk!

Röviden megemlítem, hogy a fiúk nem szeretik *a bösz purifikátort*, aki kínzó faggatásaival bányász-sza elő az emberből a VI. parancs elleni bűnöket!

Nem rajonganak *a túlfinomult szép lelkekért* sem, aki hetet-havat összehord a lelki oktatásaiban, — aki mindig beszél, de semmit sem mond. Nincs érzéke ahhoz, hogyan lehetne a súlyos bűnökben vergődő lelket nem babusgatással, hanem hatásos lelki-orvosi beavatkozással egészségessé tenni. Mikor a súlyos bűnöket gyónó diák tisztulni vágyó lelke alapos vezeklést akar és erősebb penitenciát kíván, a túlfinomult lelkivezető ilyenképpen szól hozzá: „Imádkozzál bűneid bocsánatára három üdvözlégyet, — de nem ütközik nehézségbe az elvégzése? Nem lesz nagyon terhes?”

Kevésbé rokonszenves a diáktársadalom előtt *a prospektussal dolgozó lelkivezető is*. Ez a lelkiatya, úgy látszik, számolja, hány tagból áll a lelki családja. Ha új fiú jelentkezik, rögtön felsorolja kiváló lelkifiai nevét: „Ismered a Pufit, a tornászbajnokot? Az lelkifiam! A Kovács Dodót a nyolcadikból? Ugy-e, micsoda kiváló fiú? Az is idejár! Hát az önképzőkör elnökét a keriből? Ugye, milyen tehetséges fiú? Az is idejár!” — Az új fiút meglepi e sok kiválóság, de eszébe jut a magyar közmondás is: Jó bornak nem kell cégér! — Komoly lelkinásztorhoz méltatlan ez a propaganda-munka, — a már meglevő fiúk számára pedig kellemetlen, hogy a lelkiatya prospektusának vonzó látványosságai, nagymoguljai legyenek.

A lelkiélet komolysága szempontjából hátrányos, ha a lelkiatya *túltengő kedélyességben szenved*. Régebben, egyik lelkigyakorlattal kapcsolatban történt.

Egymásután jöttek négyszemközti beszélgetésre a diákok. Feltűnt, hogy egyesek kipukkanó nevetéssel mondták el legmélyebb problémáikat, illetve állandóan vigyorogtak, nevetgéltek, mikor egész komolyan beszélgettem velük. Először még türtem ezt az érthetetlen komolytalanságot, de harmadik esetről már rendre utasítottam a fiút, negyedik alkalommal pedig türelmemet vesztve kifakadtam: „Nem értem, fiam, mi van itt nevetnivaló, mikor halálosan komoly dolgokról beszélünk!” Az illető érettségiző diák megszeppent és most már elkomolyodva, szelíden felelte: „Bocsásson meg, atya, ez nem rossz indulatból történt. Közös lelkiatyánk van, aki rendkívül vicces ember. Lelki beszélgetéseinkben is megszoktuk, hogy a legnehezebb dolgokat is könnyedén, tréfásan beszéltük meg vele. Ó, még gyónásban is többször nevetni szoktunk!” — Nos, ehhez a típushoz nincs hozzátennivalóm!

Kiábrándítólag hat a fiúkra, ha a *lelkiatyja agyba-főbe dicséri* őket. Igaz, hogy mindenki jobban szereti a dicséretet, mint a dorgálást, — a jó szót, mint a ridegséget, — de fölösleges a fiút állandóan jónak, tisztalelkűnek és ki tudja még minek elmondani, mikor a fiú a megmondhatója, hogy nem is olyan angyalka, mint amilyennek lelkiatyja hirdeti őt. „Elementem azzal a tudattal, hogy a világ legnagyobb bűnöse vagyok. Határozottan jó nagy rakomány bűnt tettem le a gyóntatószékben. Bűneimhez nem szólt a lelkiatyja, — de azt mondta, máskor is jöjjenek el. Örül, hogy ilyen jó fiú vagyok és feldícsért az egekig. Mikor kiléptem a gyóntatószékből, szerettem volna megveregetni a vállamat: Ime, nem is tudtam, hogy ilyen derék fiú vagyok!” — mesélte egy hetedik.

Vannak fiúk, akiknek tetszik, — de az értékes fiúk nem helyeslik, — ha a *lelkiatyja mindent megenged a diákoknak*. Lakásában dohányozhatnak,

ihatnak, kártyázhatnak, amit az iskolai szabályok tiltanak. Míg mások lelkiatyjukat „Főtisztelendő Páternek,” „Főtisztelendő Tanár Úrnak,” vagy „Lelkiatyámnak” címezik, ők lelkiatyjuk túltengő barátságossága folytán „Lulu bátyámnak” nevezhetik, vagy hasonló fesztelen megszólítással illethetik vezetőjüket. Ismétlem, vannak, akiknek ez az érintkezési mód tetszik és akadhatnak lelkiatyák, akik ezt a módszerüket egyedül célravezetőnek gondolják, — de az az érzésem, hogy ott végzetesen félreértik a lelkiatya és diákjai között elképzelhető lelki kapcsolatot! Az ilyen helyeken nagyon sokszor a könnyebb múzsa hívei kötnek ki, akik már túlvannak sok mindenben, s akiket csak ily eszközökkel lehet a lelki dolgokhoz édesgetni. Ezeknek nem is annyira a lelkiélet, mint inkább az itt kínálkozó kaszinózás kell. Az ilyen „bratyizás” mellett s az ilyen dohányfüstös légkörben nem terem meg a diákhöz méltó lelkiség és természetfeletti élet, — legalább is *az nem*, amelyet e könyv lapjain eszmény gyanánt hirdetek!

Diákok megfigyelései, kifogásai szolgáltatták az anyagot ezekhez a fejtegetésekhez.

Talán nem volt érdektelen e felgyülemlett kifogások szóvátétele!

NÉHÁNY GYAKORLATI TANÁCS

Hogyan válasszunk lelkiatyát?

Az előbbi fejezetek körülbelül láttatják veled a hivatott lelkiatya kellékeit s talán ráirányították figyelmedet valamelyik papra, aki eddig is rokonszenves volt előtted s akiről most már megörvöződés-sel vallod, hogy e felkészültséggel rendelkezik.

Megkérdezem tehát: Van-e állandó lelkiatyád?

Igenlő esetben felelj őszintén erre a kérdésem-re is, vajjon látod-e hasznát az ő lelki irányításának? (Tudok ugyanis eseteket, mikor valaki rendszeres lelki gondozás mellett is megmaradt szokásos bűneiben, sőt helyzete egyre aggasztóbbá vált!) Ha alapos megfontolással állíthatod, hogy lelkiatyád eredményesen vezeti lelkedet és vezetése alatt határozott haladást tettél, elved legyen, hogy ezt *a jó lelkiatyát nem szabad elhagynod!* Még abban az esetben sem hagyhatod ott, ha angyalok szállnának le az égből és lelkivezetőül ajánlkoznának! Bölcs elv, amelyet a lelkiatyaváloztatásnál követned kell: *Biztosat a bizonytalanul sohasem szabad felcserélni!* Mikor tehát új lelkiatya tűnik fel a látóhatáron, aki nagyszerű szónok, akiben megvannak a jó vezető tulajdonságai s akit felkapnak a fiúk, — hűségesnek kell maradnod eddigi kipróbált lelkiatyádhoz, mert munkája hálára és hűségre kötelez! De ezt kívánja saját érdeked is: lelkiatyád kipróbált vezetése alatt zavartalanul haladtál; az újat még nem próbáltad ki; kérdés, lesz-e hozzá teljes bizalmad és tudja-e olyan eredménnyel vezetni lelkedet, mint eddigi lelkiatyád? Biztos és bevált jó lelkivezetőt vétek volna

otthagyni egy új lelkivezető kedvéért, akitől csak reméljük ugyanezt, vagy még többet, de — kérdés, megkapjuk-e valóban azt, amit várunk tőle.

Más a helyzet, ha valaki állandó lelki felügyelet mellett sem halad, sőt az elért eredmény egyenesen kétségbeejtő. Különösen érvényes ez az eset a kamaszkori bűnökben szenvedő fiúkra, akik félelmi vagy még hosszabb lelki kezeltetés, heti gyónás és áldozás árán sem szabadultak ki szokásaikból. Itt valahol hiba van, — vagy a fiúban, vagy a lelkiatyában! Mert hogy Isten nem hibás, — az kétségtelen! Tartson őszinte önvizsgálatot a diák, vajjon nem benne van-e az előmenetelét gátló hiba? Nem akar-e úgy ötven százalékra kiegyezni a bűnnel és a lelkiérettel?! Valahogy tetszik neki a heti gyónás és gyakori áldozás szép szokása, de igen szívesen lakmározik a testi élvezetekben is; nincs lelki ereje ahhoz, hogy az utóbbiaktól véglegesen elbúcsúzzék. Ilyen beállítottság mellett sohasem fog komoly eredményeket elérni az ifjú; ha a legjobb lelkiatyák és legképzettebb lelki orvosok kezelik is lelkét, — még emelődaruval sem emelik ki a bűn mocsarából, ha egyszer *ő nem akarja!* A lelki eredménytelenség okát tehát elsősorban a vezetettben kell keresni!

Elképzelhető azonban, hogy a fiú jóratörekvő és lelke érdekében hatalmas áldozatokat hoz; talán sokkal kisebb erőfeszítésekkel is többre menne, ha rátermett vezető állna mellette. Jelenlegi vezetője azonban túlságosan enyhe, elnéző, halározatlan, aki tanácstalanul áll problémái mellett és valahogy nem találja meg a módot, hogyan tudná fiát kiemelni a lelki körforgásból. Ez esetben indokollnak látszik a lelkiatyaváltoztatás. Ha remény van arra, hogy erősebb kezű, határozottabb lelkivezetőt találsz, — tisztelettudóan köszönd meg személyesen, vagy írás útján eddigi lelkiatyád fáradozását és jelentsd be, hogy új lelkiatyát választottál. Elhatározásodat meg

is kell indokolnod, de ez nem okvetlenül szükséges. Indokolás esetén azonban okosan szövegezd meg leveledet, mert mint többször láttam, ilyen esetben sok számárságot szoktak összefirkálni a fiúk!

Lelkiatyaválasztáskor természetesen nem mindig kerül előtérbe a hittanár személye. Biztosra veszem ugyan, hogy a fiatal, vagy legalább is fiatalos lelkű és a diákok lelki gondozásával törődő hittanárt bizalmas ügyeikkel is felkeresik és lelkiatyjuknak választják a diákjai, — de mivel e téren a teljes szabadság és kényszerből való mentesség illeti a diáknépet, megtörténhetik, hogy épp a legkiválóbb diákok más intézet hittanárát, vagy lelkipásztorkodásban élő fiatal papot vagy az ifjúsággal készséggel foglalkozó szerzetest választanak lelkiatyjuknak. Az a fontos, hogy választanak! A lelkiatya személyének kiszemelése a diákok dolga!

A lelkiatyaválasztás és ezzel együtt az öntudatos lelkiélet megkezdésének időpontja különféle lehet, — a szerint, hogy milyen okok érlelték meg a lelket erre a döntő lépésre.

A lelki megmozdulások és így *a lelkiatyaválasztás legtermékenyebb korszaka a lelkigyakorlat*. Ekkor bőségesen alkalmad nyílik eddigi bolyongásaid tartathatatlanságának és az új életkezdés fontosságának felismerésére. A lelkigyakorlat gyümölcsként add magadnak ajándékkul a lelkiatyaválasztást. Életgyónásoddal kapcsolatban, vagy külön látogatás keretében add elő kérésedet a kiszemelt lelkiatyának: Tisztelettel megkérem, legyen az én állandó lelkiatyám! — De a választás megejtésére nagyon alkalmas a tanév eleje is, vagy azok az időpontok, amikor egy jó könyv vagy egy beszéd hatása alatt lelked csordultig telt jóelhatározással s amikor lelkiismereted döntő lépés megtételére biztat: Most, vagy soha! Fellelősek vagyunk Isten előtt az ilyen alkalmak elszálasztásáért! — Nem egyedülálló egvik szeretett lel-

kifiam, jelenleg már banktisztviselő, esete, akit harmadikos kerista korában súlyos betegsége irányított a lelkiélet felé. Betegségében rágondolt a lelkigyakorlatban hallott igazságokra és ígéretet tett, ha felgyógyul, többet fog törődni lelkével:

„Milyen jó, — írja még mint diák a naplójában, — hogy Isten súlyos betegséggel látogatott meg! Megismertem az élet valódi értelmét. közelebb hozta Isten számomra mindazokat, akik szeretnek. Volt időm az elmélyedésre, tapasztalnom kellett, hogy ezen a földön csak a szív jósága és a hit erőssége az igazi érték. Hol lennék ma, milyen lenne még most is a lelkem, ha nem szenvedtem volna olyan sokat!?”

A lelkiélet terén általában az azonnali kezdést, a jólhatározás rögtöni gyakorlatbaültetését, tehát a „nunc incipiam!” elvét szoktam ajánlani. Itt, a lelkiatyaválasztásnál azonban helyénvaló a gondolkodás, a helyzet latolgatása. Keserves volna ugyanis mind a diák, mind pedig lelkiatyja szempontjából az elharmarkodott választás. Ajánlatos tehát az elhatározás első fellobbanása után 1—2 napig várni, érni hagyni a dolgot, — és csak azután kérjük fel a lelkivezetőt. E gondolkodási idő alatt fontolja meg a fiú: 1. vajjon lelke javának keresése indítja-e erre a lépésre? — 2. van-e bizalma minden tekintetben a lelkiatyához; — 3. biztosítva látja-e haladását az ő vezetése alatt? — Ha higgadt megfontolás után e kérdésekre igennel felelhet, percig se kételkedjék a felől, hogy szerencsésen választott!

Érdemes megemlíteni, milyen életkorban ajánlatos a rendszeres lelkiélet megkezdése. Gyakorlati okok, különösen a lelkek érdeke azt kívánja, hogy *minél korábban történjék ez*. Nagyon bölcös dolog, ha a hittanár buzdítása vagy a nagyobb diákok jópéldája a kisdiakokat is rászoktatja, hogy állandóan ugyanahhoz a gyóntatóhoz térjenek vissza és ápol-

ják lelkükben a kegyelmi életet; de ezeket a lelki mozzanatokot inkább jó szokásnak és utánzásnak, mint életszükségletből fakadó öntudatos lelki igényeknek számíthatjuk. Hálás lehet a lelkiatyá, Isten iránt, ha serdülés kezdetén álló, tehát 14—15 éves fiúk is bekopognak hozzá. Ezekben már mozog a lelki igények megsejtése, ezeknek már vannak kérdéseik. Milyen jó, ha a kamaszkor veszélyeit megelőzve kézen lehet fogni ezeket a fiúkat! Ezek azok a szerencsések, akik a legtöbbször halálos bűn nélkül eveznek át a serdülés viharzónáján! A lelkipásztort kereső ifjak zöme azonban a serdülőkből és a magukra találókból kerül ki. Ezeket már céltudat és benső igény vezeti a lelkiatyaválasztásban. De bármikor is támadna fel az ifjú lélekben a többélevés vágya, — sohasem jön későn! Csak meg kell ragadni a lelkiatyaválasztás gondolatát, — hiszen az okos gondolatokat Isten sugalmazza, — és férfiakarattal meg kell azt valósítani!

Amikor azután végignéz a lelkiatyá a fiúk során, akiket Isten az ő gondozásába vezetett, — elámulhat a nagy változatosságon. A legkülönbözőbb egyéniségek láthatók itt: kegyelmi remekművektől agyagutánzatú mázos szobrokig; liliumhavú lelkektől kiégett és meghasonlott lelkekig; barackos arcú, testileg is eszményi fejlettségű ifjaktól a testi-lelki szörnyekig; — mind a lelkipásztort várja, mind a jószavát, vigasztalását, tanácsait lesi; az egyik bizalommal, másik félénken, — egyik belekapaszkodva, másik hidegebben, — de mind őt várja. És olyan édes dolog ezektől a Krisztust igénylő diákoktól ezt a legszebb megszólítást hallani:

Lelkiatyánk!

Érintkezési szabályok

Isten akarata esetleg egész különleges megbízást jelöl ki lelkiatyád számára. Talán megmentőd-

nek küldte, aki a legjobbkor jön s aki kiszabadítja lelkedet a hínárból. Lehet, hogy ő lesz értékeidnek első felfedezője, aki kincseket aknáz ki lelkedből, amelyekről eddig sejtelled sem volt. Esetleg egészen új emberré farag, akiben nyoma sem marad a régi félszégnek. Lehet, hogy lelkivezetőd annyira nagystílusú, széleslátókörű ember, hogy valamikor még büszkén emlegetheted, hogy e kiváló papnak diákkorodban gyónófia lehettél; lehet, hogy rengeteget tanulsz tőle, lelki és általános műveltséghez tartozó dolgokat, amelyeknek később hasznát látod. Ki tudja, talán azt a megbízatást kapta Istentől, hogy Magyarország eljövendő vezérférfiát, ily nagyrahitott embert kovácsoljon belőled! De az is lehet, hogy Isten át akar ültetni téged mennyei kertjébe és megbízta lelkiatyádat, hogy készítse lelkedet az örökkévalóságra, hogy előkészítsen a nagy útra...

Évekkel ezelőtt az érettségizett ifjak lelkigyakorlatát vezettem Sopronban. Az elmélkedések alatt az első padban egy komoly ifjú ült, akinek már tíz hónapja lelkivezetője lehettem. Látogatásakor — magam sem tudom, miért — ezt mondtam neki: Úgy érzem, nagyon szeret Téged az Isten! (Nem tudom, más lelkivezetők is tapasztalják-e, de egyes lelkek-nél szinte foghatóan érezhető, hogy megérték az örökkévalóság számára.) Néhány hét múlva, egyik este a szentségeket kérte ez a fiú, akiről tudtam, hogy napok óta beteg. Állapota válságosra fordult. A szentségek felvétele után még egy ideig meghittent elbeszélgettünk az örök dolgokról. Szeretnék annak idején oly felkészülten és Isten akaratán anynyira derülten megnyugodva lépni Isten elé, mint ez a nagyrahitott, igazán kiváló tehetségű ifjú. Mikor később a ravatalon, koporsójában láttam, szíve fölött pihent fehér szekfűcsokrom, arcán a béke, homlokán a megdicsőültek fénye tündökölt, — a velem lévő nagy fiúkkal együtt sírtunk a meghatott-

ságtól. Ime, ide torkollik a lelki vezetés iránya: Uram, akiket nekem adtál, — azokat szeretettel átadom Neked!

Fontold meg ezeket és Isten emberét látod majd lelkiatyádban! Mikor belépsz hozzá, eltalárod azt a tisztelettel és szeretettel vegyes érintkezési formát, amellyel körülötte mozoghatsz. De bármennyire is szívesen fogad lelkiatyád, a gyónási időközön kívül ne keresd fel túlgyakran és ne tartsd fel őt hosszú ideig. Vannak fiúk, akik órákig is elnyaralnának lelkiatyjuk lakásán, pedig szótlanak, unalmasak, kevés beszédűek. Ünnepek és jutalom legyen számodra az idő, amelyet beszélgetésben nála tölthetsz, — ne alacsonyítsd le e beszélgetéseket az unalomig túlmeretezett és nagyon is megszokott látogatások színvonalára! Egyébként ne felejtsd el, hogy a lelki vezetés tulajdonképpen főidejét nem e beszélgetések adják, hanem a gyónás. Minden egyéb csak handabandázás, — a gyónás a fontos! Ebben tisztul, itt fejlődik a lélek! Különben is vannak fiúk, akik egyébként kezelhetetlenek, csakis a gyónásban lehet a lelkükre hatni; sőt itt még alázatosak is tudnak lenni!

Sajátítsd el az *önálló, egyéni bűnbevallást!* Jó ugyan, ha lelkitükör segítségével készülsz a szentgyónáshoz, mert így nem követed el a gyakori gyónók hibáját, a felületes készületet, — de mégis a saját szavaiddal és lelki történéseidet pontosan kimerítve vádold magad bűneidről. Okosan teszed, ha vallomásod végén röviden megemlíted, haladtál-e legutóbbi gyónásod óta és hogyan sikerült a kitűzött erénygyakorlat. Vigyázz azonban, hogy ez a beszámoló egész rövid legyen és csak a teljesség kedvéért történjék, nem pedig dicséretvágyból vagy hiúságod legyezgetésére. Az igazságos lelkiatya nem várja, hogy a gyónásban hetenként letaglózd magad, hogy ilyen és olyan elvetemült bűnös vagy; szabad.

sőt kell is meglátnunk magunkban a jót. Akárhány lélek egészen új lelkesedésre támad, mikor lelkiatyja felriasztja őt a gondolkodását felhőző bűntudatból és észreveteti vele az eddig gyakorolt jót és az elért tiszteletreméltó eredményeket is.

A lelkivezetés során el kell jutnia a fiatal léleknek ahhoz a fordulathoz, mikor az eddigi küzdő, illetve védekező álláspontból aktív, tevékeny irányba csap át. *Ez az a lelki színvonal, amelyre minden olvasómat szeretném elvezetni!* A fiú megtakarított ifjú energiáinak gyakorlati munkákban, az iskolai közélet terén egyes vállalkozásokban, a lelkiélet gyakorlataiban (napló, szentírásolvasás, lelkiélet irodalma, erénygyakorlatok, elmélkedés, stb.) való elmélyülésben kell levezetődnie! Egyes fiúk valósággal irtóznak az ilyen kezdeményezéstől, de csak azért, mert még nem kóstolták. Szomorú tapasztalatom, — és ezt bizonyára más ifjúsági vezetők is aláírják, — míg az átlagos lelkiéletre (gyakori gyónás és áldozás szintájára) a fiúk nagy része rávezethető, a többség nem akar magasabbra hágni; alig található olyan fiú, aki valamilyen nagyobb és magasabb stílusú lelki munkára vállalkoznék! Valahogy itt is az akaratérő hiányát kell felpanaszalnunk: az ifjúság nagy része szereti a dolgok könnyebb végét fogni, nincs akaratereje egy nehezebb könyv elolvasásához sem; mit kezdünk ezekkel, mikor a lelkiélet bérczeire szeretnők őket felkalauzolni?

A lelkiatyával való érintkezésnek egyik alapvető illemszabálya, hogy a *gyónásban vagy négy szemközti beszélgetésben hallott dolgokat ne meséld el másnak!* Biztosra veszem ugyan, hogy lelkiatyád beszéde annyira fegyelmezett és hibánélküli, hogy a legélesebb kritikát is kiállja; — de itt nem erről van szó. A gyónásban és bizalmas beszélgetésben megtárgyalt dolgok, amíg kettőtök közt maradnak, komoly dolgoknak számítanak; mihelyt azonban elbe-

szeléled folytán útra indulnak, elvesztik komolyságukat és néha bosszantó ostobaságokká torzulnak. Csupán megemlítem, hogy a lelkiatyának a fiúk által félremagyarázott és továbbított szavai néha kellemetlenségeket is szereznek a lelki vezetőnek, ami annál is kényelmetlenebb dolog, mivel titoktartási kötelezettségére való tekintettel a pap nem nyilatkozhat és nem magyarázhatja meg félreértett szavait. Légy tehát te is titoktartó és hallgatni tudó; gyakorold ezt a férfias erényt, a titoktartást, ha lelkiatyádtól is elvárod, hogy még a legkisebb dolgokról is hallgasson, mint a sír.

Ha lelkiatyád — véleményed szerint — túlszigorúan vagy igazságtalanul ítélte meg egyes dolgadoit, ne tiltakozzál az ítélete ellen, hanem alázattal fogadd el szavait. Hiszen lehet, hogy éppen az alázatosságodat akarta próbára tenni ezzel a szántszándékos kemény ítéletével. Ha mégis valami bántódás ért, amelyet nem akarsz szó nélkül hagyni, ne cselekedjél első felháborodásodban, hanem várj, míg lehiggadsz. A lelkiatya számára és vezetettje számára is arany szabály, hogy a nehéz órák, nézeteltérések idején *várni kell* a dolgok kifejlődésére, nem szabad semmit sem elhirtelenkedni! Ha lelkiatyád igazi lelkiember, van benne szelídség és alázatosság, megtalálja a módot, hogy úri emberhez méltóan, szeretettel és megértéssel elsimítsa a felmerült ellentéteket. Emberek vagyunk és legjobb akaratunk mellett is tévedhetünk! Nem szégyenlem bevallani, hogy kezdő éveimben néhányszor igazságtalan voltam növendékeim megítélésében és ezért nem egyszer bocsánatot kértem tőlük. Soha nem tapasztaltam, hogy hibám beismerése miatt csökkent volna tekintélyem tanítványaim előtt. De megemlítem a teljesség kedvéért azt is, hogy néha a lelkiveetőnek is válogatott gorombaságokat kell lenyelnie vezetettjei részéről. Egy rendkívül tehetséges, de rendkívül heves

vérmérsékletű ifjúsági elnök felelősségre vonta pap-elöljáróját egyik intézkedése miatt. Mivel az egyáltalán nem tartozott neki felelősségadással és kérdéseire kitérő választ adott, magából kikelve kiáltotta a pap felé: „Jegyezze meg, ha nem nézném, hogy papi ruha van rajta, felpofoznám!” A pap egy pillanatig megütközve nézett erre a dühtől tajtékozó fiatalemberre, majd halkán ennyit mondott: „Köszönöm!” Sarkon fordult és otthagya. Ez a papi alázatosság épp elég fejbekólintást adott a fiúnak, aki kevéssel utóbb szeretett volna a föld alá süllyedni, mivel ennyire elragadtatta magát. Egy óra sem múlhatott el: a fiú sírva kért bocsánatot hirtelenségéért.

Arra is szeretettel figyelmeztettek, *légy hálás vezetőd iránt* és háládat mutasd ki, ahányszor csak alkalom nyílik rá. Az a diák, aki a távolból levél útján, névnap alkalmából néhány szál virággal vagy lelki csokorral és mindenekfelett a lelkiatya nevének imádságába való beillesztésével kimutatja, hogy lelkivezetője munkáját nagyrabecsüli, — a legeszményibb módon ápolja ezt a férfias erényt, a hálát. Különösen jegyezd meg, amit most mondok: A pap leginkább betegsége idején tapasztalja hivatása áldozatát, a magányt; nem törődnek vele, nincs gondozója. Látogasd meg betegen fekvő lelkiatyádat, vigyél neki néhány szál virágot, vidd el neki különösen jó szívedet, szereteted, fiatalságod kedvét, napsugarát a betegszobába, a gyógyszeres üvegek birodalmába. Ajánld fel szolgálatodat, — talán nagyon jól jön ez a felkínákozásod. Szerénységből vagy a nők előtti szemérmességből mástól talán nem fogadta volna el a hasonló szolgálatot. Soha nem felejttem el azt a derék diákfiút, aki évekkal ezelőtt, mikor autóbalesetemből kifolyóan hónapokig nyomorék voltam, cserkészszolgálatból minden reggel hat órakor beállított lakásomba és felöltöztetett. — Milyen boldogság egy pap számára, ha olyan fiúkkal

tünteti ki Isten, akikben igazán szív és lélek lakik!

A lelkiatya szeretete azonban nem torpan meg a sír peremén sem! A hívő ember szemével néz elköltözött lelki gyermekei után. Mikor az új sírok felett megjelenik a gaz és a fűszál, mint az emberi felejtés hírnökei, szentmiséje mementójában sorban felvonultatja a régi kedves arcokat: Memento Domine Aloysii, Ladislai, Emerici, Julii, Stephani...

Ha Isten akarata folytán és a természet szokott rendje szerint lelkiatyád téged megelőzve költözik át az örökkévalóságba, ápdol emlékéi, tartsd megbecsült helyen a fényképét, őrizd meg és lelkiolvasmány gyanánt olvasd el újra és újra régi leveleit. Imádkozzál érette gyakran! Egyik fiatalemberről tudom, aki sokat köszönhet Tóth Tihamérnak, nagy püspökünk temetése napján oltárt készített; égő gyertyák közé odahelyezte a Tiszta férfiúság kötetét és a Tóth Tihamértól diákkorában kapott levelet, és órákig imádkozott ifjúkora nagy jótevőjének lelki üdvösségéért.

Tanulj ebből! Vedd körül ragaszkodással és megkülönböztetett szeretettel lelkiatyádat, míg a közelében lehetsz, — s ha Isten elszólítja, övezd körül emléket az imádság és gyermeki hála nefelejcskoszorújával!

És ha nem találsz lelkiatyát?

Magától értetődik, hogy a lelkiséggel álitatott, szuggesztív fellépésű pap sokkal nagyobb hatást gyakorol vezetettjére és nagyobb eredményekre képesít, mint a kevésbé élénk lelkivezető, akiből hiányzanak ezek a hatóeszközök. E személyi varázsnak tulajdonítható, hogy egyes lelkivezetők szava és eljárása nemcsak a lelkiélet megkezdése tekintetében gyakorol serkentő hatást, hanem közelléte cielező behatásával állandó feszültségben tartja a lel-

ket. Így történik, hogy az ilyen lélekigéző vezető hatása alá került fiúk, akik azelőtt csak kecmeregtek a jó felé, kiállandósult élettisztaság, tevékeny irányba lendülő lelkiélet és állandó haladás jegyében élnek. Sajnos, ez a fellendülés gyakran csak addig tart, míg a lelkiatya közvetlen felügyelete alól ki nem kerül az ifjú. Ha a lelkiatyát máshová helyezik, vagy ha a fiú elköltözik, akárhányszor azonnal végeszakad a mély lelkiéletnek. A fiú szinte nem is gondol arra, hogy új lelkiatyát válasszon és annak vezetése alatt emelje vagy legalább is tartsa az eddig elért színvonalat.

Nem szabad személyhez kötnünk lelkiéletünket! Hibáznék maga a lelkiatya is, ha elfelejtené, hogy *a léleknek voltaképeni irányítója maga az Isten*, a haladás titka pedig az isteni kegyelem; nagyot hibáznék, ha vezetettje haladását az ő munkájának tulajdonítná és személyétől elválaszthatatlan vezetői sikernek minősítené! Ezért elköltözés esetén beszéljük meg lelkiatyánkkal, hogy új helyzetünkben kinek a vezetését fogjuk igénybe venni. A lelkiatya esetleg ajánlólevelet is ír, amelyben bizalommal az új lelkiatya kezébe helyezi fia vezetését. A vakációra induló diáknak is mindjárt a szünidő elején meg kell keresnie a megoldást nyári lelki irányítása biztosítására. Itt azonban nem szabad megbotránkozni, ha nem talál ugyanolyan fogadtatásra, mint amilyent lelkiatyájánál megszokott, s ha egyes papok húzódoznak e feladattól. A fiú csak tegye meg, amit lelkiismerete tanácsol, — s ha a pap húzódozva vállalkoznék a nyári lelki irányítás munkájára, azért majd ő fog az Isten előtt felelni. Egyik vakációra induló tanítóképzős elutazása előtt tanácsot kért, hogyan gondozza nyáron a lelkét. Figyelmébe ajánlottam a falu káplánját, akit buzgó, fiatal papnak ismertem. A diák az első napokban beállított a plébániára. Azt hiszem, örvendetes dolog, ha egy ti-

zenkilencéves diákfiú nyaralóhelyén azzal a kérés-sel állít be papjához, szíveskedjék a nyárra elvállalni lelkem vezetését. A káplán kelletlenül hallgatta végig a tanítójelölt kérését; látszott rajta, hogy nem rajong az ilyen feladatokért. Majd nagynehezen, nekikényszeredetten ezt mondta: „Hát jó! Éppenséggel lehet róla szó!...” Ezután még a diák rendes lelkiatyja után érdeklődött. Mikor az ifjú megmondta nevemet, nagy megrökönyödésére ezt mondta: „Ismerem azt a gyereket!...” A diák nem botránkozott meg e viselkedésen, hiszen jól tudta, hogy a szentély szolgálai között is buzgóság, modor, képzettség dolgában nagy különbségek vannak, -- de nem volt lelki ereje ahhoz, hogy e barátságatlan fogadtatás után a kéthónapos vakáció alatt bizalmas lelki ügyeivel még egyszer betolakodjék ehhez az emberhez.

Felvetődik itt az a kérdés is, mitévő légy, ha leg-gondosabb kereséssel sem tudsz megfelelő lelkiatyát találni magadnak, vagy ha zárkózott természetű semmiképpen sem tud megbarátkozni a gondolattal, hogy lelki bizalmasod, lelkiatyád legyen. Szeretettel figyelmeztetek, ne dolgozz túlzott igényekkel, mert akkor valóban mindenkiben hibát találsz és senkit sem ítélsz tökéletes lelkivezetőnek. Azt is figyelmedbe ajánlom, hogy *a zárkózottság nem mindig a bölcsesség jele!* Sok fiú csak azért zárkózott, mert olyan környezetben élt, ahol mindig csak hallgatnia kellett; de lehet az is, hogy félszége, bátoratlansága az oka ennek a háttérbehúzódnak. Száz szónak is egy a vége: ki keil emelkedned ebből az indokolatlan és jövőd szempontjából nagyon hátrányos szűkszavúságból! Bátorítsd fel magad és válassz lelkivezetőt! A többi azután az ő teendője lesz. Vezetői gyakorlatomban különös előszeretettel fekszem bele az ilyen zárkózott lelkek megdolgozásába. Számomra is, de számukra is öröm, mikor vég-

re megoldódik a beszélőjük és elvegyülnek a fiúk társaságában, elcsevegnek a legkülönbélebb dolgokról.

Ha mégis úgy adódnék, hogy megfelelő pap hiányában vagy igazán súlyos okból nem választhatsz állandó lelki tanácsadót és meg kell elégedned a szentgyónás szűkreszabott kereteivel, — válaszd ezt a könyvet lelki tanácsadódul! A könyv második része, mondhatni, éppen az ilyenfajta fiúknak készült. A tárgymutatóból keresd ki a számodra időszerű fejezeteket és cselekedj szerintük. Járulj buzgón a szentgyónáshoz és szentáldozáshoz, hogy lelkeden egyre tartósabban kiverődjék a megszentelő kegyelem, — a lelki tanácsokat pedig szívd magadba ebből a könyvből. Megemlítem még, hogy az ilyen magukra maradt fiúk sokszor óriási nehézségekkel találkozhatnak, amelyeket mégis csak meg kell tárgya'ni valakivel. Ilyen esetben a levél útján való lelkivezetéséhez folyamodhatsz. Ha lelkigyakorlat alkalmával vagy személyes látogatás által megismerkedtél egy olyan lelkiatyával, akihez bizalmasod volna, levelezés útján maradj összeköttetésben vele. Merem állítani, hogy ily módon is figyelemre méltó eredményeket lehet elérni! Magam is szerte az országban több diákot irányítok levél útján, akik lelkigyakorlatos megbeszélés alkalmával vagy előbbi könyvemmel kapcsolatban kértek fel lelkiatyjuknak. Ez az irányítás a diáklelkipásztorkodásnak egy új és életrevaló módja, amelynek gyümölcseiből adion ízelítőt a következő néhány sor. Érettségi előtt álló ke-rista diákelete végén kis csomagot küldött es gyö-nyörű levéllel emlékezett meg levelezés útján más-fél éve tartó lelki kapcsolatunkról. Ebből a levélből idézek néhány sort: „Elhalkult mögöttem a „Ballag már a vén diák!...” E dobozban talál atyám egy fehér szekfűt, amelyet diákballagásunkkor a szívem fölött hordtam. Fogadjá tőlem szeretettel ezt a kis

ajándékot. Atyámat illeti meg, így másnak nem adhattam volna. Atyám volt, aki fehérré tette szívemet és ez az egy éves fehér szív most jelentkezik az ő gyógyítójánál és megköszöni, hogy ilyen öregdiák lehetett belőle! . . .”

M Á S O D I K R É S Z:

FEJEZETEK AZ IFJÚKORI
LÉLEKÁPOLÁS KÖRÉBŐL

LELKI GÁTÁSAINK MEGSZÜNTETÉSE

Orvosi felülvizsgálat

A lelkiélet nem egyéb, mint a magára talált lélek teljes erőbeli kifejlődése, — a lélek egészségének, szépségének, alkotóerejének fokozatos, a tökéletességig érő kibontakozása.

Magától értetődik, hogy erőbeli kifejlődésről csak akkor lehet szó, ha a lélek egészséges. Épp ezért a lelkiélet kezdetén alapos vizsgálattal meg kell állapítanunk lelkünk egészségi állapotát s ez a vizsgálat dönti el, milyen reményekkel kezűdhetünk a lelkiélet építómunkájába. Testi sportra sem alkalmas mindenki; ezért, mielőtt valaki valamilyen sportág művelésébe kezd, hozzáértő orvossai alaposan megvizsgáltatja testét s ha szervi elváltozás vagy betegség lappangana benne, addig nem sportolhat, míg ezt a gátló körülményt meg nem szüntette. Ha betegsége ellenére mégis erőltetné a sportolást, nem tudna jelentős eredményt elérni, és féltő, hogy ezzel az erőszakolt edzéssel teljesen tönkreteszi szervezetét. A lelki életben is hasonló a helyzet. Akinek lelke rendezetlen, akiben évekre visszamenő kikezletlen betegség lappang, csak felőrölné idegrendszerét a teljesen hiábavaló önfegyelmzésben és talán a kárhozatba döntené magát.

Évek óta végzett lélektani megfigyelések árán és különösen középiskolai lelkigyakorlatokban, amikor legőszintébben, leplezetlenül bemutatták lelküket a diákok százai, állítottam fel azt a tapasztalatot, hogy sok serdülő fiú lelkén hatalmas kelés éktelenkedik, amely annyira megérett, hogy tiszta kézzel

csak meg kell nyomni és dőlni fog belőle a genny, — de azután megkönnyebbül és a fölthalanság boldogító érzésével újra működésbe kezd a lélek. Lehet, hogy egyes ifjúsági vezetők saját tapasztalatuk alapján túlságosan sötétnek látják ezt a beállítást és úgy gondolják, hogy nem a bűnökről kell a diákságnak prédikálni, hanem a kegyelmi életéről. Egyes tiszta lelkű fiúk is, akiket szerencsés otthoni körülményeik és mindenek felett az Isten jósága napu-garas gyermekkorban őrzött s akikre serdülésük kezdete óta hozzáértő lelkiatya vigyázott, — kiegyensúlyozott benső életükkel nem tudják aláírni állításaim igazságát. De eszembe jut, valahányszor diáklelkigyakorlatokon az első beszédben a lelki gátlások megszüntetéséről beszéltem, akárhányszor azonnal, a következő elmélkedésektől felbátorítva pedig tömegesen jöttek, akik igenis találtak magukban elintézetlen ügyeket. Ilyenkor láttam, milyen *pohári utakat jár be némelyik 16—18 éves fiú!*

E lelki terhek felfakasztása és megszüntetése erős idegzetet és türelmet igényel. Akárhány lelki-vezető — hiszen érthető, — húzódik e feladattól és az ifjúság nagy része is idegenkedik tőle. Ezért irtózik sok ifjú az önmagábatekintéstől, sajnó sebeit a felejtés és a laza lelkiismeret tapasztáva! akarja betakarni, — de mikor elébe toppan valaki és azt mondja: Te önáltató! Egészségesnek gondold magad, mikor tele vagy poklossággal? Nézd a valóságot, hiszen megeszi az életedet a fekély! — s ezzel erélyes rántással letépi a tapasztokat. — ekkor derül ki, hogy a fiú elnevelte magát! Ezért kell minden lelkigyakorlaton mélyre vetni a hálót, hogy nemcsak a felszínen úszkáló halacszkák, hanem a mélybe került nagy halak is az Isten bárkájaiba kerüljenek. Vannak — hála Istennek! — tudatos lelkiéletet élő fiúk, — de az ifjúság nagyobb százaléka még nem jutott el eddig. Ehhez a többséghez tartozik az a ré-

teg is, amely megátalkodott, kérges lelkű, ahová csak az Isten mélyre harsogó szózataival lehet behatolni. Ha erre nem gondol a lelkievezető, ha ilyen gátlásokkal küzdő, élő-halott lelkeknek beszél a kegyelmi élet csodáiról, ne érje meglepetés, ha a fiúk megdicsérik ugyan a gyönyörű lelkigyakorlatot, de az alapos lelkigyakorlatos gyónás és az új életrekapcsolás elmarad, sőt a beszédek alatt ez az említett közömbös réteg a sárga regényeket bújjá, amelyeket unaloműzőnek magával hozott.

A következő lapok a lélek egészségtanának és az ifjúkori lélekápolásnak főbb fejezeteit adják. Ez a rész tehát lelki orvostan, ezért vigyázni kell az olvasásánál. A gyógyulást kereső lelkek ugyanis hajlamosak arra, hogy egyes betegségek tüneteinek olvasásakor bebeszéljék maguknak, hogy ők is ebben a betegségben szenvednek, mert egyik-másik megállapítás reájuk is érvényes. Ezért a lelki betegségek tárgyalásánál világosságra törekszem.

Nem sok értelmese volna, ha e fejezeteket folytatólagosan olvasnád! Az alapvető fejezetek olvasása után, ha megejtetted lelked rendezési munkálatait, a tárgymutatóból keresd ki időszerű teendőidet és cselekedjél a leírás szerint. Elismerem, hogy egyik másik helyen mély dolgokról írtam, részin! azért, mert a kiemelkedés módját akarom megmutatni mélyresüllyedt fiatal barátaimnak, részin! mert mindenki számára tanulságosnak és óvatosságraintőnek tartottam az ilyen mélyretekintést. Az sem lehetetlen, hogy *idejében érkezett segítséget nyújtanak a fejezetek azoknak a félénk fiúknak, akik sohasem bátorodnak fel annyira, hogy bekopogjanak valamilyik lelkiatyánál*; azoknak, akik nem találtak türelmes és ifjúságot szerető lelkiatyát; végül azoknak, akik zárkózottságuk miatt vagy különféle körülmények folytán egymaguk intézik lelki önképzés útján maguk kiképzését.

Annyi biztos, hogy a diákélet legnagyobb zsvány-ságait és az ifjúkori züllés legmélyebb fokait *nem mutatom meg*, sőt meg sem említem. Csak addig a határig mentem, ameddig néha a jóakarató fiúk is lezuhanhatnak, de ahonnan még mindig van út felfelé a magasba, sőt a legtisztább magasságokba is! Általános és többször tapasztalható dolgokról írtam. Akinek ez nem elég, akinek egyéni, itt nem változt ügyei vannak és a kivezető utat keresi, — ragadjon tollat! A magyar királyi pósta útján, levelekben sok mindent szeretettel megtárgyalhatunk!

Vádolnak a szentségtörések

Viruló egészségű, hatalmas szál ifjak topnának néha elem. Szemükben játékos, ifjú tűz, — kedvük csupa elragadó vidámság. Boldogan számolnak be eredményeikről, sportteljesítményeikről, jeles feleleteikről, kitűnő bizonyítványokról. Mikor azután nekik szegezem kérdésemet: És a lelked hányasra áll Isten előtt? — a legtöbben a kétharmad mellett döntenek. Van bennük sok jó, de sok felburjászó rossz is. Ilyenkor megindul a fiúk beszélőkéje és elmondják, amit talán még soha senkinek el nem mondtak: Valami teher nyomja a lelkemet és jó volna tőle megszabadulni! Mikor azután kérdések útján és még inkább a lelki orvos megsejtő képességével a sebig hatolunk, egész váratlan felfedezést teszünk. Elmérgesedett tályogok, vadhajtások csúfítják a lelket, ahová még nem jutott el az operáló lelki orvos gyógyító kése, — förtelmes sebek, amelyeket agyonhallgatással és önámítással mások előtt és önmaga előtt is takargatott a fiú. Kínzó aggodalmak, idegekremenő bizonytalanságok, tudatlanság és felvilágosulatlanság, bolyongás vezető nélkül a sötétség útatlan útjain, — ezek emésztik a fiatal lélek erőt.

Lehet, hogy a betegség csak képzelt baj, — a lélek makkegészséges. Ez esetben nagyon is jókoi

jött ez az alapos orvosi felülvizsgálás, mert a képzelt betegség már a lemondás és elkeseredés bélyegét akarta a fiú arcára ütni. Ime, hogy felcsillant a szeme és mint aki megtalálta elveszett kincsét, ujjong, tapsol a boldogságtól!

A diákélet legvégzetesebb, bár nem leggyakoribb bűne *a szentségtörés*. Sokan vannak fiúk, akik ezt soha életükben nem követték el, — de bizony ugyancsak sokan vannak, akik Judás csókját utánozva szentségtörő áldozásukkal arcul csapták az Urat. A szentségtörő áldozást szentségtörő gyónás szokta megelőzni. Lássuk erre vonatkozóan a diákok nyilatkozatát, akik különféle intézetekben tartott lelki gyakorlatok alkalmával írták e gondtelt sorokat: „Hét éves koromban egy boltban megláttam egy 24 filléres bicskát. Elloptam. Ráeszméltem, hogy mit csináltam és később visszaadtam. De meggyónni nem mertem. És most ötödikes diák vagyok. Azt hiszem, az eddigi áldozásaim szentségtörők voltak...” — „Azt hiszem, Judás vagyok! Nincs lelkieróm a jóvátételhez. Pedig ég bennem a vágy, hogy én is jellemes, nemes ifjú legyek. Mikor vásárnaponként látom az áldozókat, szeretnék én is ott lenni közöttük. Valamikor én is ártatlan szívvvel vettem magamhoz az Urat. De eltévelyedtem réges-régen. Nem volt bizalmam gyóntatóimhoz, nem vallottam meg minden bűnömet, szentségtörő lettem. Azóta nem tudtam visszatérni a helyes útra. De most már érzem, nem bírom tovább. A fagyos télben megjelent az első hóvirág: jó útra térek. Az erre indító döntő hatást várom ettől a lelki gyakorlatától.” „Ötödikre internátusba kerültem. Itt aztán minden vasárnap áldoztam; nem is gyóntam és egy héten négyszer áldoztam. A szentségtörések száma elérte a kétszázat. Mikor karácsonyra és húsvétra, vagy a nagyvakációra hazamentem, se nem gyóntam, se nem áldoztam. De ctt, az internátusban kellett. Azonban ezeket már meg-

untam. Most, hetedikes koromban új életet akarok kezdeni!" — „Nem tudom kiverni fejbőből azt a gondolatot, hogy évek óta minden egyes szentáldozáskor szentségtörést követtem el. Készakarva kihagytam egyes halálos bűnöket, mivel a saját hittanárunknál kellett gyónnunk.”

Álljunk meg! E néhány levélidézet eléggé mutatja a vélt vagy valóban fennforgó szentségtörések előidéző okát. Vegyük őket sorra!

Az első szentségtörést előidéző ok, a gyónásban kihagyott bűn csak apró volt, amelynek megvallása nem kötelező s amelynek elhagyása korántsem teszi szentségtörővé a gyónást. A baj ott kezdődik, hogy a kisgyermek nagy bűnnek gondolja ezt az apróságot és félelemből nem mondja meg s így abban a meggyőződésben él, hogy szentségtörően gyónt. Most ilyen állapotban áldozni megy. Ez újabb tehertétel lesz lelkiismerete számára. Ezt ismét nem meri megmondani következő gyónásában és így szaporodik a lélek terhe, így dagad éveken át óriássá a gyermekbűn. A bajt tehát a kisfiúnak az a bebeszélte meggyőződése indította el, hogy rosszul gyónt; a halálos bűn tudatával áldozni ment és most valóban szentségtörést követett el. Ezt azután elhallgatta újabb gyónásában s ez lett az első igazi szentségtörő gyónása. Ezek után akárhányszor gyónik és áldozik, e megmérhetetlen kegyelmi zápor hiába hullámszik lelke felé, — a gátlás, az el nem intézett belső akadály visszaveri azokat. A magára eszmélő serdülő viszont éppen azért, mert e kérdésekről nem szoktak beszélni a lelkivezetők, azt sem tudja, hol kezdje el összekuszált lelki ügyeinek kibogozását.

Mások szentségtörésének viszont az a magyarázata, hogy senki sem bátorította fel őket annyira, hogy még szégyenletes tetteiket is nyugodtan, teljes bizalommal megmondják. Ez a félelem nagy szerepet játszik a bátortalan gyermekek lelkiéletében.

Ezért fontos, hogy az elemi iskolai hitoktató, mikor első szentáldozásához készíti tanítványait, megtanítsa őket arra, hogy különbséget tudjanak tenni, mi a halálos bűn (amit tehát okvetlenül meg kell mondani a szentgyónásban), és mi a bocsánatos bűn (amit nem kell okvetlenül megmondani), továbbá okos példákkal bátorítsa fel kis tanítványait, hogy bátran mondják el a gyónásban, ami lelküket bántja és ne féljenek a lelkiatyától. Bátorítsa fel őket, hogy ha áldozás előtt ettek vagy ittak volna valamit, nyugodtan álljanak ki az áldozók sorából és ne szégyeljenek e miatt magukat.

Igaz, hogy *nem mindegyik pap egyformán bizalomra hangoló*. Akad olyan is, aki előtt — valamilyen megmagyarázhatatlan okból — semmiképpen sem tárná fel lelkét az ifjúság. Fontos ezt szem előtt tartani, különösen a középiskolások gyóntatásánál. A serdülőkori kérdések feltárásához és a kamaszkori bűnök őszinte bevallásához akárhányszor erőselkűség kell. Ezt az erősséget pedig a lelkiatya iránti *bizalom* adja a léleknek. Nem biztos, hogy a hittanár ezt a bizalmat mindegyik tanítványa részéről kivívja, sőt határozottan állítható, hogy összes tanítványai bizalmát nem nyerheti meg. A lelkeket nem lehet kaptafára húzni s ezért nincs azon semmi csodálkoznivaló, ha egy kiváló hittanár, aki elsőrangú ifjúsági lelkipásztor, 99 tanítványa bizalmát élvez, de egy még mindig akadhat, aki más előtt igen, de ő előtte világért sem nyitja fel lelkét. A hittanár részéről tehát nem szívességgyakorlás vagy előzékenység, ha diákjai gyóntatásához bőségesen hív lelkiatyákat és a fiúk azok közt tetszés szerint szabadon választhatnak gyóntatót, — hanem magától értetődő kötelessége. Éppen ezért hihetetlenül hangzik az egyik levél állítása, hogy a fiúknak a hittanárnál „kellett” gyónniok. Már a fiúk nagy száma miatt is elképzelhetetlen, hogy a közös gyó-

nások alkalmával az összes diákokat a hittanár gyón-
tassa, — de arra gondolok, hogy a legnagyobb kény-
szerítés is megtörne ilyenkor a fiúk jogos és ért-
hető ellenállásán. (Ha az erőszakolás mégis fennfo-
rogná, a kikényszerített és rosszul végzett gyónás,
amely tehát nem a fiú rosszakarata folytán, hanem
a kényszerhelyzetben jött létre, nem volt szentség-
törés, de nem is volt gyónás! Ez kicsikart vallomás
volt, melyért a gyóntató felelős. Hogy a szentség
létre jöjjön, ahhoz a fiú önkéntes jelentkezése és
gyónási szándéka szükséges. A fiú tehát minden
erejével azon legyen, hogy olyan gyóntatóhoz ke-
rüljön, akár ismeretlenhez is, akinek őszintén meg-
meri vallani bűneit. Ha a hittanár szelíd kényszeríté-
ssel gyónásra erőszakolná, — de erre még nem
találtam példát, — és a kényszer elől a diák nem
tud kitérni, — azzal a szándékkal, hogy most nem
fog gyónást végezni, mondjon néhány szót és utána
haladéktalanul keressen fel más papot, akár vala-
melyik szerzetesházban. Mondja el neki, milyen kö-
rülmények között történt az előbbi lelki kinpadra-
húzás és végezzen jó gyónást a legutóbbi jó gyónása
óta elmúlt időről.)

A baj inkább ott van, hogy a diákok személyi ro-
konszenvhajhászásból, vagy mert nem akarnak fel-
tűnést kelteni azzal, hogy nem gyónnak szokott lel-
kiatyjuknál, — hittanárukhoz vagy állandó lelkiaty-
jukhoz mennek és újkeletű, súlyos, főleg a VI. pa-
rancsal kapcsolatos bűneik elhagyásával gyónnak.
Itt senki sem kényszerítette őket rossz gyónásra s
ezért a szentségtörésért teljes mértékben felelősek.

Elved legyen, hogy inkább ismeretlen papnál
gyónj, mintsem hogy a szentségtörő gyónások út-
vesztőjébe kerülj! Nagy, óriási nagy a felelősség!

A bizalmatlanságnak és az őszinteség hiányának
leggyakoribb okáról a következő fejezetben fogok
beszélni.

Hatodik parancs és szentségtörő gyónás

Az előbbi fejezetben a diákélet legvégzetesebb bűnének neveztem a szentségtörést, különösen a szentségtörő áldozást. Azért tettem ezt, mert a Szentírás is Krisztus-árulásnak minősíti és kemény szavakkal ostromozza ezt a bűnt („Aki méltatlanul eszi ezt a kenyeret, vagy issza az Úr kelyhét, vétkezik az Úr teste és vére ellen... Aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mivel nem különbözteti meg az Úr testét. Ezért van köztetek sok beteg és erőtlenség...” I. Kor. 11, 27—30.), — meg azért is, mivel ez nem szenvedélyből fakad, hanem sokszor nagyon is jellemtelen indítékokból, tetszeshajhásból, őszintétlenségből, vagy határozott gonoszságból és rosszakaratból.

A diák bűnök között súlyosság szempontjából azonban rögtön a szentségtörés után a hatodik parancs áthágása következik, már csak azért is, mivel a szentségtörések és az érzéki bűnök közt általában szoros kapcsolat van. A szentségtörő, őszinteségnélküli gyónásokban ugyanis legtöbbször a tisztátalanság bűnei maradnak ki.

Hány és hány fiú már kisgyermek korában megismerkedett az érzékiség első jelentkezéseivel! A magára talált diákfiú gyermekkorára visszatekintve, az akkori, játékszerűen űzött élmények alakjában csak most ismeri fel ösztönélete első megnyilatkozását. Természetesen ezekről a testi cselekedetekről, amelyeket gyermekfővel talán csak tiltott játéknak gondolt, hallgatott a gyónásban és inkább illetlen dolognak tekintette, mint bűnnek, amelyet a jó gyermeknek nem szabad csinálnia. De akárhány gyermek nagyon is érzi, hogy ez az a bűn, amelyet a hit-tankönyv szemérmertlenségnek nevez, s amelyről azt tanulta az iskolában, hogy „nagyon utálatos és veszedelmes bűn.”

A gyónásokból kihagyott bűnök egyre nyugtalanítják a fiúlelket; boldog lehet, ha még gyermekkorában mégis megmondja ezt a lelki terhét és ügyes gyóntatója segítségével rendezi ezt az elintézetlen adósságot. Ellenkező esetben igyekeznek elfelejteni az egészet, egyre ritkábban mozdul benne a lelkiismeret vádja, szemrebbenés nélkül megy, talán nagyon is gyakran gyónni, áldozni. Mivel érzékisége élményeiről sohasem nyújtott a gyónásban őszinte képet, szokott módján akkor is hallgat az e fajta élményekről, amikor érettebb gondolkodása vagy az időközben kapott erkölcsi felvilágosítás már határozottan beláttatja vele, hogy súlyos bűnökről van itt szó. Álljon itt bizonyosságul ismét néhány önvallo-
más diákok tollából: „Barátaimtól megtanultam a rossz cselekedetet. Szégyeltem lelkiatyámnak megmondani új bűnömet és így gyónásaim szentségtörők lettek, ugyanígy áldozásaim is. Az áldozásokat csak azért végeztem, hogy az internátusi előljárók észre ne vegyék a változást. Az eredmény az lett, hogy az elsős jeles diákból bukott diák lett. Borzadok magamtól.” — „Kisgyermekkoromban többször elkövettem az érzékiségi bűnt, egyetlen játék folytán. Pontosan nem emlékszem, hogy bűnnek vettem-e, vagy sem. De amikor lelkiismeretem megszólalt, elhallgattattam.” — „Hányszor szeretném újra kezdeni az életemet, — írja egy hetedikes gimnazista, — de ez már csak illúzió. Nem látta senki az én vergődésemet, nem volt senki, aki megállított volna. Nem volt senkihez bizalmam. Ezért olyan paphoz mentem mindig gyónni, akinek bármit lehetett mondani, nem szólt semmit és feloldozott. Most szenvedek, nyögöm súlyos könnyelműségem jármát!”

A gyermekkorba visszanyúló lelki gátlások megítélésénél egyes esetekben maga a lelkiatya sem tudja határozottan eldönteni, megvolt-e az isteni parancs olyan fokú ismerete és a bűnözési szándék,

amely a halálos bűn létrejöveteléhez szükséges. Bíz-
zuk e kérdés elintézését a jó Istenre, — hiszen vég-
eredményben Neki gyónunk. Biztonság kedvéért, az
ifjú lelkiismeretének tökéletes megnyugtatóására té-
telezzük fel a halálos bűn és a szentségtörő gyóná-
sok tényleges fennforgását és halálos bűnnek gyón-
d meg azt, ami lelkiismeretedet nyugtalanítja!

De bármint volna is, ügyeidet rendezni kell! Ez
pedig más szóval annyit jelent, hogy ha szentségtör-
résekkel elrontottad volna eddigi lelkiéletedet, egye-
temes gyónással minden adósságodat le kell rónod
és gyermekkorod, valamint eddigi ifjúságod vissza-
ságait a leggondosabban el kell simítanod. Ha Isten
segítségével lelkiatyát választottál, ezt az elszámol-
ást mindjárt a lelkiélet kezdetén intézd el az ő se-
gítségével. Ha már eddig vezetése alatt voltál, de a
felgyülemlett visszasságok rendezésére nem gondol-
tál, mondd meg neki egész őszintén, hogy félre ne-
velted magad és csak most ébredtél rá mulasztása-
idra. Ha nem volna lelkierőd e vallomáshoz, vagy
ha nem volna hozzá választott lelkivezetőd, keress
fel egy lelkiatyát a gyóntatószékben, — de ne első
pénteken, vagy olyan alkalommal, amikor ötvenen
várakoznak a gyóntatószék körül, — és mindjárt be-
lépéskor tisztelettel kérd meg, hallgasson végig
türelemmel, mert egyetemes gyónással kell életedet
rendbehoznod. Meggyőződésem, hogy kérésedet szí-
vesen teljesíti.

Alapos előkészület során papirosra írd le otthon
az okokat, amelyek szentségtörő gyónásra és áldo-
zásra vezettek; írd fel, mennyi lehetett a rossz gyó-
nások és áldozások száma, mondd meg az elhagyott
bűnöket is; pontosan és ismételd meg azokat a ha-
lálos bűnöket is, amelyeket e zilált lelki korszakban
elkövettél, amelyeket meggyóntál ugyan, de a gyó-
nás érvénytelensége miatt nem törölődhettek le lel-
kedről. Önvallomásodat ne írd regényes részletezés-

sel, hanem csak úgy, hogy a lelkiatya világosan megértse, miről beszélsz s hogy lelkiismereted nyugodt lehessen a felől, hogy bűneidet legjobb tudásod szerint, teljes őszinteséggel előadtad. Ezt a vallomást azután olvasd fel a gyóntatóatyának. Egyetemes gyónásnál nagyon jó ez az írásban történő előkészület, mert így pontosan gyónunk, nem jövőnk zavarba és nem fogunk kifelejteni semmit.

Meglátod, amikor nehéz önvádolásod utolsó mondatát is elmondtad és kibuggyan szívedből a bánat elhibázott ifjú éveid fölött, máris mintha mázsás szikla esett volna le lelkedről! Mikor pedig elhangzik fölötted a megbocsátás szava, oly kimondhatatlan boldogság és lelki béke fog el, amelynek egyetlen pillanata többet ér, mint ezer, bűnben töltött óra. Ha nem éreznéd ezt a benső lelki megmozdulást, ne aggasszon. Ha lelkiismereted biztosít, hogy részedről mindent megtettél jó életgyónásod érdekében, nyugodt lehetsz, lelked tiszta lett és új életre születél az Úr Jézusban!

Tiszta életet zavartalansága és további hazug gyónások megakadályozása céljából megemlítem, hogy a tisztátalanság bűneinek kiirtásánál rendkívül fontos, hogy választott gyóntatód, mégpedig erős kezű vezetőd legyen, akihez mélységes bizalommal fordulhatsz e kényes kérdésekben is. A hivatott lelki vezető sohasem lát nagy szenzációt az ilyen dolgokban; szépen, türelemmel útbaigazít. Ez a legszerencsésebb megoldása az ifjúkori tisztaság ügyének. Ha valaki oly gyenge lelkű, hogy e lépésre nem tudja magát rászánni, ám menjen ismeretlen gyóntatóhoz és könnyítsen így a lelkén, — de elve legyen: inkább a halált, mint egyetlen szentségtörő gyónást vagy áldozást!

Sok fiú, aki éveken át szentségtörően gyónt, *a bérmlás szentségét* is halálos bűn állapotában veszi fel. Mivel a bérmlást csak egyszer lehet felven-

ni, másodszor meg nem ismétélhető. Azért az elintézési mód az lesz, hogy egyetemes gyónásodban megmondod, hogy halálos bűn állapotában járultál a bérmálás szentségéhez. Amikor összes bűneidre, tehát erre a bűnre is megkapod a feloldozást, a megszentelő kegyelem bevonulásával megkapod a bérmálás szentségi kegyelmét is. Annak idején a püspök érvényesen bérmált téged, de a bérmálás szentsége nem fejthette ki benned a maga különleges szentségi működését, mert halálos bűneid akadályozták. De most, a feloldozás pillanatában feléledt benned a bérmálás kegyelme és kifejtí benned tevékenységét.

Ez a megjegyzés sok fiú töprengésének fog egyszer és mindenkorra véget vetni!

Serdülőkori bizonytalanságok

Fertsek Ferenc „Pubi és a körülmények” című kitűnő regényében egy kamaszfiú sikerült rajzát adja. Pubi egyke, akit apja és anyja még gyermeknek tekint s aki épp ezért testi érésekor, a serdülőkor uttalan magányában egyedül marad kérdéseivel. Az élet eredésének titkát parasztfiúk közönséges beszédében hallja első ízben és innen olvassa ki kérdéseire a választ, amelyet szüleitől vagy még inkább hivatott diáklelkipásztortól kellett volna megkapnia.

Tapasztalati érdekesség, hogy még manapság is akadnak nevelők, akik nem mernek vagy nem tudnak a serdülőkor válságairól oly nyíltan, mindamellettt oly finomsággal tárgyalni, hogy előadásuk világos fogalmakat és határozott tennivalókat szolgáltatson a fiúknak anélkül, hogy lelküket feldúlná. Ha a felvilágosítás hiányát a serdülő egy-egy okos felvilágosító könyvvel nem tudja megoldani, akkor kamaszkora állandó pizsmogás, tépelődés, bizonyta-

lanságok korszaka lesz. Nem is csoda, ha az egymá-
gára utalt fiú jóakarata mellett is sok baklövést kö-
vet el és akkorákat botlik, hogy botlása nyomai
esetleg későbbi életére is kihatnak.

Mindegyik tizenötéves diák jó ha ismeri férfi-
élete hivatását, a serdülőkor fontosságát, magatar-
tását a jelentkező tünetekkel szemben és általános
tennivalóit a serdülés és az ifjúkor egész vonalán.
Meg kell szünnie tépelődéseinek az által, hogy kér-
déseire, amelyek titokzatosságukkal izgatták, hiva-
tott helyen megnyugtató és kielégítő választ kap.
Ajánlom tehát, olvasd el, fiam, Gyakorlati tiszta élet
c. könyvemet, amely választ ad kérdéseidre s amely
serdülőkorod összes bizonytalanságát megszünteti.
Különös figyelemmel olvasd el e könyvben Az érési
korszak zajlása című fejezetet. Igen sok fiú ugyanis
a serdülőkor kezdetén mutatkozó testi tüneteket,
akaratlan szervi működéseket betegségnek gondol-
ja. Nem szabad megmaradnod a bizonytalanságban,
— azért ebben az említett fejezetben megnyugtató
felvilágosítást kapsz erről is.

Ki kell írtanod magadból azokat az ostoba aggo-
dalmakat is, amelyek vagy kamaszkori bűnök követ-
kezményeként, vagy mint felvilágosulatlanságod
rémképei kísértenek, hogy bűneidért gerincsorva-
dással vagy valamilyen vérbetegséggel fogsz bün-
hődni. Ez legtöbb esetben — itt most olyan ifjakra
gondolok, akik házosságon kívüli testi érintkezést
sohasem követtek el, — teljesen indokolatlan aggo-
dalom, amelyet gyökeresen ki kell írtanod.

Egy fiatalember került valamikor műhelyembe.
Kiállt a hivatali munkájából, mert felmutatott orvosi
bizonyítványa szerint teljes idegösszeroppanása
miatt bizonytalan ideig szabadságra kell mennie.
Rendkívül művelt fiatal tisztviselő volt, kisportolt
testű férfi, aki nagyon helyesen megsejtette, hogy
bajára nem is annyira orvosi rendelőkben és bróm-

kezelésben, mint inkább lelki orvosnál kell gyógyulást keresnie. Baját azonnal világosan láttam, de a társadalmi udvariasság szerint nem lehet ajtóstul berohanni s ezért feladtam neki néhány kérdést: Meghalt talán az édesanyja vagy valamelyik hozzátartozója és nem tud megnyugodni? Kidobták talán az állásából és kereset nélkül áll? Tönkretették a becsületét és megvetik az emberek? Gyógyíthatatlan beteg talán? — Mikor mindegyik kérdésemre nemmel válaszolt, s így sorban kizárta az okokat, amelyek összeroppanását indokolták volna, — neki szegeztem határozott megállapításomat: Nos, akkor lelki beteg! Tessék lelke rendezetlenségét megszüntetni és rendbe jön az idegállapota! — Erre azután bevallotta, hogy kamaszkorában rabja volt a magányos érzéki bűnnek. Egyszer kellemetlen kiütéseket észlelt elszórta a testén, s mivel hallotta, hogy az érzéki tobzódást vérbajjal is bünteti Isten, biztosra vette, hogy megkapta azt. Orvosi kezelés eltüntette a kiütéseket, sőt sportolás ruganyossá és edzetté tette testét. Arra gondolt, hogy az orvos csak tapintatból nem mondta szemébe baját. Rettegve állt később a katonai sorozó orvos elé; kiderült, hogy kutyabaja sincs. Most már megnyugodott, de aggályos gondolatai újra előjöttek, mikor a kórházban tanuja lehetett egy férfi haláltusájának, aki kicsapongásával szerzett betegségében pusztult el. Feléledt régi gyanuja, hogy hátha mégis ilyen baj lappang benne és reá is ez a kétségbeejtő vég vár . . . És most itt van összetört idegzettel, munkaképtelenül. Alapos megbeszélés, egyetemes életgyónás és aggodalmainak engedelmességgel való leszerelése meghozta a kívánt hatást. A fiatalember néhány napon belül munkába állt.

Ilyen és hasonló aggodalmak, eltévelyedések gyökeres megszüntetésére fontos, hogy megbízható, felvilágosító könyv kerüljön kezébe, — de ismerve

a fiúk képzelődő hajlamát és szertelenségeit, azt kell mondanom, még fontosabb, hogy hozzértő lelkipásztorral bizalmasan megtárgyald ilyen irányú felbukkanó kérdéseidet. A fiúk sokszor fűhöz, fához kapkodnak, hogy erkölcsi életük egyensúlyát helyreállítsák, — fától nem látják az erdőt. Ilyenkor lép előtérbe a lelkiatya szerepe. Neki kell kézenfognia ezt a jóakarattal, de talán még több gyarlósággal megáldott ifjút, hogy nyitott szemmel járjon ifjúsága utjain és sem túlsötétnek, sem hófehérnek ne nézze a világot, hanem vegye a dolgokat úgy, amint vannak. Emelkedjék ki pizsmogásából, hogy a kamaszkori felvilágosítás pihenőállomásától rövid idő múltán felfrissülve és megerősödvé indulhasson tovább a kiteljesedő, tisztaságos ifjúkor felé!

BEMELEGÍTŐ ÉS EDZŐ GYAKORLATOK

A jófeltételek rögzítése

A kegyelmi időpontok, a jólvégzett lelkigyakorlat, a lélek nyugalmát visszaadó egyetemes gyónás hatásaként apró kis palánták, szelíd hajtások bújnak elő a lélek talajából. Igazán poétikus tavaszi látvány ez a nekivirulás! De a lelki orvos tárgyilagos szemszögéből nézve nem jogosít különösebb reményekre ez a látvány, mert sok körülménynek kell összejárnia, hogy ez a nagyszerűen indult tavaszi fakadás tartós fejlődésben, majd pedig gyümölcsözőségben teljesedjék ki.

Ha valaki nyáron napsütött helyről hirtelen nyirkos pincébe nyit, nemcsak náthát kaphat, hanem nagyon könnyen végzetessé is lehet reá nézve ez a meggondolatlansága. Nem tapasztaltuk-e, hogy régebbi lelkigyakorlatainkban néha csordultig telt a lelkünk szent elhatározásokkal, — s néhány nap múltán visszaestünk a régi kerékvágásba és kezdődött a régi nóta?

„Tartsd meg, amid van, hogy koronádat senki el ne vegye!” (Jel. 3, 11.) — figyelmeztet a Szentírás. Ezért józanul meg kell gondolnod, hogy lelki felemelkedésed után is harc lesz az életed, külső és belső ellenségekkel kell megmérkőznöd, hogy tönkre ne tegyék sarjadó vetéseidet.

Külső veszélyek, amelyekkel számolnod kell :
a) *Mások társasága*. (A lelkedre káros befolyással bíró társakkal szakítanod kell. — Női társaságban tekintetedre, érintéseidre vigyázz! — Beszélgetés-

ben a kényes kérdéseket lehetőleg egészen kerüld!) b) *Programmtalanság.* (Különösen vakációban, vagy az évközi szünetnapokon éri utól az embert. Előre megállapítom napirendemet és a szerint bonyolítom le napomat. Állandó elfoglaltságot keresni: tanulás, olvasás, zene, séta, sport, házkörüli teendők alakjában.) c) *Lagymatagság.* (Néha érthetetlenül utóléri az ifjút kedvtelenség, tunyaság képében. Fürdés-sel, alapos lemosakodással, beretválkozással, fogmosással, tornagyakorlatokkal sokat tehetünk ellene.) d) *Mértékletesség ételben és italban.* (A túltömött gyomor és az italozástól megszedült fej nem valami ékes bizonyosága az ifjú lelkiségének! Mértéktartással, időnként gyakorolt kisebb önkéntes böjttel a szeszes italok teljes kizárásával hatálytalaníthatjuk ezt a külső veszélyt.)

Belső veszélyek, amelyek még a külső veszélyeknél is fokozottabb figyelmet igényelnek: a) *Érzéki-ségünk.* (Képzletvilágunkat egészséges képzetekkel ültetjük be. Céltudatosan gyakoroljuk a tiszta életet előmozdító gyakorlatokat. Nem elégszünk meg az általános tisztasági színvonallal, hanem ragyogó tisztává akarjuk lelkünket nevelni. Ezért ragaszkodjunk a heti szentgyónáshoz!) b) *Lustaságra való hajlam.* (Elsősorban a kötelező munkáknak önmagunkon való behajtásával, szabad időnkben pedig nyelvtanulással, irodalmi pályamunkák készítésével, különleges kedvtelésünk és vállalkozásunk kiépítésével elfoglalkoztatjuk magunkat. Állandó elfoglaltság legyen a célunk, hogy ne maradjon időnk a vétkezésre!) c) *Rossz kedély.* (Jóratörekvő fiúk komoly veszedelme! A rossz kedélyállapot, amely akárhányszor teljesen indokolatlan, melegágya lehet a bűnnek, különösen a tisztátalanságnak. A tolvajok is éjszaka garázdálkodnak; a gonoszlelek is a kedélytelenség és kétségbeesés sötéttségét bocsátja az ifjúra, hogy belerántsa őt olyan meggondolatlanságokba,

amelyeket rendes körülmények között nem követett volna el. Ezért ha kell, mesterséges eszközökkel is, pattogós énekkel, füttyüléssel, rádiózással vidámabb kedélyállapotba kell magunkat ringatnunk. Tegyük megfontolásokat, vajjon érdemes-e búsulnunk a fölött, ami ennyire elkedvetlenített. Tartós kedélytelenség esetén keressük vigasztalásunkat az imádságban, amelyet ily lelki állapotban először talán erőltetnünk kell, de kitartó imádságunkkal kiérdemeljük a vigasztalást és felderül fölöttünk az ég! „Ma egész nap desolatiód volt. Este megjött a consolatiód. Hát érdemes volt elcsüggedned? Gomolygó felhők felett örökké kék az ég!” — írja naplójában a magyar ifjúság egyik tündöklő példaképe, Kaszap István.)

Mikor az életedet rendező szentgyónásod után a feltámadás húsvéti örömét érezted magadban, ugye, megérintett a vágy: jó volna lerögzíteni ezeket a nagyszerű, emelkedett érzéseket?! Szeretnél sasmódjára a hétköznapiak felett lebegni, kimondhatatlan magasságban az átlagemberek, szenvedélyek, pörlekedések, kicsinyeskedések felett. Bár soha, de soha le nem szállnál ebből a verőfényes magasságból!

Ne engedd tehát, hogy valaki összetiporja a lelkigyakorlatod alatt, verejtékes gyónásod árán, térdeléseiddel, vezekléseddel összekoldult gazdagságodat! Ne törd, hogy valakinek a szava, tekintete kikökkentsen abból a szent olimpusi békéből, amelybe hatalmas igyekvéseddel beletornásztad magad! Mintha hályog volna szemedben, közömbösen menj el olyan dolgok mellett, amelyeknek pusztá meglátása dühbe gurított azelőtt! Mintha nem hallanái és „késedelmes szívű” lennél, érzéstelenül és idegzetbeli megmoccanás nélkül menj el a füledet sértő kitételek, az erkölcsi finomságodat rugdaló beszédek mellett!

Erő kell ehhez; de nézd csak, megvan a lehetősége annak, hogy jófeltételeidet lecövekeld és vihartállóan szilárd maradjon eddig elért lelki eredményed:

1. *Reggel és este stílusos, diákhöz méltó imádság!*

2. *Jószándék ápolása.* A lélek napi munkájának hatalmas emeltyűje a jószándék, amelyet reggeli imádságunkkal kapcsolatban felindítunk, hogy napunk minden szavával, tetteivel az Isten dicsőségét akarjuk szolgálni. Öröm és bánat, eredmény és kudarc bámulatosan kiegyenlítődik így. Nem maradnak gidrek-gödrök haladásod útján, amelyekbe belefordulhatna s amelyek miatt talán össze is törhetnék lelked szekere!

3. *Heti gyónás.* Sok fiúban az a balga felfogás él, hogy ha nincs halálos bűne és különösebb gyónnivalója, akkor nem megy gyónni. Megvárjuk tehát, míg bűnbe esünk? Hiszen te a szándékos bocsánatos bűnt is kerülni akarod s ezzel a heti ellenőrzéssel azokat a jellemhibákat is ki akarod irtani magadból, amelyek nem számítanak halálos bűnnek!

4. *Állandó lelkiatyá.* Ha van lelkiatyád, köszönd meg a jó Istennek! Ha még nem volna, keress magadnak. Imádkozd gyakran ezt a kis könyörgést: Istenem, küldj nekem egy igazi lelkiembert, aki megtartana a jóban!

5. *Erős bizalom Isten iránt.* Fenntartás nélküli, határtalan legyen ez a bizalom! Ha őszintén (hangsúlyozom ezt a szót: *őszintén*) kéred a segítségét a kísértések és lelki megpróbáltatások idején, veled lesz és nem fog cserbenhagyni. Bízzál abban, hogy az Isten látja igyekevedet; ha megteszed, ami tőled telik, — áldásával eredményessé teszi munkádat.

6. *Odaadó tisztelet a Boldogságos Szent Szűz iránt!*

7. *Az évi lelkigyakorlatok alapos kihasználása!*

Harc a terheltségekkel

A lelkiéletet gátló kedvezőtlen testi adottságok közül az ideggyengeséget nem hagyhatjuk számításon kívül, főleg azért, mert az ifjúság körében is találkozunk egyénekkel, akiket ezek a terhek nagy mértékben akadályoznak az előhaladásban. Az ideggyengeség feltűnő fáradékonyságban, általános testi és szellemi kimerültségben nyilvánul, az idegességnél pedig a fokozott ingerlékenység a jellemző. A két fogalom közt a határ eléggé elmosódott. Ez a körülmény azonban jelen esetben nem számít, mivel az ideggyengeség és az idegesség állapota azonos lelki elváltozásokat okoz. Az aggályosság, levertség, kétségbeesésig fokozódó tehetetlenség-érzet, felfokozott érzékiség, feltűnő befolyásolhatóság és a küzdőképesség lanygulása a neuraszténia szokott lelki kórképe.

Az idegállapot ilyenfajta megrendülésének okát leginkább a helytelen életmódban, túlságos testi vagy szellemi kifáradásban, fokozott izgalmakban, csalódásokban, családi vagy anyagi gondokban kereshetjük, — bár az ifjúkori neuraszténia okát akárhány esetben a fiú testi kicsapongásaiban és a belső elválasztású mirigyeknek e kicsapongásokkal kapcsolatos működési zavaraiiban állapíthatjuk meg. Igazság kedvéért ugyan azt is meg kell mondanunk, hogy néha e ténymegállapítások fordítottja is érvényesül, vagyis azért merül ki a munkában, azért nem bírja a csalódások és megpróbáltatások elviselését, azért botlik olyan könnyen az ösztönélet terén az ifjú, mert örökölt, vagy valamilyen gyermekkori betegségből visszamaradt idegzeti terheltség befolyásolja. Bármint állana is a dolog, testi és lelki gyógytényezők alkalmazásával *teljes gyógyulást érhetünk el.*

A testi gyógytényezők célja: a fiú testi erejének

növelése és az idegrendszer céltudatos edzése. Az ideges diák ne szokja meg az ülő életmódot. Szigorúan valósítsa meg a napi 1—2 órai sétát; vasárnap és szünetnapokon tegyen jó nagy sétákat az erdőbe vagy a hegyek közé. Táplálkozásában elégedjék meg a polgári étrenddel, de uszonnázzék is. Öltözzék könnyedén. Reggel és este hideg vízzel mosakodjék le derékig; ha teheti, gyakran vegyen langyos vagy mérsékelt hideg zuhanyfürdőt. Alvásra nyolc órát szánjon. Ha felhasználja az itt közölt eszközöket, egészen biztos, hogy nyugodt és egyenletes alvással fogja eltölteni ezt az előírányzott alvási időt. Nyáron ha teheti, menjen levegőváltószóra. Nagyon alkalmas és olcsó megoldás erre a cserkésztáborozás.

A kémiai gyógyszerek közül a brómot emlegetik leginkább, mint hatásos idegcsillapítót. Egyik neveléstani írónál az Egger-féle Polybrom efferveszensnek mint gyorsan ható idegcsillapítónak ajánlását is olvastam. Megjegyzésre méltó, hogy a bróm valóban gyorsan hat, de csak tüneti kezelést ad; a fájdalmat szünteti ugyan, de az előidéző okot tovább is meghagyja. Ezenkívül veszélyes volna az ifjúságot a bróm használatára rávinni, részint azért, mert nagyfokú tompultságot eredményez, kellemetlen kiütéseket okoz, — részint mert roppant rászokik az ember. Mivel fogja idegeit csillapítani a fiú majd ötven éves korában, mikor az élet jobban megrágtá az idegeit, ha 18—20 éves korában már a brómhoz kell folyamodnia? Különben is ezek a kémiai orvosságok csak úgy hatnak, ha szuggesztív gondolatok kíséretében vesszük magunkhoz őket, vagyis, ha lelki téren is egyengetjük a gyógyulás útját önmegnyugtatóssal és a gyógyulásba vetett hittel. Vallom azt, amit egyébként minden komoly ideggyógyász is elismer, hogy *az idegerő visszaszerzésére és megtartására a*

legjobb eszköz az isteni törvények szerint vezetett egészséges élet.

Amennyire nem tulajdonítunk nagy jelentőséget a kémiai gyógyszereknek, épp oly, sőt még fokozottabb mértékben *hangsúlyozzuk a lelki gyógyítás fontosságát.* Manapság a legtöbb ideggyógyász is felcsap pszichoanalitikusnak és a beteg öntudata alatt felgyülemlett élmények, a lelkiismeretet terhelő emlékek elmondatására törekszik. Amit azonban az idegorvosi rendelőkben kellő orvosi tiszteletdíjak lefizetése mellett elmondhat az ember, ugyanazt sokkal megnyugtatóbb vallomás alakjában elmondhatja a lelkiatya gyóntatószékében, ahol nemcsak vallomást tesz, hanem ahol bűnei teljes megbocsátását és lelki terhei eltörlését is elnyerheti.

Ha az egészséges fiúknak is ajánlatos, az idegeseknél egyenesen életszükséglet az állandó lelkiatya választása. Ezek az ifjak elveszett embereknek gondolják magukat, eltompult bennük az önbizalom, ezért mint mentődeszkába, kapaszkodjanak bele nyugodt szavú és határozott vezetést adó lelkiatyjukba. Tegyük félre eddigi okoskodásaikat és állítsák helyébe a lelkiatya bölcsességét és akaratát. Engedelmeskedjenek a lelkiatya tanácsának, a nélkül, hogy okadatoltatnák, miért adott ilyen tanácsot a lelkivezető. Legyen meggyőződésük, hogy Istenbe vetett bizalommal és lelkiatyjuk iránt gyakorolt szófogadással feltétlenül kigyógyulnak eddigi keserves állapotukból, töprengésük helyébe nyugodtság lép, helybentipródásukat felváltja az alkotások kora, hiszen szabad az út számukra a kiegyensúlyozott lelkiélet és az életszentség felé.

A terheltek csoportjába tartoznak azok az ifjak is, akik *a szülőktől nyert örökségképpen gyöngé testet és betegségre való hajlamot hoztak magukkal a világra.* Lelki kezelésük hasonló az idegesek lelki gyógyításához, hiszen a terheltségükkel kapcsolatos

nekikényszeredettség, megadás, elkeseredés az idegrendszerüket kezdi ki elsősorban. Ilyen adottságok mellett egyedül helyes megoldás, ha az ifjú rendszeresen edzi a testét és felhasználja azokat a gyógyító eszközöket, amelyek a betegségre való hajlalmát hatálytalanítják. Erős akarat, a tiszta élet őrzése, józanul űzött testedzés, gondos lelkiélet szinte csodákat tehet, különösen akkor, ha a terheltség inkább csak gyengességben és hajlamban, mint valóságos betegségben nyilvánul meg. Talán érdemes megemlítenem, hogy lelkipásztori gyakorlatomban ismételtelen foglalkoztam olyan ifjakkal, akiknek családjában vérhaj, tüdővész, egyes családtagoknál szinte őrjöngésig fokozódó neuraszténia lappangott. Egyik-másik fiúra valósággal bénítólag hatott az a gondolat, hogy ez a családjuk felett lebegő átok végzettszerűen őt is utóléri. Mikor azonban kiszabadult ebből a hátrányos önszugesztióból és e lesújtó gondolatok helyébe az egészségbe és kifejlődésbe vetett bizalmat szuggeráltam, szinte szemlátomást követhető fejlődésnek indult. A képzelet nevelése, az akaratnak egy célba való befektetése itt sokat tehet!

Nem tartozik a terheltségek közé, de lelki szempontból hátrányos adottságnak, mégpedig sokat nyomó adottságnak számít *a kövérség*. A mindennapi életben nevetéssel, tréfával kezelik azokat a fiúkat, akik szinte megmagyarázhatatlan hízási hajlamban szenvednek és súly tekintetében egyre távolodnak az ötventől és közelednek a száz kiló felé. Ezeket az ifjakat hajlandók vagyunk testiségbe süllyedni, csak a hasnak élő embereknek minősíteni, pedig sokszor szép lelkiigényekkel dolgoznak és fegyelmezett benső életet élnek. Igaz, hogy a szentek sorában többen vannak a sovány, sőt nagyon sovány egyéniségek, de akad köztük néhány, akiknek földönjártában hasonlóképp, mint ezeknek a kövér ifjaknak, nagy „tekintélyük” volt. Annyi biztos, hogy a

gyomor túlságos szeretete, valamint a kövérséggel kapcsolatos lustaság, lassúság, érzékiség nagy teher-tétel a jóratörekvő fiú önnevelésében. Nehezebben megy neki az önfegyelmzés és néha a tiszta élet megvalósítása is, mint annak, akinek teste frissebben és rugalmasabban engedelmeskedik a lélek parancsainak. Gyakorolja tehát a testileg túltáplált fiú a böjtöt, de ne úgy, hogy legközelebbi étkezésekor bepótolja az elmaradt ételmennyiséget! Lomhaságát és lassúságát torna, sport, séta, hegyi kirándulások megvalósításával iparkodják leszerelni. E gyakorlatoktól ugyan a legtöbb kövér fiú idegenkedik, de rá kell szoktatnia magát, ha másképp nem, szelíd erőszakolással. Vezesse itt a fiút az a tudat, hogy egészségi érdeke is megkívánja ezt az önfegyelmzést, — lelki érdeke pedig egyenesen megköveteli, hogy elpuhult teste megrendszabályozásával szerezzen érvényt a lélek uralmának.

Az aggályosság leszerelése

Az aggály lelki betegség, amely a lelkiismeretet annyira megzavarja, hogy még ott is bűnt lát, ahol az nincs. Latin szóval *scrupulusnak*, kövecsnak is nevezik, s értik alatta azt az aprólékos gondot, amely a lélek haladását lépten-nyomon feltartóztatja, továbbá azt az indokolatlan beteges félelmet, hogy Istent megbántottuk.

Jelentkezésére és tüneteire vonatkozóan nagyon találó adatokat közöl a következő levélrészlet, amelyet egy hatodikos gimnazista írt, s amely meglepő hűséggel mutatja be az ifjúkori aggályosság jellemző megnyilvánulásait:

„Egyáltalán nem tudom megállapítani, miből fejlődött ki lelkemben mostani súlyos, sokszor azt hiszem, gyógyíthatatlan betegségem, a lelki aggályosság, minden küzdeni akaró ifjú egyik legnagyobb

akadálya. Jókor jött a lelkigyakorlat. Beláttam, hogy állandó lelkivezető nélkül nem juthatok semmire s küzdeni sem tudok kellőképpen. Hála Istennek, latin tanárom személyében olyan lelkiatyára akadtam, akihez a legnehezebb helyzetekben is őszinte tudok lenni... Nálam az aggályosság már annyira haladt, hogy nem tudok különbséget tenni bűn és kísértés között. De sokkal nagyobb hiba az, hogy sokszor Isten irgalmasságában sem tudok hinni. Bocsánatos bűnnel nem merek áldozni menni, bár lelkiatyám állítása szerint napi áldozó lehetnék. Sokszor azt hiszem, hogy megőrülök. Azt sem tudom, honnan, szörnyű kételyeim támadnak, olyanok, hogy megáll az eszem rajta... Sokszor úgy érzem, hogy felőrlődöm a folytonos hitellenes gondolatok alatt. Bár mindig meggyónok minden bűnt, amelyre csak emlékszem, aggályos lelkem mégsem hagy nyugton, hanem folyton gyötör. Próbálkoztam már lelkem elrablott nyugalmát visszaszerezni. Ideig-óráig sikerült is, de örökre talán sohasem fog visszatérni...”

Az aggály néha általános és mindenre kiterjedően, de gyakrabban csak bizonyos területen nyilvánul meg. Legtöbbször a végzett szentgyónásra vonatkozik. Az ifjú attól tart, hogy legjobb akarata mellett sem mondott meg mindent, vagy pedig nem volt megfelelő bánata. Ezért gyónásaiban mindig az előbbi gyónásait akarja foltozni, kiegészíteni, javítani. Máskor a tisztátalan gondolatok miatt nyugtalanodik. Mivel képzelőtehetségét ingerlő képzetek öntik el s ezek bizonyos tetszést váltanak ki benne, biztosra veszi, hogy beleegyezett azokba, jóllehet egyáltalán nem kívánta őket. A gondolatvilágában felágaskodó hitellenes, istenkáromló gondolatokat, a társak iránt észlelt akaratlanul támadó ellenszenvet és ki tudja még milyen lehetetlen apróságokat is halálos bűnöknek ítéli. Egy alkalommal nem tudtam, nevessek, dühöngjek, vagy mélységes szomorú-

sággal szánakozzam az elém táruló sötétlátáson, mikor egyik diákkal az aggályosságáról beszéltem és bűnbánó szepegéssel, szinte Isten lesújtó villámát várva bevallotta, hogy *átkot énekelt*. Mivel ilyen bűnről még sohasem hallottam, kérdéseimre idézte azokat a „szörnyű” átkozódó szavakat, amelyek lelkiismeretét most ennyire nyugtalanítják. Egyik ismert népdal részlete volt: „Váratlanul jöttél hozzám, — verjen meg az Isten, rózsám!...” — Mivel az aggályos ifjú lelki világában minden, még a legcsekélyebb behatás is visszhangot kelt, a szentgyónástól áldozásig terjedő idő és az alatta betolakodó nyugtalanító képzetek, amelyeket az aggályos lelkiismeret ismét bűnöknek ítél, távol tartják szegény fiút a szentáldozástól is.

Az aggályosság okait legtöbbször az ifjú gyenge idegállapotában kell keresnünk. A hosszantartó aggályosság kétségtelenül az idegrendszer zavaraival áll összefüggésben, erre engednek következtetni a lelket kínzó szorongó aggodalmak, a határozatlanság és a hit vagy a tisztaság elleni kényszerképzetek. Az ilyen természetű ifjak különös kedvteliséssel merülnek el a legapróbb dolgok kutatásában, lelki állapotuk boncolgatásában és még a legfinomabb, árnyalati lelki megnyilvánulásokban is feltétlen tisztánlátásra akarnak szert tenni.

Isten néha megengedi, hogy a kevélységre hajló lelket az aggályosság kissé alázatosságra tanítsa. Lehet, hogy így akar vezekeltetni régi bűneinkért, vagy el akar választani a lelki vigasztalásoktól, hogy annál tisztább szándékkal szolgáljunk neki.

Néha a gonoszlélek beavatkozását is sejtethjük ebben a lelki betegségben. Bebeszéli a léleknek, hogy halálos bűn állapotában van és így távoltartja a szentáldozástól. Főlöszleges töprengésekbe taszítja, hogy állapotbeli kötelességeinek végzésében akadályozza.

Amennyiben az aggályosság ideggyengeségből vagy más betegségből származik, a lelki gyógykezeléssel párhuzamosan orvosilag kezelteni kell a test betegségét is. Ha az ifjú nem szorul orvosi beavatkozásra, idegállapotának nyugodtságát legalább is azokkal az eszközökkel kell biztosítani, amelyeket az idegrendszer terheltségénél, az előbbi fejezetben már említettünk.

Egyébként a legnagyobb, sőt alapjában véve egyetlen orvosság itt a *teljes és feltétlen engedelmesség* a lelkivezetővel szemben. A gyóntató határozott utasítása legyen az iránytű, amelyet az ifjú minden okoskodás nélkül követ. Itt csak a vak engedelmesség segít, de ez biztosan!

Az aggályosnak *meg kell vetnie minden kételyt!* Jegyezze meg, hogy csak akkor követhet el bocsánatos vagy halálos bűnt, ha egész biztosan tudta, hogy ez elkövetendő cselekvés bocsánatos vagy súlyos bűn terhe alatt tilos, és mégis elkövette. Ne törődjék tehát a valószínűségekkel; lelkiismeretbeli kérdésekben csakis a feltétlen, nyilvánvaló bizonyosságot vegye irányadónak, amely kizár minden habozást, minden kételyt, s amely világos, mint a kétszer kettő négy!

Kérje meg lelkiatyját, hogy lelkiismerete gyökeres rendezése céljából *egyszer életgyónást végezhesen*. A jó lelkiatya bizonyára időt szán erre a hosszúságú műtetre. Irja le az ifjú és olvassa fel a gyónásban mindazt, ami teher volt a lelkén, s ami nyugtalanította. Vesse be ezeket a terheket a végtelenül irgalmas Isten megbocsátásának tengerébe, — hadd süllyedjen abban mélyre. De azután többé rá se gondoljon ezekre a terhekre és ne akarja újra a felszínre hozni ezeket az elsüllyesztett lelki gyötrelmeket!

A tartós gyógyulás szempontjából fontos, hogy az aggályosságra hajló ifjú kerülje az aggályos és túl-

szigorú erkölcsi felfogású emberek társaságát. Kerülje a szigorú irányú lelkiolvasmányokat, s olvasmányai megválogatásában is engedelmeskedjék lelkiatyja utasításainak.

A lelkiélet nagy íróinak az eddigiekben összegezt tanácsaihoz legyen szabad még hozzáfűzni néhány gyakorlati megállapítást:

1. Amint egyes betegek is bizonyos büszkeséggel emlegetik betegségük orvosi műszavait és regényes körülírással beszélnek, hogy migrénben, vagotóniában, vagy appendicitisben szenvednek, — a diákéletben is akadnak egyesek, akik szinte kéjelegnek abban, hogy ők aggályosak és a gyóntatószékbe való belépésükkor, mintha egy felsőbbrendű lény érkezését jelentenék, *előrebocsájtják, hogy ők skrupulotikusok*. Az aggályosságot előkelő lelki betegségnek tartják és elvárják, hogy a lelkivezető hosszasan foglalkozzék velük. Mivel a legtöbb ifjúsági lelkipásztornak sem ideje, sem kedve nincs ahhoz, hogy ilyen fiúk gyóntatásával háromnegyed órákig piszmogjon és a fiút is, meg önmagát is a végtetekig kínozza, — egyszerűen ki kell józanítani a fiút ebből a regényes hajlamából és rá kell ébreszteni arra, hogy skrupulussága voltaképpen *tudatlanságon, főleg a katekizmus nemismerésén alapszik!* Ha tudná a katekizmust, akkor tudná Isten tíz parancsát is és nem vádolná magát olyan ostobaságokról, amelyek Isten egyik parancsával sincsenek összefüggésben. Ha megtanulta volna a katekizmust, ismerné a halálos és bocsánatos bűn között lévő különbséget. Azt is tudná, hogy Isten megbocsát, mert végtelenül irgalmas. Nem látna Istenben szörzálhasogató zsarnokot, aki kínozza a lelket és aki arra leselkedik, mikor tudná valamilyen bűn miatt agyon-sújtani az embert!

2. Az aggályosok sokszor átlagon felül *önfejtűek, konok természetek!* Hiába áll mellettük a legoko-

sabb és legtapasztaltabb lelkivezető, — annak szavait eleresztik a fülük mellett és saját ostoba elgondolásaik szerint cselekszenek. Fel kell tenni tehát a kérdést: Akarsz-e kiemelkedni az aggályosságból? Ha igen, — akkor ne légy makacs és önfejtő, hanem hallgass az okos szóra és engedelmeskedjél lelkiatyádnak! Ha pedig jól esik neked ebben az állapotban megmaradni, — akkor vezesd magad saját elgondolásaid szerint, vagy pedig keress magadnak olyan lelkivezetőt, aki időmilliomos és akinek van kedve ahhoz, hogy a falra borsót hányjon, hogy időtlen időkig hallgassa torzszülött eszméidet, nyakatekert gondolataidat!

Szabadulás a barátság jármából

Nagy emberek, államférfiak, művészek, jellemhősök és szentek élettörténete bizonyítja, hogy két ifjú fiatalkori barátsága egész életre szóló fordulópontot hozhat. Igyekvő fiúk, akik eddig egyedül álltak merész terveikkel, kiemelkednek a tapogatózás korszakából és biztos iránytudattal újtukra indulnak, ha egy eszmetársra, hivatott igazi jóbarátra találhatnak. A jóbarátok eszmeecseréje, egymásnak nyújtott kölcsönös segítsége, egymásra való vigyázása távlatokat nyithat az ember elé, megóvja a fiatal lelket az elkallódástól és tartalommal telíti meg az ifjúkört.

Amilyen nehéz igazi jóbarátot találni, olyan könnyű a rossz barátok szerzése. Rossz barátot nem is kell keresni: a jóakaró álarcát ölti magára és az iskolai tízpercben, vagy az esti séták alkalmával, vagy az internátusi hálóteremben odalép a diák mellé és megkezdi mesterien kitervezett, felvilágosító előadássorozatát. Számítással dolgozik; minden szavának súlya van, minden mondatában csalétek rejteződik. Éles tekintetű legyen a diák, hogy észre-

vegye ezt a felállított csapdát és kemény fellépésű legyen, hogy ha kell, a legerélyesebben a nyaka köze cserdítsen ennek a lélekkufárnak, ennek a bárány képében közeledő farkasnak!

Ha cimborád esténként elcsíp az utcán és minden áron számodra szokatlan utcákba vezet, — ha a diákszálláson, ahol ketten-hárman együttlaktok, idősebb diáktársad lefekvéskor odaül ágyadra és mesélni kezd, — ha az internátusi élet hangadói, akik az előljárók előtt ártatlanoknak mutatkoznak, elhatározzák, hogy téged is rákényszerítenek az intézetben divatos erkölcsi színvonalra, — elismerem, erős léleknek és találékonynak kell lenned, hogy felvedd a harcot ezekkel a körülményekkel. Mivel a helyzetek különbözősége más és más eljárási módot kíván, ismét rámutatok arra, hogy lelkiatyát kell választanod, akivel megtárgyalod e szerencsétlen körülmények kivédési módját. Itt csak azt hangsúlyozom, hogy bármily nehéz körülmények közé ázott volna az élet, bármennyire is túlerőben van veled szemben a rosszak társasága, — nem engedhetsz az elveidből és nem sülyedhetsz a színvonalukra. Mikor tehát nagy életrendezésed után első ízben szembe találkozol régi rossz barátaiddal, színt kell valanod, tudomásukra kell hoznod, hogy a régi cimboraságnak vége! Ha e miatt gúnyolnak, bántanak, — törd el! Ha alkalmatlankodásuk lassan már tűrhetetlen méreteket öltene, keress orvoslást az előljáróságnál. Ha pedig ez sem használna, keress más lakóhelyet magadnak, hiszen nem vagy összenőve ezzel a csürhe társasággal. A lényeg az, hogy nem szabad tanácstalanul állnod támadásaik láttára, tudnod kell teendőidet. Ne ismerj tétovázást és ne ismerj kíméletet! Át kell esned ezen az erős műtéten, a rossz barátság hatálytalanításán! Ha elnéző vagy, menthetetlenül visszazuhansz régi rabszolgasorsodba — és kérdés, küld-e még egyszer Isten számodra

olyan kijózanító és talpraállító kegyelmi behatást, amilyent az imént küldött, s amelynek kihasználását barátaidra való tekintettel futni engedted!?

Úgy ne járj, mint az a gimnazista diák, aki nyolcadikos korában ily megdöbbenő sorokkal ecseteli, mennyit rombolt benne a rossz barát, akinek rabigáját éveken át nyögte:

„Hárman laktunk egy helyen, mind a hárman falubeliek. Én voltam a legfiatalabb. Az egyik egy évvel, a másik három évvel idősebb volt nálam. Ez az utóbbi lett a végzetem. Valósággal rabja lettem. Azt csinált és azt csináltatott velem, amit akart. Ellenkezni nem mertem, nem is akartam, hisz valóságos imádó tisztelettel vettem körül. Abban az évben kettőből el is buktam, osztályt kellett ismételnem. Ettől a nagy fiútól három éve végleg meg tudtam szabadulni. Szüleim mintha megérezték volna, hogy valaki áll mögöttem, nem engedtek vissza abba a városba. Kijózanodásom után lélekgyilkosomat szinté utáltam, gyűlöltem; most már teljesen közömbös előttem. Ő már megbűnhődött. Egészségileg teljesen tönkre ment. Csak sajnálni tudom.”

Rázd le tehát rossz környezeted uralmát, — merj szembeszállni romlott társaid piszkos áradatával! Imádkozzál érettük, hogy józanítsa ki őket Isten, — de magad részéről ne tégy lépéseket a megtérítésükre! Nagyon ráfizethetnél erre az apostolkodásodra! Szomorú példaként áll előttem egy reálgimnazista esete, aki gyönyörűen haladt a lelkiéletben. Eszébe jutott, hogy egyik osztálytársát, aki falubelije volt, fel fogja emelni züllöttségéből arra a magaslatra, amelyre ő eljutott. Összeköltözték. A romlott fiú először kinyilatkoztatásként hallgatta jóakaró barátja szavait, egyszer-kétszer áldozáshoz is elment vele, — de néhány hét múlva mindketten abbahagyták buzgóságukat. A vége az lett, hogy az apostolkodni akaró fiú még romlottabb lett, mint másik

társa. Alig tudta elkerülni az intézetből való eltávolítást és gyalázatos évvégi bizonyítványa mutatta, hogy jobb lett volna, ha önmagára vigyáz és nem akarja megtéríteni pajtását, akibe beleevődött a bűn és a léha élet szeretete!

Tudok azonban szép példákat arra, hogy az iskolai élet, az internátusban töltött évek, a kongregációban közösen bonyolított vállalkozások, a cserkészlélmények igazi jóbarátokká nevelték a fiúkat és olyan pompás, lélekszerinti kapcsolatot kovácsolt közöttük az élet, hogy mindkettőjüknek javára vált. Tiszta lelkű ifjak igaz jóbarátsága olyan lélekemelő, rossztól visszatartó és életre nevelő eszköz, amelytől nem hogy visszatartanálak, hanem amelyre szívből buzdítalak. Ha tehát úgy érzed, hogy jóbarátra találtál, akivel előreláthatóan tartósan barátkozni fogsz, s aki eléggé kiegyensúlyozott arra, hogy az ember bizalmasa legyen, fontold meg és barátságod során érvényesítsd a barátkozás következő, nélkülözhetetlen kellékeit:

1. Alapvető dolgokban, vallási és erkölcsi tekintetben, világnézet dolgában *egyforma gondolkodásúak legyetek!* Az emberi élet e legmélyebb dolgai annyira alkotórészei gondolkodásunknak, hogy előbbutóbb előtérbe kerülnek ezek a kérdések. Ha nem volnátok azonos véleményen, barátságtok állandó vitatkozássá, nézeteltéréssé, veszekedéssé fajulna.

2. Bizalom dolgában *ne légy túlságosan közlékeny!* Ne tekintsd barátodat lelkiezetőnek vagy gyóntatónak, akinek bűneidet is bevallod. Ösztönéleled élményeiről nem szabad tárgyalnod! Ismerd a határt, ameddig elmehetsz. Lelkiéleled feltárása, bűneid szelöltetése részint családást keltene barátságban, — részint érzékiessé, tehát mindkettőtök számára veszedelmessé tenné a baráti kapcsolatot.

3. *Barátságod legyen lélekszerinti!* Ne a szép testű és vonzó külsejű fiúk barátságát keresd, ha-

nem a lélek tartalmassága, a barátod életében megnyilvánuló tiszta gondolkodás és jellemesség legyen irányadó szempontod.

4. *Ne légy féltékeny a barátodra!* Ne izgasson, ha barátod másokkal is szívesen beszél, ha másokkal is barátságos. Sőt örülj annak, hogy olyan barátod van, aki közkedvelt, akit mindenki becsül.

5. *Légy hűséges barátod iránt!* Apró nézeteltérés, barátod gyarlóságainak észrevévése ne idegenítsen el tőle. Ne várj emberfeletti kiválóságot, hiszen diákfiú ő, akinek épp úgy, mint neked, hibái lehetnek.

Fiúknak egymás közötti ilyen lélekszerinti jóbarátsága értékes forrása lehet sok nemes eszmének és elhatározásnak. De nem utolsó előnye a barátkozásnak, hogy az életre nevel. Hiszen aki barátkozása folyamán a vallási és erkölcsi kérdésekben az összhangot kereste, a test szépségén túl a lélek kiválóságait kutatta, aki nem volt féltékenykedő, s aki az emberi gyarlóságokat a megértés és megbocsátás fátylóval tudta betakarni, olyan jótulajdonságokat sajátított el, amelyeknek az életben, különösen házassálete során nagyon gyakran hasznát látja!

Az imaélet rendezése

A lelkiélet alapvető munkáinál, tehát mindjárt a lelkiélet kezdetén meg kell tanulnunk jól imádkozni és ki kell alakítanunk a rendezett imaéletet. Két szempont ösztönözzön erre: A lelkiélet kezdetén, amikor sorban kiirtjuk magunkból a haladásunkat gátló akadályokat, akárhány lélekre kedvetlenülítőleg hat ez a sok lemondás, ez a sok önmegtágadás. Jól jön tehát, ha egy edző gyakorlatba kezdünk, amely rövidesen lendületbe hoz, s amely megmutatja, hogy a lelkiéletben aktivitás is van. A lélek bemelegítésére a leghatásosabb eszköz a rendszeres imaélet ki-

alakítása, mégpedig azért, mert sok kegyelmet eszközöl a lélek számára és ugyanakkor mint elsőrangú akaraterősítő gyakorlat, nagy mértékben edzi a bűnelkövetésekkel legyengített akaratot.

Mindegyik fiú, még a bűnből lábadozó is, nagygyá akar lenni. A lélek nagyságát lelki emelkedettségünk adja. Ámde sohasem lehetünk emelkedettebbek, nagyobbak, mint mikor a Legmagasabbal és Legfelségesebbel beszélünk. Nem hiába nevezik a lelki írók az imádságot a lélek Istenhez emelkedésének, Istenhez való törtetésének! De az imádság beszélgetés is Istennel, olyan bensőséges érintkezés, amely ha tartós kapcsolattá válik, *lassan kívánlasztja a lélekből a földiességet* és mindazt, ami nem tiszta és Istenhez nem méltó.

A kegyelemeszközök sorában a szentségek után az imádság következik. Aki tehát sokat imádkozik, sok kegyelmet nyer Istentől; ha pedig kiépíti a rendszeres imaéletet, hamarosan el fog jutni a kiállandósult kegyelmi élethez is. De ugyanakkor, amikor a lélek imagyakorlataival kiépíti imaélete rendszerét, az akaratot is erősíti, hiszen a rendszeres imaélet megvalósítása csakis a kényelmességünk legyőzésével, az előírányzott imádságnak sokszor hangulatunk és kelletlenségünk ellenére történt kivitelezésével és az állhatatlanság, csüggedés folytonos letompítása árán alakul ki. *Alig képzelhető kézenfekvőbb akaratiskola, mint a rendezett és következetesen gyakorolt imaélet!* Ebből látható, mennyire kitűnő lelki edzőgyakorlat az imádság: kettős eredményt érünk el általa, a kegyelemben való gazdagodást és akaraterőnk növekedését. Márpedig lelkünk jövője szempontjából a lelkiélet kezdetén alig gondolható két fontosabb kívánalom, mint éppen ez a kettő!

Figyelj csak, milyen kedves szavakkal biztat az Úr Jézus hegyi beszédében az imádkozásra: „Kér-

jetek és adni fognak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitnak nektek. Mert mindaz, aki kér, kap, és aki keres, talál, és a zörgetőnek kinyitnak.” (Máté 7, 7.) Példabeszédben kifejtette, hogy „mindenkor imádkozni kell és abba bele nem fáradni.” (Lukács 18, 1.) Ezekkel a szavakkal kétségtelenül arra tanít Mesterünk, hogy gyakran, nagy buzgalommal és kitartóan imádkozzunk, vagyis szójuk át napjainkat imádsággal, alakítsuk ki magunkban az imádság szellemét.

Lehet, hogy eleinte nem ízlik az imádság, különösen akkor, ha bűnös életből tértünk vissza Istenhez. De minél hosszabb időköz választ el régi bűneinktől és minél többet gyakoroljuk az imádságot, annál jobban elmélyülünk benne és annál jobban megszeretjük.

Imádkozzunk bízó hittel, abban a meggyőződésben, hogy Isten meg tudja és meg akarja adni, ami üdvöset tőle helyesen kérünk. Jézus ígérete legyen serkentőnk: „Amit imádságban *hittel* kértek, megnyeritek.” (Máté 21, 22.) — Járuljon ehhez a bízó hithez *alázatosságunk*, amellyel elismerjük saját méltatlanságunkat. Jézus példabeszédéből tudjuk, hogy a templomban imádkozó és érdemeivel kérkedő gögös farizeus nem talált meghallgatásra, viszont a magát megalázó nyilvános bűnös Istenig hatolt szívből fakadó bűnbánatával: „Isten, légy irgalmas nekem, szegény bűnösnek!” — Legyünk végül *kitartóak az imádságban!* Ne keseredjünk el, ha Isten bölcs okokból nem adja meg mindjárt azt, amit kérünk tőle. Tartsunk ki az imában mindaddig, míg kérésünk meghallgatását ki nem érdemeltük s míg Isten le nem hajol hozzánk, hogy segítségünkre legyen.

Az ima lélektermékenyítő hatékonysága attól is függ, milyen felkészültséggel imádkozunk. Nagyon sok ifjú, aki imádság közben állandóan elszórako-

zik, bensőségesen elmerülne az imádságba, ha érvényesítené a jó imádkozás kellékeit:

1. *Imádságunk ne legyen hosszadalmas!* A fejlődő ifjú csapongó képzelete nem tud hosszú ideig egy képzeleti tárgynál megmaradni, ezért rövidebbre fogja imádságát, de legyen az figyelmes, szóra-kozásmentes. Ha saját szavaival nem tudna még változatos, lélekfrissítő imákat rögtönözni, valamelyik jó imádságos könyv segítségével, — különösen Sik—Schütz imádságoskönyvét tudom ajánlani, — iparkodik elsajátítani az Istennel való bizalmas beszélgetés módját és szókincsét. Mivel a lényeg az, hogy az imádság szellemével tüzelje tele napját, sajátítson el röpipákat, főleg olyanokat, amelyekkel az Isten iránt való szeretetet és bizalmat ápolja magában. (Pl. Istenem, szeretlek! Uram, ezt is Éretted! Jézus Szentséges Szíve, bízom Benned!) Ezeknek a röpipáknak napközben különböző helyzetekben (tanulás közben, sétán, kísértés idején, sportolás közben, fürdéskor stb.) való gyakorlása állandó kapcsolatba hozza a lelket Istennel. Egyszer hálátadóan, máskor Istenbe kapaszkodóan, máskor mint ég felé irányított segítségkérő S.O.S. jelek indulnak az ég felé ezek a kis imádságok. Rövid gyakorlás után megszeretjük ezt a gyakorlatot, s azt vesszük észre, hogy összeszedettségben, jószándékban, állandó Istenközelségben él a lelkünk.

2. *Legyen meg bennünk a komoly imádkozási szándék!* Legtöbb fiú oly közömbösen kezdi el imádságát, mint a telefonáló ember, aki távbeszélése közben irogat, másokat figyel, sőt közben talán másokkal beszélget is. Megosztott figyelemmel nem lehet jól imádkozni! Ezért végezzük jól!

3. *Képzeletünket* fogjuk le olyan módon, hogy Isten elé, az angyalok és szentek társaságába képzeljük magunkat. Ilyen szempontból jó segítőeszköz, ha imádság közben tekintetünket a feszületre, az Ol-

táriszentség felé vagy az Úr Jézust ábrázoló szobor vagy kép felé irányítjuk.

4. *Ügyeljünk az imádság méltó kivitelezésére is!* A külső fegyelmezettség előmozdítja a benső összeszedettséget is, ezért testtartásunkban is fejezzük ki, hogy szent dologgal foglalkozunk. Térdelve, — ha egyedül vagyunk, kitárt karokkal, — esetleg állva, vagy ülve imádkozunk. Nagyon jó, ha imádság közben nem támaszkodunk; ez a kis önfegyelmezés is növeli az összeszedettséget.

5. Magánimádságunkat szobánkban, vagy olyan helyen végezzük el, ahol mások nem háborgatnak. Krisztus Urunk is a hegyek magányát és éj csendjét választotta magánimádságai végzésére. Imádságunkat, különösen az esti imádságot ne halasszuk olyan időre, amikor kimerültségünk vagy álmoságunk folytán szinte lehetetlen az okos gondolkodás. *Adjuk oda Istennek napjainkból az értékes perceket*, amikor szellemünk friss és amikor nem félálomban, hanem öntudattal és meggyőződéssel megvallhatjuk neki, hogy szeretjük Őt.

Aki tehát lendületbe akarja hozni a lelkét, vállalkozzék az itt vázolt imádkozási szabályok szerint a rendszeres imaélet edzőgyakorlatára, — jutalomként megkapja Istentől a lélek nagy kitüntetését, *az imasikert!*

HARC A JELLEMHIBÁKKAL ÉS F É L S Z E G S É G E K K E L

A kevélység kiirtása

Diákok bűnvallomásában a legritkábban szerepel a kevélységről való önvallomás! Pedig a lelkiélet nagymesterei egyöntetűen tanítják, hogy *minden bűn kezdete a kevélység*. Mikor tehát az ifjú nagy bűnökről, elbukásokról vádolja magát, bűne gyökere és kiindulása feltétlenül kevélységében keresendő! Ha hosszas önvizsgálat után sem akarja elismerni magáról, hogy kevély, ennek az az oka, hogy nem rendelkezik kellő önismerettel, továbbá éppen a kevély emberek annyira elvakultak önmagukkal szemben, hogy kevélységüket nem veszik észre, és mintha hazaárulást vagy tömeggyilkosságot akarnának rájuk sütni, kézzel-lábbal tiltakoznak a gyanúsítás ellen, mintha ők kevélyek volnának.

A kevélység fogalmának megismerése talán meggyőzi több olvasómat arról, hogy jó adag kevélység lappang benne és amit eddig önismeret hiánya miatt elhagyott gyónásaiból, most be kell soroznia bűnei és gyarlóságai sorába.

A kevély ember önelégült ember: túlértékeli magát és igazi vagy vélt kiválóságait Isten kizárásával egészen magának tulajdonítja. Függetlenségre és önrendelkezésre törekszik olyan módon, hogy előljárói felsőbbsege alól igyekszik kivonni magát. Gyönyörködik kiválóságaiban, magát mások elé helyezi és a gyengébb tehetségűeket lenézi. Ehhez hozzájárul hiú dicséretvágya is, amellyel mások jóvélemé-

nyét, magasztalását igyekeznek kicsikarni. Szeret dicsekedni, sokat beszél önmagáról, sikereiről. Feltünetési viselkedésben szenved, ezért igyekeznek magára terelni a közfigyelmet. Képmutatóan olyan eredményeket színlel, amelyeket eszéágában sincs gyakorolni.

Megismerve a kevélység ismertetőjegyeit, talán most már nem látjuk tőlünk oly távolfekvőnek ezt a jellemhibát. De természetesen nem elégedhetünk meg a való helyzet megállapításával, hogy kevélyek vagyunk, hanem érdekünk parancsolja, hogy ezt az alapvető hajlamunkat gyökeresen ki is irtsuk magunkból. Lelkiéletről addig szó sem lehet, míg a kevélység indulatai fészkelnek bennünk. Különösen felhívom azoknak a jeles tanulóknak és kiváló diákoknak figyelmét, akik akaraterejük mellett sem tudják elérni, hogy érzéki bűneik rabszolgaságából kiemelkedjenek, — fontolják meg, ismétlődő bukásaiknak és sikertelenségeiknek vajjon nem itt van-e a magyarázata, az alapvető oka, — a kevélységükben!?

A kevélység sok bűn forrása, mely számtalan bukásra vezet. Gyakori elkeseredettségünk oka, mert állandóan mélyre süllyeszt. Színészkedésre szoktat, mert leplezi hibáinkat. Mindenekfelett pedig messzire dob minket Istentől, mert „Isten a kevélyeknek ellentáll.” (Jakab 4, 6.)

Orvosoljuk tehát kevélységünket a következő hatások eszközökkel:

1. *Vonatkoztatassunk mindent Istenre.* Elmélkedjünk kissé Szent Pál szavai felett: „Mid van, amit nem kaptál, — ha pedig kaptad, miért dicsekszel, mintha nem kaptad volna?” Az a meggyőződés, hogy Istentől kaptuk tehetségeinket s Ő bármikor visszaveheti azokat, kissé majd megnyirbálja fennhéjázó magatartásunkat. Szokjuk meg azt is, hogy cselekedeteinket jószándékkal végezzük, Isten dicsőítésére

vonatkoztatva. Tanulásunk, munkánk végén, különösen ha sikerek érnek és ágaskodni kezd bennünk a gondolat, hogy milyen nagy valakik vagyunk, — ismételgessük Loyolai Szent Ignác jelszavát, amellyel cselekedeteink érdemét magunktól elhárítjuk és a dicsőséget Istenhez továbbítjuk: Ad majorem Dei gloriam! Isten nagyobb dicsőségére!

2. *Dolgozzunk kevély hajlamaink ellen* bűneink és gyarlóságaink őszinte elismerésével és bevallásával; szégyenletes bűneinknek ismerős lelkiatya előtt való feltárásával. Ne lázadozzunk, hogy lelkivezetőnk vagy előljárónk rászolgáltság nélkül, igazságtalanul megfedd. Ne keseredjünk el, ha szorgalmas készületünk eredményeként még sem sikerült úgy az iskolai felelet, mint szerettük volna. Minden beavatkozás, mely önérzetünket, dicsőségünket, beépzeltségünket, hiúságunkat sérti, — kevélységünket is nyesegeti és gyakoroltatja velünk a kevélység ellentétét, az *alázatosság* fenséges erényét.

Hátrányos hajlamok

A diákléleknek akadnak kevéssé szemetszűrő hibái is, amelyeknek kikezelését sokan nem tartják fontosnak. A lelkiélet kezdetén ezeket a meglapuló hátrányos hajlamokat is fel kell kutatnunk, mert ha észrevétlenül hagyjuk őket, sohasem lehetünk egész jellemekké, jövő életünk során pedig sokszor megbontjuk környezetünk békéjét, sőt talán a büntető-törvény szakaszaival is összeütközünk. Álljon itt mutatóba a káromkodás, indulatosság, lustaság, a hazudozási és lopási hajlam. Az ifjú, aki e káros hajlamokat észleli magában, adja magának hetiparancsban, heti feladatként gyakorolja és időnként újból és újból ismételgesse e hátrányos tulajdonságok tervszerű kiirtását.

A *káromkodás* gyakran szerepel a diákok főhibái közt, pedig ennél ostobább bűn nincs a világon!

Ostoba bűnnek nevezem, mert senkinek sincs belőle haszna. Ha társad mérgesít és erre dühödben oldalba rúgod, bűnt követsz el, de bűnödnek legalább megvan a haszna, hogy az illető nyugodtan marad és nem ingerel tovább. Ha pénzt lopsz hazulról, bűnt követsz el, apád talán ellátja a bajodat érte, de annyi hasznod mégis volt, hogy a lopott pénzen moziba vagy sportmérkőzésre mehettél. De a káromkodásból még soha sem láttál hasznot! Ha van benned egy kis adag finomabblelkűség, káromkodási rohamod után elszégyeled magad, hogy ennyire közönséges vagy és ennyire hiányzik belőled az önuralom. No, de valahogyan le kell vezetnünk a dühünket! — hozod fel védekezésül. Sok embert ismerek, köztük diákokat is, akik sohasem káromkodtak, bár nagyon ingerlékeny természetűek. Ha feldühösítik őket, magukba fojtják haragjukat, vagy pedig olyan semleges indulatszavakkal vezetik le villámukat, amellyel senkit sem sértenek, sőt amelyek kimondásakor elnevetik magukat. Próbáld csak meg, ha dühös vagy, káromkodás helyett fakadj ilyen szavakra: „Sárgarézből van a pi-pa-ku-pa-kom!” Hadd törjék bele a nyelved az indulatosságba! Mi értelme van annak, ha egy művelt ifjú úgy káromkodik, mint egy kocsis? De talán nem is jó hasonlat ez, — hiszen akárhány igáskocsis sem cifrázza, karikázza olyan rémesre az Isten és a szentek neveit, mint némelyik hetedikes vagy nyolcadikos diák!

Nem láttam még embert, akinek szenvedélye lett volna a káromkodás, aki tehát szenvedélyesen szidta volna az Istent. Ezért tehát *fegyelmezetlenségről, önuralom hiányáról van itt szó!* Lelkiéletre kapcsoló diák nem is hódolhat ennek az ostoba és oly rút bűnnek! Az az ajak, amellyel a szentgyónásban Istentől bocsánatot kér, az a nyelv, amellyel Jézus szent testét veszi magához áldozáskor, — lehet-e istenkáromlás sértegető eszköze?

Csak kiemelkedni ebből a közönséges szokásból! Külön jófeltételként huzamosabb ideig gyakorold a káromkodás tudatos kerülését. Ha közben mégis kifutna szájadon, büntesd meg magad érte. Vacsorára kevesebbet végy magadhoz, szomjúság esetén ne igyál azonnal, vagy a latin memoriterből néhány sorral tanulj tovább, vagy tíz fillért adjál zsebpenzéből a templomi perselybe! Egy kis elővigyázatlan és akarati komolysággal ki lehet küszöbölni a káromkodást, ezt a szégyenletes magyar szokást!

Az *indulatosság* legtöbbször csak bocsánatos bűn, mert az indulatos ember cselekedete csak félig-meddig meggondolt; de halálos bünné is lehet, ha az indulat haragba és gyűlöletbe csap át, sérti a szeretetet és nem egyszer az igazságot is. A féktelen indulatosság eredményei néha rettenetesek! A napilapok rendőri jelentései bizonyítják, hány súlyos testi sértést, hány gyilkosságot idézett elő a pillanatnyi indulat, a fékezetlen harag! A diák is akárhányszor olyan tiszteletlen magatartásra, sértegetésre ragadtatja magát és néha olyan esztelenséget követ el erős felindulásában, hogy később nagyon megkeserüli. Egy heves vérű reálgimnazista nagy kellemetlenséget szerzett magának és szüleinek is, mikor az évvégi ünnepély után összes középiskolai bizonyítványait tartalmazó indexkönyvét összetépte, mert az évvégi, egyébként jeles bizonyítványában egy nemvárt kettes éktelenkedett...

A lelkiélet szempontjából nagy akadály ez a hajlam! Ha nem vetjük ki magunkból, könnyen elveszthetjük lelkünk békéjét és megsértjük Istent, akit pedig szívből szeretünk. (A legtöbb káromkodást is ilyen felindultságban, hirtelen haragjukban követik el a diákok!) Elvesztjük az emberek előtti szeretetreméltóságunkat is, hiszen a könnyen dühbe guruló, vadmacskatermészetű fiút ugyan ki szeretné?

Figyeljünk csak az Úr Jézus példájára! Benne is hatalmas indulatok kavarogtak, „viperák fajzatainak,” „meszelt síroknak” nevezte a képmutatókat, szent haragjában ostorral verte ki az árusokat a templomból, — mégis milyen szelíd és alázatos tudott lenni olyan helyzetben, amikor a te véred talán azonnal az arcodba szöknék, amikor talán rögtön tettelegességre vetemednél. A szenvedés éjjelén a főpap egyik szolgája dühösen arcul ütötte Jézust. (Te mit tettél volna, ha arcul ütnek?) Jézus a szolgára nézett és szelíden mondotta: „Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be, — ha pedig jól, miért ütsz engem?” (János 18, 23.)

Szoktatással elérheted, hogy ha valami felizgat, nem felelsz és nem cselekszel rögtön. Fojtsd el magadba a feltörő indulatot és uralkodjál magadon. Tanúja voltam egyszer, amint egy hirtelen természetű főiskolást társai a végletekig felbosszantottak. Az ifjú egy ideig tűrte az incselkedést, de egy kijelentés végül annyira felizgatta, hogy az arcán láthatuk, hogy rettentő indulatok forrnak benne és egy pillanat múlva, mint sistersgő tűzhányó, ki fog törni ez az indulat. E pillanatban azonban a főiskolás az ajkába harapott, — majd halkán ennyit mondott: „Most elmegyek, mert nagyon mérges vagyok!” Sarkon fordult és otthagya a társaságot, amely már előre felkészült a tajtékozó természetű fiú dühkitörésére.

Lustasági hajlamod kikezelését ugyancsak nem halaszthatod későbbi időkre! A lustaság rokona az érzékiségnek, mivel az erőfeszítésektől való tartózkodás által voltaképpen az elpuhultságnak és a tepsedésnek kedvez. A lustaság legtöbbször akarategyengeség is. A rest kerüli mindazt, ami munkát és erőfeszítést kívánna tőle.

A lustaság kezdő fokán állnak azok a fiúk, akik hanyagul, immel-ámmal végzik munkájukat, megkö-

zelistőleg sem fejtik ki teljes munkabírásukat. A haladók közé sorozhatók azok a diákok, akik nem utasítják el egészen a munkát, de amerikáznak, halogatják a munka elvégzését. Ide tartoznak a naplopók, a semmittevés művészei. Ezek egész nap piszognak, tesznek-vesznek, de semmi eredményt nem tudnak mutatni. Végül a lustaság legjellemzőbb megtestesülése az igazi rest, aki sem testi, sem szellemi munkát nem végez, aki valósággal irtózik minden erőlkifejtéstől. Ez az irtózás lelki téren is megnyilvánulhat és a vallásgyakorlatok hanyag végzésében, a lélekápolás elmulasztásában áll. Ez esetben jobban való restségnek nevezzük.

A rest ifjú roppant antiszociális látvány! Kivonja magát a munka vállalása alól, amelyre pedig a természet törvénye és az Isten tételes parancsa kötelezi az embert. Az „arcod veritékével eszed a kenyered” figyelmeztetése mintha neki nem is szólna! Az „aki nem dolgozik, ne is egyék!” elvével sem törődik. Míg mások kiveszik részüket az összemberiséget kötelező közös nagy munkából, ő unottan fetreng érzékisége pamlagán és úgy hűsöl az „áldott pihenés” lombsátora alatt, mintha halálra fárasztotta volna magát valamilyen kemény munkával.

A rest ember ifjúkora *a termékeltenség és elhanyagoltság szánalmas képét mutatja.* Míg mások törik, porlasztják jellemük faragatlanságait és sorban megszerzik azokat az eredményeket, amelyek a boldog férfikor biztosítékai, a lusta ifjú benső gondozatlansága annyira szembeszökő, hogy rögtön megértjük, miért akadt el az a 18—20 éves ifjú egyes dolgokban gyermek- vagy kamaszfokon.

A henyélés sok bűnre vezet! Aki nem foglalja el magát munkával, aki nem népesíti be képzeletvilágát egészséges és hasznos képzetekkel, ne csodálkozzék, ha tisztátalan képzetek és förtelmes vágyak raja lepi el képzeletvilágát. Innen azután csak egy lé-

pés az érzékiség marasztaló lópja, ahonnan aligha tud egymaga kivergódni, aki soha egy önálló lépésre, kezdeményezésre, a legkisebb erőfeszítésre sem volt kapható! A gyümölcstelen, meddő fát juttatja eszünkbe ez a szerencsétlen ifjú, aki a Szentírás szerint méltó arra, hogy kivágassék és tűzre vettessék.

A restségre hajlamos ifjú vegye fontolóra, hogy *mi az élet célja*. Tegye meggyőződésévé, hogy nem lebzselhet semmittevő élödsi módjára itt a földön; meg kell tartania a munka törvényét, hogy elérje élete célját, a mennyországot. Ezt a meggyőződést kövesse az akarat nevelése: kényszerítse magát munkára, erőszakolja azokat a kitartást igénylő vállalkozásokat, amelyekből minden rest ember ösztönszerűen fázik. Ez a kierőszakolt munka eleinte fáraszt, de később megszokja az ember és igénye lesz. Csupán szokatlansága miatt tűnik először terhesnek. A munkára való szoktatás kettős ajándékot hoz az ifjú számára: restsége megszűnésével elcsitul érzékisége is, melynek lángjaira eddig éppen a tétlenségben töltött, unalmas órák öntöttek olajat, — ezenkívül munkája nyomán életkedv, tettvágy éled benne és igyekvésének minden valószínűség szerint a bizonyítványban is meg lesz az eredménye.

Lássuk ezekután *a hazudozási hajlamot!*

Ha a hazug ifjú este végigelemezné elmúlt napja történetét, megfigyelhetné, mily sok ostoba beszédre pazarolta idejét. E haszontalan beszédek között is különösen pirulnia kell hazugságai miatt, amelyekkel felelőtlenül rombolta becsületének, jellemének amúgy is düledező épületét. Isten összes teremtményei között csak az ember kapta meg a beszéd ajándékát. Ha tehát az ember kiváltsága a beszéd, akkor kötelessége is az igaz beszéd, az őszinte szó. Hozzáértetődik az ember méltóságához, hogy ne játsszék szavával s hogy beszédére építeni lehessen. Óriási felelősség a kimondott szó!

A hazugság indítókai közt említsük első helyen *a félelmet*. Az ifjú valamilyen rossztette miatt fél a büntetéstől, azért a hazugsághoz folyamodik, hogy a felelősséget elterelje magáról. Pedig ha őszintén beismerné hibáját, talán büntetést sem kapna, becsülete pedig meg volna mentve. És ha büntetést kap hibájáért? Az egészséges fiúban van annyi teherbírás, hogy a feddést, a megszidást, vagy az esetleg kiutalt nyaklevest nagyobb megrázkódtatás nélkül elviseli, s egy óra múlva már visszatér a kacagó jókedve. A nyílt lelkű fiú elvéve választja ezt a jelzót: Inkább én szenvedjek az igazság miatt, mintsem az igazság szenvedjen miattam!

Mások viszont *gyávaságból* hazudnak. Társalgás közben könnyűvérű ifjak gúnyosan, tréfálkozva, hatalmas kamaszröhejek közt nevetés tárgyává teszik a legszebb dolgokat, különösen a vallás és erkölcs dolgait. Megkérdezik véleményedet és te nem mersz színt vallani, félsz a kinevetéstől, az ugratásoktól, inkább hazudsz. Hazugságra visz a gyávaságod!

Hazugságra vihet *a féltékenység és irigység is*. Hogy társadat befeketítsd, hogy dicsőségét megtépázd, inkább valótlanosságokat állítasz róla, csakhogy lerángathasd a munkája által elért magaslatról.

Lehet hazudni *„felvágásból,” hencegésből is*. Micsoda Hány Jánosokká válnak a fiúk, mikor nagy-szerű összeköttetéseikről, élményeikről számolnak be ámuló társaiknak. E tekintetben a jellemtelenség mély fokát éri az, aki hogy társai előtt tekintélyt és cimborái előtt becsülést szerezzen, bűnökkel kérkedik és züllöttséget hazudik, éjszakai élményekről mesél, amelyeket sohasem tett s amelyekben sohasem volt még része.

Vannak azonban ifjak, akik csak *felületességből* hazudnak, kissé nagyítanak, hozzátesznek valamit a valósághoz. Ez a fegyelmetlenség lassan második

természetévé válhatik a fiúnak, s ezzel kerékkötője lesz az ifjúkori jellemnevelésnek.

A hazug embert előbb utolérik, mint a sánta kutyát! De ha sikerülne is a hazugságod és nem tudnák meg az emberek, — lelkedben mégis érezned kell az önvádat: Nem lehet bízni benned! Jellemtelen vagy!

Összeegyeztetetetlen a lelkiélettel, hogy valakinek lelkébe a hazugság szelleme sötétséget hozzon. Hiszen a hazug ember nézése zavart, — nem bírja el a nyílt szívű emberek tekintetét!

Ezért a legerélyesebb eszközökkel valósítsuk meg életünkben az igazmondás uralmát! Inkább kevesebbet beszéljünk, de szavainkat ellenőrizzük szigorúbban. Ha akár véletlenül is valótlanságot, hazugságot mondtunk, szabjunk magunkra önkéntes büntetést, kisebb vezeklési gyakorlatot. Máskor majd óvatosabbak leszünk. Ilyen figyelemösszpontosítással és jóakarattal még abban az esetben is ki tudjuk irtani a hazudozási hajlamot, ha az szinte természetünké vált!

A lopási hajlam eleinte apró tárgyak, játékszer-ek elvevésében, az éléskamra megdézsmálásában nyilvánul meg. Később kis összegű pénz elvevésével is megpróbálkozik a fiú! Ha tettét nem veszik észre, s ha a szülők nem ellenőrzik eléggé a pénzállományt, mozira, dohányra, cukrászdára és a barátságok anyagi fedezetére innen vándoroltatja el a pengőket is. Ezzel olyan lejtőre ért a fiú, amelyen nem tudni, hol lesz a megállás. A lopkodási hajlam nagyon könnyen szokássá lesz, s még akkor is lop, ha mindent megkap, amit csak kér, ha minden kívánságát teljesítik. Egy elkényeztetett gimnazista édesapja, aki úgy látszik, elmulasztotta elővenni néha a régi bevált nevelési eszközt, a botot, — panaszkodott, hogy kénytelen volt páncélszekrényt venni, mert diák fia mindig megdézsmálja a pénzt. Később nagy

fölháborodással újságolta, hogy fia, minthogy a páncélszekrényt nem tudta feltörni, édesatyja aranyóráját lopta el és annak árán kedélyes vasárnap délutánt rendezett barátja számára, míg szülei látogatóban jártak.

Szökd meg tehát, hogy nem teljesülhet minden kívánságod! Ha valamit meg akarsz szerezni, kérj reá pénzt szüleidtől. Ha nem adnak, részint, mert nincs kidobni való pénzük, részint, mert semmi kedvük sincs kamaszos hóbortjaid kielégítéséhez, nyugodj bele a helyzetbe. Meg kell értened, hogy az ember vágyait és kívánságait sok körülmény korlátozza, — jó is ez így, mert a szabadjára engedett birtoklási vágy lábbal tiporna minden jogot és minden igazságot. Aki apró dolgok eltulajdonításán kezdi, sikkasztásokkal, nagyarányú betörésekkel végzi. De ha nem is írna le ilyen széles betörői pályát, erkölcsi megsemmisülésbe rohanna, ahol magasztosabb, lelki dolgokról szó sem eshetik, ahol legfeljebb a lelkiismeret vádol az okozott kárról és a jóvátétel elmaradásáról. Lopni könnyű, — de az okozott kárt jóvátenni és elveszett becsületünket visszaszerezni nagyon nehéz!

Ime, — ebben a lelki tartalmú könyvben milyen közönséges hajlamokról is kellett írnom! De bele kellett világítani az ifjúkor legpenészesebb pincezugaiba is, mert ki akarjuk irtani a rothadás penészgombáit. Amint a zavaros, piszkos szőlőnedvből hosszabb forrás és tisztulás árán zamatos, aranyló bor lesz, — az Isten kegyelme akárhányszor gránitegyniségeket varázsol elő olyan fiúkból is, akik kamaszkorukban, felvilágosodásuk előtt az előbb említett veszedelmes hajlamoknak hódoltak. Gyarlósága látása tehát senkit se keserítsen el! Nincs olyan mélység, amelyből út ne vezetne a magasság felé!...

Kamaszkori félszepségek

Az itt sorakozó hibák nem égbekiáltó bűnök!
De...!

Beszélni kell róluk, mert olyan kedvezőtlen egyéniségbeli adottságok, amelyek az ifjúkorban is sok keserű percet szereznek a diáknak, a férfikorban pedig nevetséges és az érvényesülés szempontjából nagyon kedvezőtlen tulajdonságoknak számítanak. A lelkiségre törekvő ifjú, aki egész egyéniségévé akar fejlődni, önvizsgálatot tart, vajjon megtalálható-e benne az itt következő félszepségek egyike-másika, és ha valamelyik nyomára akadna, erélyes kézzel eltávolítja azt, mert az *egész egyéniségben* nem lehetnek félszepségek!

Fínomabb lelkű fiúk gyakori veszedelme a *túl-ságos érzékenység*. Az érzékeny fiú mimóza-lelke minden apró megjegyzésre megrezdül; elkényeztetett kislány módjára megsértődik, félrehúzódik és duzog. Egy feddés; az előljáró részéről tapasztalt hidegség, barátjának egyik kevésbé szerencsésen fogalmazott mondása félnapra is el tudja keseríteni, félrehúzódik, sírdogál és panaszkodik, hogy őt nem szeretik, félreértik. Miért-ekre bontja az életet és csodálkozik, hogy kérdéseire sokszor nem kap feleletet. Ha szülei vagy intézeti előljárói tekintettel vannak érzékenységre és ezért megkülönböztetett gyengédséggel bánnak vele, csak elrontják, mert sértődése esetén elvárja, hogy az egész ház körülötte forogjon és kiderítse, vajjon mi bánthatja szegénykét és hogyan lehetne kiengesztelni a méltóságán esett sérelemért. A fiúk elhidegülnek ettől a hold-sugarat szopogató, kényeskedő fiútól, mert egészséges, edzett lelkük nem bírja az ilyen puhányt, akinek szellemi éléskamrája mintha csak kocsonyával és lekvárral volna telítve...

Ne részletezzük azt a szempontot, hogy a közös

életben mennyire hangulatrontó és mennyire idétlenül hat ez az érzékeny fiú, — inkább állapítsuk meg, hogy *a lelkiélet szempontjából roppant kiszámíthatatlan és megbízhatatlan anyaa*. Soha nem lehet tudni, nem fogja-e valamilyen előre nem látott apróság felborítani lelki egyensúlyát és egy elejtett megjegyzés, vagy egy teljesen jószándékú rendretasítás nem fogja-e elvenni a kedvét mindattól, amiért eddig annyira lelkesedett, Az ilyen fiúkban nincs teherbírás! Egy tréfás megjegyzés elég ahhoz, hogy sírva fakadjanak, — egy rosszul sikerült felelet világfájdalmassá teszi a képüket, s ha bizonyítványukban elégtelent kapnak, ezek az érzékeny fiúk szoktak világgá menni, vagy öngyilkosságot elkövetni. Nem is olyan régen egyik vidéki városban nagy feltűnést keltett, hogy egy frissen érettségizett diák, gazdag szülők gyermeke, aki heti gyónó és gyakori áldozó volt, előre megfontolt szándékkal megölte magát. Az öngyilkosság érthetetlennek tűnt mindenkinek előtt. Hiitanára ezt hajtogatta: „Nem értem! Nem értem, hogyan történhetett!” Lelkiatyja ennyit mondott: „Valóságos anima candida volt!” Mindenki dícsérte az ifjút, aki tettének okát a sírba vette. Nem ismertem közelebbről a diákot, de ennyi kedvező adat alapján abban látom öngyilkossága okát, hogy mély lelkiélete kialakításakor elfeledkezett egy egész egyszerű kamaszkori hibának, az érzékenységnak kiirtásáról. Ha ezt kiküszöbölte volna, — a legnagyobb megpróbáltatást is teherbíró, edzett lelkű ifjú módjára elviselte volna!

Az érzékenységre hajlamos fiú fontolja meg, hogy az életre kell magát nevelnie, s ezért kitartó munkával le kell szerelnie ezt a férfiatlan félszegségét. Ha erre nem vállalkozik, magára vesse a követ, ha az életben senki sem törődik az ő egyéni sérelmeivel és duzzogásaival, hanem szépen háttérbe szorítják, vagy átgazolnak rajta.

Álljon itt biztatásul néhány könnyű önfegyelmelési gyakorlat:

1. *Fontold meg, a férfiúnak a legnagyobb terhek alatt sem szabad összeroppannia!* Tanúja voltam egy megrázó temetésnek. Egy férfi három kedves hozzátartozóját temette egyszerre: gombamérgezésben meghalt édesanyja, a felesége és a kisgyermek, tehát a három legkedvesebbje. Mikor ezt a könnytelen férfit a maga megrendültségében is sziklaszilárdan állni láttam a három koporsó mellett, úgy éreztem, ez igazi férfi!

2. *Ne rágódj a sérelmeiden, térj napirendre fölötük.* Nem kell „tüdőre szívni” a dorgálásokat. Az előjárói feddést meghallgatod, megszívleled, — és el van intézve!

3. *Tessék szembenézni és megbirkózni a nehéz helyzetekkel!* Keményítsd meg szívedet és ne engedd, hogy könny tolakodjék szemedbe, ha valami bánt. Tégy okos lépéseket, hogy a nehéz helyzet megszűnjék.

4. *Ne keress érzékenységedre vigaszt!* Szeresd lelkiatyádat, aki kemény kézzel vezet; szeresd tanárododat, cserkészparancsnokodat, aki erősen tart téged és nincs tekintettel érzékenységedre.

5. *Merülj el a közös életbe,* amely csipkelődéseivel, ugratásaival is nagyon hasznos egyéniségcsizoló. Tanulj meg ügyesen visszavágni a tréfákra, legy határozott a beszédedben, hogy lassanként valakinek nézzenek téged is.

Egy másik veszedelmes félszegség, amely többnyire a csendes természetű, kissé bátortalan és zárkózott fiúkat szokta megkörnyékezní, a *kishitűség*. A szerény természetű fiúk, épp bátortalanságuk következtében nem állnak ki szereplésekkel, vállalkozásokkal a diákélet küzdőterére, mert félnek az esetleges balsikertől és különösen társaik bírálatától. Lelkivezetőjükkal szemben is szűkszavúak s azzal sem

véleményeztetik értékeiket. Így nem csoda, ha oly nagy mértékű önlebecsülés fejlődik bennük, amely a kishitűséggel, sőt néha a kétségbeeséssel határos. Semmire sem tartják magukat alkalmasaknak és aggodva tekintenek jövőjük felé. „Malter”-emberek ők, akiket sárhabarék-módjára akárhová dobnak, odata-padnak, ott maradnak, pedig e tehetetlenségüknek az oka csupán az az indokolatlan önámítás, amellyel bebeszélük maguknak értéktelenségüket.

A kishitűség néha voltaképpen lustaságot takar. A kishitű ember rest az erő kifejtésre, idegenkedik az erőfeszítésektől, azért inkább ölbetett kezekkel néz jövője felé. Az ifjak kishitűsége azonban általában mégsem ebből ered, hanem önmaguk félreismeréséből. Az ilyen diáklélek gyógyításánál fontos szerep vár a lelkiatyára, aki tárgyilagosan rámutatna a fiú értékeire, fokozná önbecsülését és bizalmát az Isten iránt.

A kishitű ember első teendője, hogy átítassa lelkét azzal a meggyőződéssel, hogy — bár egymagában véve gyarló, — *Isten segítségével mindenre képes lehet*. Igyekvését, munkáját iparkodják tehát alátámasztani Istenbe vetett nagy bizalommal és gyakori imádsággal.

Ezenkívül *szárnypróbálgatásokra is kell vállalkoznia!* Ne jelentse ki előre, hogy „antitalentum,” hogy ezt vagy azt képtelen megtenni. Szent Ignác elve biztassa merész próbákra, erőfeszítésekre: „Si impossibile est, — probetur!” „Lehetetlen valami? Próbálgat meg!”

A visszahúzódó természetű fiúk gyakori félszegsége a *szükszavúság* is, amellyel együtt jár az is, hogy társalgásban az illető rendkívül gondolatszegény. A rossz társalgó fiú számára valóságos kínszenvedés az intézeti élet, különösen a szabadidő, amikor símán, gördülékenyen másokkal társalognia kellene. Főleg olyan fiúkon verődik ki ez a félszegség, akik szükséza-

vú, zárkózott természetű szülőktől származnak, vagy akik olyan körülmények közt nevelkedtek, ahol hallgatásra voltak kárhóztatva és ahol senki sem foglalkozott velük. Néha a serdülőkori titkos bűnök is okozák ezt a szűkszavúságot, mégpedig olyan fiúknál, akiknek nincs lelkiatyjuk, akik titkaikat nem mondják meg senkinek s ezért nem tudnak nyugodtan a tisztességes emberek szemébe nézni. Ez utóbbi esetben a fiú szűkszavúsága csak abban az esetben fog megszűnni, ha megtöri a lelkét megülő jégkérget és kiönti magából lelki terheit. Egyébként a szűkszavúságot minden eszközzel gyógyítani kell, hiszen mennyire ástításra és unalomra készítő, mennyire nem életrelvő az ilyen kevés beszédű fiú!

1. A szűkszavú számára a visszahúzóadás nem orvosság! Keresse a *jó társalgó fiúk társaságát*, figyelje meg azok beszéd tárgyait, fordulatait, vitatkozási módját, ügyes viszontválaszait. Alkalomadtán hasonló eszközökkel próbáljon bekapcsolódni a beszélgetésbe.

2. Tanulmányai, megfigyelései, olvasmányai, művészeti élményei alapján *alkosson magának előre beszéd témákat*, s ha reá marad a beszélgetés irányítása, folyamodjék ezekhez a készenlétben tartott gondolatokhoz. Feltétlenül sikert arat velük, különösen akkor, ha azokkal kapcsolatban egyéni véleményeket, eredeti meglátásokat szűrt le. *Ne beszéljen be magának alacsonyabbrendűséget!* Csak hozakodjék elő a gondolataival és ne féljen azok megvitatásától! Senkinek sem harapták le az orrát azért, mert gyenge társalgó volt! Többszöri kísérletezés árán belejön a nyugodt, változatos társalgásba és talán még kitűnő, fordultatos és szórakoztató társalgó lehet belőle.

Biztatásul idézem Kaszap István életrajzának idevágó részleteit. Ez az ifjú rossz társalgó volt. A jezsuita rendben az ujoncév egyik fontos feladatának tekintette, hogy szűkszavúságából kiemelkedjék és el tudjon merülni az üdülés idején a közösség eszme-

cseréjében. Önvallomásaiból láthatod, mennyi küzdelme volt e téren. Eleinte még így nyilatkozik: „Szereznék többet beszélni, de nem tudok. Otthon is így voltam, sokszor órák hosszat elsétáltam az erdőben egyedül.” „Társaságban, az asztalnál, néma hatókör vagyok. Ez nagyon nehéz erkölcsi kereszt, nagyobb, fájdalmasabb, mint a testi szenvedés!” — Mégis elvegyült társai közé. Eleinte erőltetten, félszegen ment a beszéd, de küzdelem árán és Istenhez intézett sok-sok imádságával elérte, hogy jó társalgó lett belőle. Ezt bizonyítják társainak következő nyilatkozatai: „Különösen feltűnt nekem, hogy milyen nagyszerű társalgó.” „Közvetlenül, a legkisebb félszegség nélkül tudott beszélni a lelki dolgokról.” „Oly megnyugtató volt egész megjelenése, beszéde, hogy akármeddig el tudtam volna beszélgetni vele.”

Bár serkentőleg hatna ennek az erős akaratú ifjúnak imádsággal és erőfeszítéssel elért önnevelési eredménye! Sok ifjú, akiből eddig harapófogóval kellett kihúzni a szót, s aki erénynek tekintette a bölcs hallgatást, megszokná, hogy lelket frissítő, műveltségét előmozdító, színvonalas társalgással gyakorolja Isten adományát: beszélőtehetségét!

Az önjavítás iskolája

Szenvedélyek, bűnök, hátrányos hajlamok, félszegségek leszereléséről beszéltünk eddig. Kétségtelen, hogy e gyarlóságok kiirtása és általában az önjavítás vágya néha mágneses erővel ragadja meg az embert, s akárhányszor még az elfásult lelkeket is hibáikkal való birokrakelésre biztatja. Az állhatatlanság azonban nagyon is emberi tulajdonság, s ezért torpan meg sok igyekezet az akadályok láttára, ezért szakad félbe sok ifjú nagy igyekezettel kezdetű önnevelő munkája is.

Minden nagyobb vállalkozásnál, építkezésnél

szükség van felügyelőre, aki a munkásokat ellenőrzi, aki vigyáz arra, hogy a munka a kidolgozott terv szerint és fennakadás nélkül folyjék, aki a legkisebb szabálytalanságot is azonnal észreveszi és kijavítja. Lelkiéletünkben is szükség van ilyen ellenőrzésre, felügyeletre, amely időnként átvizsgálja a végzett munkát, a hibát kiküszöböli, a mulasztást bepótolja és a lelkesedés áramát szolgáltatja, hogy a munka fennakadás nélkül haladjon.

Az önismeret és egyben az önjavítás legeredményesebb iskolája a *lelkiismeretvizsgálat*. Ez mutatja leplezetlen, legigazabb énünket, ez ismerteti meg hibáinkkal és ez ösztönöz arra, hogy birokra keljünk velük, hogy kérlelhetetlen szigorúsággal jobbá, szentebbé faragjuk egyéniségünket. Itt azonban nem gondolok arra a lelkiismeretvizsgálatra, amelyet gyónás előtt szoktunk végezni az elmúlt hetekről, vagy hónapokról, mégkevésbé értem azt a lelkiismeretvizsgálatnak alig nevezhető elmefuttatást, amelyet akárhány heti gyónó diák gyakorol szombatonként, mikor gyónáshoz indul és mivel halálos bűn nem nyomja a lelkét, útközben sebtiben összekapkod néhány bűnt, amelyre hamarjában visszaemlékezik, hogy legyen mit mondania a gyónásban. (Ez a felületes gyónási előkészület a magyarázata annak, hogy egyes ifjak gyakori gyónásuk mellett is jellemtelemek, lehetetlen természetűek maradnak, sőt észrevétlenül talán komoly bűnök és veszedelmes hajlamok is felburjánzanak bennük. Gyónási előkészületükben csak a szembeszökő dolgokat, a halálos bűnöket kutatják, de eszükbe sem jutna, hogy mélyreásásra vállalkozzanak és eljussanak hibáik gyökéréig!)

Itt a naponta végzett, tehát lelki önnevelésünk menetébe állandó jelleggel beiktatott lelkiismeretvizsgálatról van szó. Ez az önvizsgálat kiterjedhet lelkünk jelenlegi állapotára s ez esetben *általános*

lelkiismeretvizsgálatot végzünk, vagy pedig csupán egyik hibánkat vizsgálja, amely ellen összpontosított erővel harcolni akarunk; ez az utóbbi a *részleges* lelkiismeretvizsgálat.

Az általános vizsgálat menete a következő: 1. Istenre gondolunk, jelenlétébe helyezkedünk és megfontoljuk, az elmúlt nap folyamán mennyi jót kaptunk Tőle. 2. Segítségét kérjük, hogy világosan láthassuk, mivel viszonyoztuk a jóságát. 3. Végiggondoljuk a nap történetét, reggeli felkelésünktől kezdve a vizsgálat idejéig és végighaladva a nap egyes óráin, visszaidézzük emlékezetünkbe, megfontoljuk, mit vétettünk gondolattal, szóval és cselekedettel. 4. Hibáinkért őszintén bocsánatot kérünk Istenünktől. 5. Elhatározást teszünk, hogy megjavulunk és különösen kerülni fogjuk a leggyakrabban előforduló hibánkat.

A lelkiélet nagy tanítói ennél az esti általános vizsgálatnál fontosabbnak tartják a részleges lelkiismeretvizsgálatot, mert vele egyenként torkonragadjuk hibáinkat és ilyen részekre bontott önjavító munkával többet érünk el, mint ha lelkiéletünk egész területén mozgósítanánk erőlkészletünket. Különben is, aki komolyan felveszi a harcot egyik meghatározott hibájával, az rendszerint más tekintetben is erősen javul, mert egy hiba kiirtásával a rokonhibák hatálytalanítása is együtt jár és viszont egy meghatározott erény gyakorlásával a rokonerények terén is előhaladást teszünk.

Kiválasztjuk tehát uralkodó hibánkat. Ez az el-lenségés hadsereg fővezére, tehát ezzel kell először elbánnunk, utána a többi már könnyebben megy. Megfigyeljük e hibánk külső megnyilvánulását, amely esetleg embertársainkat megbotránkoztatná, s ezt igyekszünk megszüntetni. De azután késedelem nélkül áttérünk a hibák belső okaira, s azokat letörjük. Utána gyakorolnunk kell e főhibánkkal el-

lentétes erényt. E vizsgáló munka gyakorlati lebonyolítására Szent Ignác a következőket ajánlja:

1. Reggel felkelés után szuronyszegezés: elhatározzuk, hogy gondosan kerülni fogjuk hibánkat, amelytől szabadulni akarunk. Előre elhatározzuk, hogy bizonyos körülmények közt, egyes helyzetekben mit fogunk tenni. 2. Délben, étkezés előtt vagy után Isten segítségét kérve végigkutatjuk az elmúlt félnapot, pontosan megállapítjuk, hányszor követtük el a vizsgálat tárgyává tett hibát és hányszor sikerült a kitűzött erény gyakorlása. Elhatározzuk, hogy a nap hátralevő szakában elővigyázatosabbak leszünk. 3. Este hasonlóképp számot adunk Istennek az elmúlt félnapról. — Ez a módszer kissé mesterkéltnek látszik, de meg kell állapítanunk, hogy *nagyon gyakorlati és nagyon célravezető!* Aki nem tudna napjában három időpontot szánni az önvizsgálat megtartására, végezze a lelkiismeret ellenőrzését este. Nagyon jó, ha kis táblázatot készítünk és azon feljegyezzük eredményeinket és sikertelenségeinket. Hibáink táblázata alázatra, az eredmény látása öröme és Isten iránt hálára fog hangolni. Vigyázzunk azonban, ne kerüljenek ezek a jegyzetek avatatlanok kezébe. Csupán önmagunk ellenőrzésére készítsük, hogy átítatódjék lelkünk az önjavítás állapotszerű munkájával, s azzal az egészséges és alázatra serkentő bűnbánattal, amely nem engedi elkapatottságra, kevélységre emelkedni az embert: „Az én bűnöm előttem van mindig.”

A DIÁKÉLET ÁLLOMÁSAI

Tanulóasztalnál

Nem hiába nevezik a diákot más szóval tanulónak, — élete legjellemzőbb mindennapi állomása: a tanulás. A lelkiéletre törekvő diákifjú előtt nem lehet közömbös, hatodrangú művelet ez az állapotbeli kötelessége. Mi sem természetesebb, mint hogy az ifjú lelki érését külső téren tanulmányi eredményéből olvashatjuk le legkönnyebben. Nagyon felszínes volna a lelkivezetés, amely nem szoktatja rá a fiút, hogy ne legyen napja, amelynek estéjén azzal a tudattal térne nyugovóra, hogy nem készült el a másnapra feladott anyagból. Szinte vesszőparipaként állandóan hangsúlyozni kell a lelkiismeretes tanulásból fakadó előnyöket, s időnként ismételten ellenőrizni kell, nem következett-e be lankadás, ellustulás a tanulás terén.

A tanulásnak a lelkiélet szolgálatába való beállításából több előny származik. A fiú akaratereje erősödik, ha kelletlenségét legyőzve odaerőlteti magát a tanulóasztalhoz és nem kel fel onnan, bármennyire is másfelé csatangolna a képzelete, míg egy jó adagot meg nem tanult. A képzeletnek ez a mederbeszorítása, továbbá akaratunknak a kedvetlenség felett aratott diadala lelki téren, különösen a gondolati kísértések idején érezteti áldásos hatását. Aki beosztja a délutánját és az előírányzott napirendjéhez ragaszkodva megvalósítja a pontos készüléket, sok haszontalan időfecséreléstől megkíméli magát és nem marad ideje vétkezésre sem. Szépen beiga-

zolódik a régi közmondás: Tartsd meg a rendet és a rend is megtart téged!

Ez a lélekért történő munka, ez a kedvvel végzett tanulás előbb-utóbb a bizonyítványban is meglátszik. A tanárok meglepődve látják, hogy az eddig talán közepes diák milyen erős tanulási ütemre kapcsol. Ha ez a szorgalmas munka tartós marad, egészen biztos, hogy a maguk részéről elismeréssel fogják jutalmazni ezt a derék teljesítményt. Mint egyik sikerült lelkigyakorlat utóhatását, megemlítem, hogy valamelyik iskolában késő ősszel tartottuk a lelkigyakorlatot és az egyik érettségi előtt álló diák nem kisebb vállalkozással akarta megmutatni, hogy tartja a lelkigyakorlat alatt az önfegyelmező életre tett elhatározását, mint hogy jelesen fog érettségizni. Ezt a tervét természetesen nem dobolta ki. Eddig megelégedett jörendű bizonyítványával és nem is gondolt arra, hogy egy kis erőfeszítéssel a legjobb diákok közé emelkedhetik. Heti gyónó és áldozó lett, tanulmányai pontos végzését pedig lelkiismeretvizsgálata tárgyává tette. Félév után már jelezte: „Ha tanulásba kezdek, akkor aztán igazán tanulok. Elmélyedek a munkába, észre sem veszem, hogyan repülnek az órák. Igazán megszerettem a tanulást!” Tanév végén már felfigyelt az osztály a munkateljesítményére és senki sem csodálkozott, hogy utolsó évvégi bizonyítványa jeles lett, jóllehet sohasem volt még jeles tanuló. Az érettségi készületet is alaposan kihasználta és remek érettségivel tett koronát min-taszerűen sikerült utolsó diákévére.

Tedd oda tanulóasztalodra a feszületet, — kis vázában örökzöldet vagy fenyőgallyat helyezz elébe! Ha internátusban élsz, tanulás idejére szentképet, az Úr Jézus vagy a Szent Szűz képét tedd könyved mellé és mintegy az Úr Jézus vagy a Szent Szűz felügyelete, prefektussága mellett tanulj. Ha ezt komolyan veszed és a keresztre való tekintés, vagy a szentkép

szemlélete további munkára biztat, mikor lankadnál, — valamint, ha tanulásod imádsággal kezded, — lelked szolgálata lesz a tanulás ideje.

Soha nem felejttem el hetedikes gimnazista koromat. Mily fenséges volt esténként a lámpafény mellett dolgozni! Az első hosszúnadrág feszült rajtam, bajuszkám már pelyhedzett, és ebben a bontakozó, robbanó erőkkal telt korban, ilyenkor munka közben, mint halk muzsika, megszólalt lelkemben a papi hivatás . . .

Boldog a fiú, aki céltudattal, jövőjét kovácsoló akarattal ül a tanulóasztalhoz. Nem robotos rabszolga ő, — hanem magára talált, győzelmes férfi, akire az Isten is gyönyörködve néz!

Tanulási elvek

Ha lelkiismeretbeli kérdést csinálsz a tanulásodból, nem lesznek unalmasak a napjaid, buzgón foglalkozol könyveiddel, sokat fogsz tanulni. Egyes fiúk azonban a tanulásban is valóságos marathóni futásra vállalkoznak; annyit tanulnak, hogy a túlfeszített munkával egészségüket aláássák, idegzetüket tönkreteszik. A nyakló nélküli magolás, másoknak minden áron való lepipálása, a jeles bizonyítványnak túlságos erőltetése akárhányszor megbosszulja magát! Mivel minden túlzás bűn, s ezzel a túlhajtott munkával is vétkezel, mert rongárod egészségedet, — hasznosnak tartom a helyes tanulás elveinek összegezését:

1. *Az ember teherbírása és teljesítőképessége nem végtelen!* Az órát nem szabad túlságosan felhúzni, mert akkor nem jár; a húrt sem feszíthetjük a végtelenségig, mert elpattan. Figyelmünk, agyberendezésünk is kimerül, ha nem pihentetjük, ha folytonos tanulással megszakítatlan munkára kény-

szerítjük. Ismerd tehát teljesítőképességed határát, és azt ne lépd túl, de viszont addig menj el, — használd fel erőkészletedet. Erődön felül az Isten sem követel tőled semmit!

2. *Jusson időd sétára, felüdülésre, szórakozásra és műveltséged más irányú továbbfejlesztésére (olvasás, nyelvtanulás, zenei tanulmányok) is!* Még a közepes tanuló is tud magának időt szakítani ilyen megpihentető időtöltésekre, ha idejét nem pocsékolja, hanem okosan beosztja.

3. Tanulás közben kisebb fejfájástól vagy kifáradástól ne ijedj meg, de *ha kimerültnek érzed magad, hagyd abba a tanulást.* A kimerült állapotban végzett tanulásnak amúgy sem volna sok foganatja; a túlerőltetésnek viszont idegrendszeredben meg volna az utóhatása s esetleg napokig tartana ez a kimerült állapot. Egyes helyzetekben, például, ha tanév vége felé javítanod kellene még, vagy érettségi készület idején, nagyon kellemetlen volna ez az idegzetbeli üzemzavar, amelyet mértéktelenségeddel, szertelenségeddel előidéztl.

4. *Ne csinálj hiúsági kérdést a tanulásból!* Ha a másokkal való, végletekig történő versenyzés és mások felülmúlása volna a célod, és a jeles bizonyítvány elérésével is csupán a kiválóságodat akarod ragyogtatni, kevélységre, beképzeltségre neveled magad. Megtörténhetik az is, hogy ha kudarcot választ, összeroppansz, a sikertelenség egészen letör. Vezessen tehát az a nemes szándék, hogy tanulásodban megteszed, ami tőled telik; ennek a józan elvnek gyakorlati megvalósítása megóv a szertelenedéstől és hidd el, tanulmányi és jellembeli szempontból is sokkal célravezetőbb, mint ha szorgalmaddal a rendetlen dicsőségvágy és sikervadászás elszánt lovagja lennél.

Okos munkabeosztás, — munkabíráson kívül kihasználás

lása, — helyes vezérlő szándék, —: ez a célravezető tanulásnak és a hűséges, lélekszerinti kötelességteljesítésnek a titka!

Félreismernek ?

Az intézeti életben elvegyülsz társaid tömegében, — csepp vagy a tengerben. Csoda-e, ha valamelyik előljáród, aki a kötelezőn túl nem foglalkozik veled és nem ismer téged közelebbről, csupán feleleted alapján ítél és az iskolában szerzett benyomásai szerint értékeli téged, nem tud eljutni megértésedhez, félreismer. Néhány sikertelen feleleted miatt és ki tudja, milyen megfigyelések alapján lustának tart és meggyanusít, hogy romlott, erkölcstelen életet élsz. Ha értékelése nem is volna ennyire messzemenő és ennyire sértő, — de talán olyan rossz tulajdonságokat állít rólad, amelyek egyáltalán nincsenek benned, vagy amelyeknek éppen az ellentéte a valóság.

Előre bocsátom, nem tudom feltételezni, hogy a hivatása magaslatán álló tanár és nevelő rosszakaratúan és ellenszenvből megkockáztatna ilyen kijelentéseket. Tévedni emberi dolog! A tanár, az előjáró is gyarló ember, aki tévedhet az ítéleteiben, s **akí** minden jóakarata mellett is a dolgok mellé foghat. Egyik régebbi állomáshelyemen történt: Valamelyik nagy diák, akinek évek óta tanácsadója voltam, s aki lelki téren nagyon elismerésre méltó eredményeket ért el, viszont gyenge tehetsége miatt a hármas bizonyítványt is csak verejtékes munkával tudta kitiporni, keserűen panaszkodott, hogy egyik tanára milyen bántó kijelentéseket kockáztat meg reá vonatkozóan az osztály előtt. Ezek a súlyos kijelentések indokolatlan gyanúsítások voltak. Egy alkalommal társaságban összekerültem a szóban forgó tanár úrral és felvilágosítást kértem a fiúra vo-

natkozóan. A tanár mélyen vallásos, rendkívüli tudású tanerő volt, akiből azonban — úgy látszik — hiányzott az emberismeret. Már első szavaiból láttam, hogy félreismeri a fiút. A kifogásolt kijelentéseket előttem is megismételte. Erre megjegyeztem: „Annyit mondhatok, tanár úr, hogy ezt a fiút teljesen félreismeri.” Csodálkozására bővebben is kifejtettem álláspontomat: „Elismerem, tanár úr tudja a legjobban, hogy az ifjú mennyit tud franciából. Ha megérdemli, tessék megbuktatni. De engedje meg, a fiú lelkületére és magánéletére vonatkozó feltevései mind tévedések és alaptalanok. Ezt nyugodtan állíthatom, mert ismerem a fiút, hiszen évek óta foglalkozom a lelkével. Csak annyit mondom, hogy a tanár úr által említett „gyanús utakról” szó sincs. A fiú finom lelkű, minden nap reggel a hatórai misén áldozik. Erről természetesen nem tudnak mások. Kijelentései tehát jogosan bántották a fiú önértétét, de az enyémet is, mert az ő erkölcsi életéhez bizonyos tekintetben közöm van.”

Ezeket a dolgokat nem azért említettem, hogy mindegyik naplopó, szélhámos diák, akit a tanári szigorúság alaposan megleckéztet, igazolva lássa a maga tételét, amelyet nagy hangon hirdet: A tanár igazságtalan. — pikkel rám, — félreismer! Csupán mint a diákélet lehetséges állomására mutattam rá a félreértésekre, amely még szent életű és feltétlenül jószándékú vezetőnél is előfordulhat. Nincs szándékomban tehát a tekintélyrombolás, hogy feltűzeljem az elégedetlen elemeket: Látjátok, — ilyenek a tanárok! — de nem is akartam elhallgatni ezt az eshetőséget, amely néha mély sebet váj az érzékeny diák-szívekben.

A félreismerés kivédésére és elviselésére adok néhány tanácsot:

1. *Az előljárók szava nem szentírás.* — tehát tévedés is lehet benne! Ha meggyőződésed szerint

igazságtalanul rossznak ítélnék, ha olyanokat tételnek fel rólad, amelyeknek határozott ellentétét állítja a lelkiismereted, továbbá, ha jövőd felől vakmerő jóslatokat kockáztatnak meg, — ne hagyj magad befolyásolni. Gondolatban tiltakozzál e vádak ellen és beszéld be magadnak, hogy a megjósolt erkölcsi bukás nem fog bekövetkezni.

2. *Ha lehet, okosan oszlasd el a félreértést!* Duzogással, a megsértett zseni szerepének játszásával nem fogsz eredményt elérni. Ha van lelki erőd hozzá, mikor lehiggadtál, lesd meg az alkalmat, keresd fel előljáródat és tisztelettudóan világosítsd fel a tényállásról, bizonyítsd be neki, hogy tévedett. Egy igazán lelkiéletet élő nevelőről hallottam, hogy a dolgok félreismerése következtében szigorúan megbüntette tanítványát, aki ellen gyanú merült fel. A fiú keservesen sírt, — de nem védekezett. Legközelebbi órán azonban felállt és az osztály előtt tisztelettudóan és higgadtan kijelentette, hogy nem ő volt a hibás. A tanár kívánságára ezt mindjárt világosan be is bizonyította. Erre a tanár a fiúhoz lépett és ennyit mondott: „Kár, hogy nem mondtad ezt mindjárt akkor. Fiam, tévedni emberi dolog. Nagyon sajnálom, hogy bántottalak. Bocsáss meg nekem!” Erre az osztály előtt kezet fogott a fiúval, lehajolt és megcsókolta tanítványa kezét. Ezt az aláztosságot bámulattal nézte az egész osztály és bizony, nem egy fiúnak könny szökött a szemébe.

3. Ha ilyen higgadt megbeszélésre nem nyílik alkalmad és a félreismerés folytán elviselhetetlenné válik az intézeti életed, a legelső alkalommal *menj más intézetbe*. Az új környezet, az új értékelés friss fellélekezéshez juttat és lendületet hoz munkádba.

4. Ha az intézethez kötve vagy, — a nélkül, hogy a tragikus hős szerepét adnád és lépten-nyomon panaszkodnál, alázattal *vállald a helyzet elviselését*. Isten kezében számtalan eszköz van, hogy helyze-

teden változtasson. Előljáród a későbbiek folyamán talán megismer közelebbről. Előljáród áthelyezése vagy elhalálózása is változtathat a helyzetet.

5. *Imádkozzál előljáróédért és ne táplálj magadban ellenszenvet iránta!* Lásd benne Isten eszközét, aki félreismerésével oly sok alkalmat ad neked az önmegtagadásra és a türelem gyakorlására. Ha elhaladsz mellette, köszönts illő módon és gondold magadban: „Itt van ez az aranyos ember, akinek oly sokat köszönhetek!” Aki olyan előljáró kezébe kerül, aki nem tapsol és nem helyesel az ember minden megnyilatkozásához, aki gátat vet az ember elé, aki szeszélyével és kellemetlenkedéseivel alaposan megsanyargatja az embert, — nem lesz elkapott, nem lesz beképzelt, s ezért a jövője elé is nagyobb reménykedéssel tekinthetünk, mint az olyan ifjú pályafutása elé, akit mindenki dícsért, tömjénezett, akinek diákkorában minden sikerült, s aki elkeseredik majd és összeroppan, mikor küzdéshez nem szokott lelke elé odatoppan az életben az első akadály, az első ellenzés: Hohó, barátom, nem vagyunk az iskolában! Van-e teherbírásod, van-e türemed, van-e próbára tett, viharedzett ideged? — Mert itt az kell!

Bukott diák!

Az iskolai bukás nem valami rokonszenves állomása a diákéletnek, de nem is olyan kétségbeejtő és megszégyenítő minden esetben, mint a rémlátók gondolják. Hogy a bukott diák alakját e lelki tartalmú könyvben idézni merem, ezzel is nyomatékolni szeretném, hogy az elégtelen tanulmányi eredményt mutató ifjú a lelkiélet szempontjából nem tekinthető minden esetben elveszettnek.

Hogy ezt az állítást jobban megérthessük, vegyük észre az egyes bukott diákok között a különbséget.

Szomorú és — sajnos — elég gyakori diáktörté-

net, hogy *a gyalázatos iskolai bukás fokmérője a fiú erkölcsi bukásának is*. A titkos bűnökkel való barátkozás felemésztí az ifjú munkakedvét, kitartását, szellemi teljesítőképességét és minél mélyebbre gázol a bujáságban, annál kevésbé tud kivergődni az elégtelen jegyek tömkelegéből. Nem szeretem kijelenteni senkiről sem, hogy menthetetlen, — de az ilyen bukott diáknak magáratálálása és főleg az elromlott iskolai becsület visszaszerzése majdnem a lehetetlenséggel határos. Ezt a nehézséget csak fokozza az a vígasztalan sötétlátás, amely bűnei büntetéseként megüli a diáklelket, s amely a kivezető út keresésénél vakká teszi az embert. Egy vidéki diák leveléből idézem az alábbi megrázó sorokat: „Tizenhét éves vagyok, de már megismertem annyira ezt a világot, amennyire egy ilyen magamfajta gyereke ember megismerheti... Kétkedem abban, hogy van Isten az égben. Öngyilkosságon töröm mindig a fejemet; most már teljesen cinikus vagyok, nem gyónok, nem áldozom, csak élek, káromkodom, de örülni semminek sem tudok. Üresnek, csalónak találok ezt a rongyos életet... Arra ne is tessék gondolni, hogy meg lehet engem menteni. Én menthetetlen vagyok, e l k á r h o z t a m !” A levélre válaszoltam, szeretettel, jóakarattal, de hiába. Az ifjú segélykiáltása abbamaradt, miként a Thetis-tenger alattjáró legénysége is abbahagyta a jelző kopogtatást, mikor elfogyott az oxigénpalackok tartalma és beállt a halál. Csak a tenger morajlik tompa mély zúgással a pusztulás felett... Ez a fiú is elhallgatott, hagyta, fussanak a dolgok a maguk útján, gördüljön le a függöny: Vége a komédiának! — Tanév végén az intézet évkönyvében megdöbbenéssel olvastam, hogy ez az elkeseredett fiú, akin pedig lehetséges lett volna még segíteni, elképesztően rossz bizonyítványával be is fejezte középiskolai pályafutását!

Szomorú látvány az ilyen derékatört diákpálya-

futás, — de még mindig nem kétségbeejtő. A fiú bebizonyította, hogy diáknak nem való; ebből azonban még nem következik, hogy az élet más munkaterén nem állja meg a helyét. A bűnei által okozott kábultság vagy pedig szerelmi bódulata következtében annyira elhibázta dolgait, hogy végleg bezárult mögötte az iskola kapuja; de új élet eshetősége még mindig nyitva marad számára! Ezt a fásult lelkű fiút a bizonyítvány látása felrázza. Ez a hideg zuhany, amelyre néha gondolt, de amelynek bekövetkezését talán mégsem vette egész komolyan, most kijózanítja. Megútálja torz önmagát és hasonló elkeseredett gondolatai jönnek, mint az imént idézett levélírónak. A szégyen, a szülőknél okozott kellemetlenség, a diákélet színes délibábjának szétfoslása kimondhatatlan önmegvetéssel telíti. (Ha nem így volna, akkor teljesen kiégett lelkű fiúval állnánk szemben, akiből kivészett a szégyenérzet, a bánat, a kiemelkedés keresése. Az ilyen diák valóban szánalmas hajótörött lenne, akiből aligha lesz valamikor a társadalom használható tagja!)

A bukott diáknak figyelmébe ajánlom azt a sokszor hangoztatott vigasztaló igazságot, hogy minden újdonság csak három napig tart. Az ő döbbenete is széteszlik és megnyugvássá enyhül. Szülei haragja is alább hagy. A rokonok, ismerősök érdeklődése is megszűnik. Tudomásul veszik az emberek a történeteket, megszólhatnak, lebecsülhetnek bukásodért, de hamarosan napirendre térnek fölötte és más dolgok felé figyelnek. Ha teheted, menj gyakorlati pályára, mégpedig nem abban a városban, ahol az iskolát jártad, hanem új helyeden, ahol még nem ismernek, ahol bukásod nem közismert, s ahol bukásodat okozó romlott társaid, vagy a lelkedet lebilincselő kis szókeség eltűnnek a látóhatárról. Sok példa áll előttem, hogy olyan fiúk, akik az iskola salakjai voltak, akik agyonbukással fejezték be iskolai pályafutásu-

kat, ipari pályán szépen magukra találtak, nemcsak azért, mert ilyen munkához több kedvük volt, mint a középiskolai tanulmányokhoz, hanem azért is, mert megkomolyodtak, a bizonyítványosztáskor jött egészséges hideg zuhany észretéritette őket. Ha tehát végleg búcsúznod kell a diákélettől, tedd el emlékül diáksapkádat és újult akarással indulj új pályatered felé. Érettebb korodban majd megállapítod diákkorodról és akkori életfelfogásodról: „Mai fejjel másképp csinálnám! Akkor még gyerek voltam!...”

A bukott diákok közt megkülönböztetett figyelmet érdemel *a tehetségtelen tanuló*. Ezt a jobb sorsra érdemes tanulót szülei középiskolába erőszakolták, bár maguk is tudták, hogy mérsékelt tehetség, aki az egyes tantárgyakkal aligha tud megbirkózni. Ez az ifjú szorgalmasan tanul; talán még annyi szabadidőt sem enged magának, amennyi fiatal szervezete ápolására és szelleme felüdítésére szükséges volna. Kétségbeesetten dolgozik, magol szegény, de nem tud eredményt elérni, különösen azokban a tantárgyakban, ahol inkább a könnyű felfogóképességre és éles észre volna szükség. Elkészerítőleg hat szegény fiúra, mikor szorgalmas tanulása után sem sikerülnek a feleletei, egymásra gyűlnek az elégtelen dolgozatok. Nem is csoda, ha szinte az idegeit roncsolja ez a túlfeszített és mégis oly meddő, eredménytelen munka. Ha sikerül is bukácsolások árán végigevezni a középiskolai életen, lesz-e önbizalma ahhoz, hogy nekifeszüljön az életnek, mikor eddig azt tapasztalta, hogy erejének teljes kifejtésével sem tudott boldogulni. Még keserűbb a helyzet, ha a fiú középiskolai pályafutása egész kilátástalan, mikor minden jel arra mutat, hogy nem fog eljutni az érettségiig. Szegény jó lélekbe egész beleivódik alacsonyrendűségének tudata; bántja még a gondolat is, hogy annyi iparkodása ellenére is kegyelemkenyéren él és csak megtúrt elem, aki szerencsésjének

tarthatja, hogy eddig is eljuthatott, akinek kétségbeesett vergődését mások szájalommal nézik.

Tehetségtelen tanulónak józanul mérlegelnie kell a helyzetet. Meg kell értetnie a szülőkkel, hogy nincs értelme ennek az önkínzásnak, ne csináljanak hiúsági kérdést abból, hogy gyermekük leérettségizzen, ne erőltessék tovább ezt a kilátástalan és kedvrontó tanulást. Menjen az ifjú gyakorlati pályára! Sok megkapó eset mutatja, hogy a középiskolában tehetségtelennek bizonyult fiú, mint iparos vagy kereskedő nagyszerűen megállja a helyét, s aki ott lenézett és megtúrt volt, itt az elsők és legjobbak között foglal helyet. Visszatér önbizalma és életkedve, mert látja munkája eredményét. A bátortalan, bukdácsoló diákból derék szakmunkás lesz, aki munkástársai között hasznosan érvényesíteni tudja azt a finomabb-lelkűséget és jó modort, amelyet diákkora emléke gyanánt magával hozott.

Az elégtelen osztályzat nem minden esetben magyarázható züllöttség következtében beállott szellemi pangással, vagy tehetetlenséggel. Néha csupán azt mutatja, hogy *a diák, aki mérsékelt igyekezettel legalább is közepes tanuló lehetne, rendkívül lusta, hanyag*, mint akinek fogalma sincs a komoly kötelességteljesítésről. Ez esetben a bukás nagyon jó lecke, amely egészséges fejbekoppantást ad a fiúnak és felrázza tespedéséből azt, aki csak játéknak tekintette az iskolai életet és aki nem is hitte volna, hogy a tanároktól ismételten beígért bukás valóban bekövetkezik. Most prüszköl, szégyenkezik az elégtelen osztályzat birtokában és elismeri, hogy egyedül mérhetetlen lustaságának tulajdonítható ez az eredménytelenség. Pótvizsgával, vagy ha lehet, osztályismétléssel vezekel hanyagságáért, — de utána, ha okult a bukáson, nekifekszik a tanulásnak és derekasan kiveszi a részét belőle. Nagyon valószínű, hogy a bukás többé soha nem fog megismétlődni,

kielégítő eredménnyel zárja tanéveit, — de az sem lehetetlen, hogy akár egy éven belül a jó tanulók sorába, évek kitartó munkája árán pedig a jelesek közé kerül. Ismertem diákot, aki kamaszkora elején teljesen elhanyagolta a tanulást, osztályt ismételt; a hatodik gimnáziumban már jórendű, hetedik és nyolcadikban, továbbá az érettségig is jelesrendű lett. Az egyetemen kitűnően megállta helyét és előbb megszerezte a doktorátust, mint egykori kiváló osztálytársai. Ha annak idején a tanára megkönyörül rajta és nem buktatja meg, tovább is kegyelemkenyeren élő diák maradt volna és sohasem szokta volna meg azt a rendszeres és kitartó tanulást, amely rövid idő alatt a legjobb diákok sorába emelte.

A bukott diáktól ezt szoktam kérdezni: Mondd csak fiam, lelki szempontból is elégtelenre állsz az Isten előtt? Mert ha Isten előtt is megbuktál, — bár ezt a bukást is jóvá lehet tenni, — nagyon sajnálnálak!

Ha lelked nem bukott meg Isten előtt és az iskolai bukás csupán lustaságod, kamaszkori naplopásod vagy gyenge tehetséged következménye volt, — emeld fel a fejed, hiszen a bukást most már úgysem lehet megneemtörténtté tenni. Viszont ha felhasználod az itt tanácsolt néhány szempontot, jóvá tehetesz mindent!

A magára eszmélt bukott diák, akit az elégtelen osztályzat kijózanított és ifjúkora komolyabbanvévése serkentett, felemelt fővel járhat az emberek között!

Szünetnapok

Viharos tetszéssel fogadják a diákok a szünetet hirdető igazgatói körözüvényt. Mennyire kedvrehangoló, mikor a készülletekkel és izgalmas felelésekkel tüzdelt évközi munkába hirtelen belekonganak!

váratlan szünetnap híre! Ugyan ki ne örülne ennek!

A lélek egészségügye szempontjából nem üdvözölhetjük fenntartás nélküli örömmel a szüneteket, mert sok diák számára veszedelmes időpontok ezek! Ha az életrevaló ifjú szemszögéből nézzük az egyik napos szüneteket és kedvező alkalmat látunk bennük felgyülemlett levéltartozásaink megírására, valamelyik megtanulatlan leckeanyag bepótolására, kirándulásra vagy sportra, — nem látunk okot az aggodalomra. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy a diákság nagy része előtt valóságos rejtély, hogyan lehet okosan felhasználni az időt, hogyan foglalkoztathatja magát okosan és hasznosan az ember. Bizony, sok esetben unalmat, lustálkodást hoz az ifjú számára a szünet.

Évekkel ezelőtt egy beteg internátusi igazgató mellett egy hónapig kiségitő szolgálatot teljesítettem. Nem bírtam volna hosszú ideig ezt a begyepesedett és diáknemzedékről diáknemzedékre öröklődő szellemet, amely a kötelező teendőkön túl semmiféle más elfoglaltságot nem ismer az égvilágon. Körülbelül negyven gimnázista volt a kezem alatt, nagyok és kisebbek, általában jó tanulók és jó viselkedésűek. Feltűnt, hogy életük mennyire nélkülözi a magasabb célkitűzéseket, a nagyobb lelki igényeket. Csengetésre keltek, csengetésre lefeküdtek. Ha kellett, iskolába mentek. Ha megjöttek, nekiestek az ebédnek és jóllaktak, Délután tanultak. Estére éhesek lettek, ismét ettek. Kilenc órakor imádkoztattam és lefektettem őket. Mondhatom, szinte elviselhetetlen volt számomra ez a menet. Ebéd után sétára akartam vinni a diákokat, de valósággal úgy kellett terelnem őket, hogy kimozduljanak a tanulószobából. Egyetlen olvasnivalójuk az újság volt, különösen kedvelték a zöldszínű sportújságot. De tovább nincs! Mivel ütik agyon az időt az ilyen fiúk a szünetnapokon, mikor a tanítási napokon sem találnak fog-

lalkozást, amellyel kitöltenék a felüdülésre és szórakozásra szánt időt?

A nevelő szeme csak annyit lát, hogy a szünetnap gyakran unalmat és tétlenséget jelent az ifjú számára. A lelkekkel foglalkozó ifjúsági lélekbúvár azonban hozzáteszi ehhez még azt a tapasztalatot is, hogy a szünetnap tétlenségében olyan ostobaságokat, bűnöket követ el sok diák, amelyeket rendes tanítási napon éppen elfoglaltsága miatt nem tett volna, s amelyekkel szétforgácsolja hetek vagy hónapok munkájával összekuporgatott lelki eredményeit.

Ugyanilyen lelki veszélyeket hozhat a két évközi vakáció, a karácsonyi és húsvéti szünet is. Ha karácsonykor a kedvezőtlen időjárás lehetetlenné teszi a téli sportot, az ünnepnapokat leszámítva unalmas lesz a szünidő. Ha ezt az unalmat ráadásul az ételben és italban való mértéktelenség fűszerezi, — s e tobzódásra az ünnepi terített asztalok és a rajtuk kínálgató ételremek közeli lehetőségeket kínálnak, — a karácsonyi szentgyónásban megszépült és tisztaságban hazaérkezett diáklélek az állatok színvonalára süllyed. (Karácsony ünnepén történt, hogy késő este egy síránkozó kislány zörgetett be a plébánián: Tisztelendő úr, kérem, siessen! A bátyám haldoklik. Gyóntatni kell és utolsó kenetet is hozzon! — A gimnazista bátyádról van szó? Mi történt vele, kislányom? — Vendégségben volt és sok bort ivott. Alkoholmérgezést kapott... De siessen, káplán úr, mert nagyon rosszul van).

Megfigyelésem szerint a húsvéti vakáció kevésbé veszélyes. A húsvéti szünet nagy része a böjt idejére esik. A nagyheti szertartások lefoglalják a diák idejét és magábaszállásra készítetik. Az újjáéledő természet sétára hívja. Ilyenkor szokták rendezni az örsvezetői cserkész táborokat is. Húsvétkor tehát már több mozgási lehetőség nyílik a fiú számára, mint karácsonykor, amikor a kedvezőtlen időjárás eset-

leg egészség vakációban szobázásra ítéli a korcsolyázni és szánkázni vágyó diákokat. Húsvétkor legfeljebb a locsolási napon divatos italozás az az időpont, amelyre az okos diák előre készül; elhatározza, hogy szigorúan mértéket tart.

A nyári szünet részint hosszúsága miatt, részint a kedvező időjárás miatt nagyobb vállalkozási lehetőségeket kínál. Kicsalja az embert a szobából és bőséggel szórja elébe a nap, a levegő és a víz szervezetünket újjászülő gyógyhatásait. A találékony fiú sorban felfedezi ezeket, felhasználja őket és változatos, élményekben gazdag lelket és testet üdítő vakációt biztosít maga számára. Álljon itt mutatóba egy katonaiskolai növendék nyárvégi beszámolójának részlete. Ez a tizenöt éves diák a bontakozó fiúlélek egészséges ösztönével a természet ölén és a játékban találja meg kamaszenergiái levezetését. Írása példa arra, milyen találékonysággal lehet időnket hasznosan kihasználni:

„A nyarat teljes lelki nyugalomban töltöttem. Semmi sem zaklatott vagy izgatott fel. Heti áldozó voltam a kis falusi templomban. A katonaiskolába való felvételi vizsgára rengeteget tanultam, naponként sokszor négy órát is. Maradt idő még fürdésre, reggel pedig ornitológiai tanulmányaim és megfigyeléseim folytatására. Felépítettem fárasztó munkával földből való kunyhómat, abban aludtam, ott ettem. Mindennap zöldpaprikát és szalonnát reggeliztem. Szabad időmben faragtam, úsztam, tutajoztam, eveztem, sétáltam, madarakat néztem, fészkeket kerestem, a jobblelkű gyerekekkel rablópandurt játszottam, almát sütöttem, katonáimnak állásokat építettem. Üdítő cserkész táborunk után néhány napra Badacsonyba utaztam nagynénimhez. Ott rengeteget fürödtem, vízimadarakat figyeltem. (Még nádírigő fészket is találtam!) . . .”

Ezt egy serdülő fiú írta. De csatolhatnám ide azo-

kat a leveleket, amelyeket nagyobb diákok írtak s amelyek mind azt bizonyítják, hogy az egészséges ifjú lélek keresi és meg is találja a módját, hogy okosan kihasználja a vakáció hónapjait. Ezt a könyvet éppen nyári vakációmban írom. A tikkasztó júliusi hőségben sorban befutnak a vakációzó diákok első jelentései. Önként, vagy biztatásomra munkába álltak. Az érettségizettek munkatáborba mentek, vagy kiegészítő irodai szolgálatra vállalkoztak. Egyik kitűnően érettségizett diák cséplési felügyelőnek szegődött a nyárra. Hasonlóképp tett egy nyolcadik gimnazista papnövendék is. Gyári munkára, útépitési munkákra, kertészeti teendőkre is vállalkoztak. Egyik kerista diák a szövőgyár vegyészeti osztályán a kelmefestést tanulja, egy tanítóképzős és egy gimnazista kongregációs prefektus a cukorgyárban szorgoskodik, a vidéken lakók is jelzik, hogy aratással, gyümölcszedéssel foglalkoznak, egyik tanítójelölt a kendertilolóban dolgozik. De legérdekesebb az a két tizenötéves lurkó, akiket társaik egyszerűen „dollárosoknak” neveznek: Pista és a Józsi, akik a csokoládégyárban dolgoznak és egész nap csokoládédollárokat csomagolnak. A múlt héten örömmel újságolták, hogy nyolc pengőt kaptak külön-külön munkájukért.

Mikor azután elmúlik a nyár és beállítanak a fiúk új ruhájukban, amelyet saját keresetükből vettek, boldogan mesélik, milyen egyszerűen telt a nyár. Délelőtt dolgoztak, délután jutott idejük fürdésre, sétára, kerékpározásra, mozira, bukott diákok vizsgai előkészítésére. Meghíztak, megnőttek, megerősödtek, testük egészséges, piros színt kapott. Az unalmat nem ismerték. Lelkük olyan hamvas tisztaságban maradt, mint amilyenl elindultak a vakációba. Magától értetődik, hogy az ilyen győzni tudó fiúk, testi erejük teljességével, duzzadó egészségük-

kel és el nem tékozolt lelki tisztaságukkal bírni fogják a tanévben reájuk váró munkát.

A szünetidő tehát csak a puhányok számára tétlenség, csak a lusták számára züllési időszak. Akiben van egy kis találékonyság, aki előrelátással elfoglaltságot biztosít maga számára, az a szünetidő végén boldogan tekint az égre: Uram, köszönöm ezt a gyönyörű vakációt! Ez igazán férfimunka volt!

Kísértések

A diákélet ismétlődő állomása, amely a jóakarúakat elkomolyítja, az érzékenyebb lelkeket néha valósággal elkésérti, — a kísértés. Nem szoktak beszélni róla a fiúk, hiszen annyira mélyenfekvő, annyira egyéni küzdelem ez, hogy mások legfeljebb csak tanácsot adhatnak az elviseléséhez, de nem segíthetnek közvetlenül: a kísértéssel magának az ifjúnak kell megmérkőznie. Olyan eshetőség ez, amelyre állandóan számítani kell. Néha előjelek sejtetik a közeledését, mint a vihart megelőző forgószél vagy tompa morajlás. Néha egész váratlanul csap le, hogy villamosáramként végigfusson az ember idegein és vérrendszerén. Kínos percek, válságos órák ezek, amelyek bizonytalan kimenetükkel megrettentik a lelket s amelyek a sas-módjára szárnyaló lelket is a föld porába húzzák, hogy belássa, mennyire emberek, gyarló emberek vagyunk.

A lelkével törődő diák gyakran összetalálkozik a kísértővel, márcsak azért is, mert felvette vele a harcot, s a kísértő éppen ezért elfogató parancsot adott ki ellene. Jó lesz tehát, ha a kísértés céljáról, lélektanáról és elviselési módjáról ide iktatunk néhány gondolatot.

A kísértés lelkünk ellenségétől jövő ösztönzés, amely bűnre akarja vinni az embert. Isten nem aka-

dályozza meg, hogy a gonoszlélek megkísértsen, de ugyanekkor megadja a kegyelmet, hogy a kísértésnek ellentállhassunk: „Hűséges az Isten, és nem fogja megengedni, hogy erőtökön felül szenvedjétek kísértést, hanem a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhessétek.” (1. Kor. 10, 13.)

A kísértés az emberi élet velejárója ugyan, de nem jelentkezik mindenkinél egyforma gyakorisággal és hevességgel. Egyesek gyakori és izgató kísértésekről panaszkodnak, mások viszont ritkán érzik a kísértés jelentkezését és ekkor sem borul fel lelkiük nyugalma. Ennek a különféleségnek a magyarázatát elsősorban az ember vérmérsékletében és akaratában kell keresnünk. A lobbanékony, szenvedélyes természetű és amellet gyenge akaratú ifjak gyakrabban érzik a kísértés jelentkezését és ilyenkor egész kiforgatja őket a kísértő békés lelkiállapotukból. A higgadtabb, nyugodt természetek, akik ráadásul erősebb akaratúak is, kevésszer tapasztalják a kísértést és ilyenkor is egész elviselhető módon. Az ifjú multja, nevelése, megelőző élményei is befolyásolják a kísértés szaporaságát. Az Isten félelmében nevelkedett és rossz emberektől féltékenyen óvott fiú zavartalanabb életet él, mint a másik ifjú, aki rossz környezetben nőtt fel és előző életében az élvezetek és bűnözési lehetőségek tárházában járt. Ifjúsági lélektani megfigyeléseim során két különleges lélekalkatot találtam. Mindkét diák tizenhét éves volt. Az egyik olyan családban nőtt fel, ahol a szó legszebb értelmében vett vallásosság nyilvánult meg a családi élet minden mozzanatában. Édesatyja naponta áldozó buzgó kongreganista; édesanyja csodálatosan gazdag lélek, Szent Ferenc harmadik rendjének tagja; nővére zárdában nevelkedett és nyoma sincs benne annak a kihangsúlyozott nőieségnek, amely néha már bántólag és kihívóan hat; testvérbátyja papnövendék. Az ifjú, akiről beszélek,

oly áttetsző, kristályos lélek volt, hogy az ember félt hozzányulni, nehogy megérintse lelke hamvasságát. Kísértésekről sohasem panaszkodott. Ha beszélgettem vele, szavából, tekintetéből lenyugózó erővel éreztem a tiszta lélek kiáradását. — A másik diák családi otthona a főváros meglehetősen kétes hírű utcájában volt, egyik mulatóhely tőszomszédságában. Édesatyja valamelyik dancing zenekarát vezette és vakációzó diákfiát is bevette a zenekarba. A diák előtt kisfiú-kora óta nyitva áll és tátong az emberi elvetemültség minden távlata. Csoda-e, ha képzelete alig tud szabadulni ezektől a benyomásoktól, ha vissza-visszatérnek a bűnök kísértő emlékei?

A kísértések megkérdőjelezésénél a Gondviselés terveire is kell gondolnunk. Egyeseket az Isten kitüntető gonddal őriz, — másokat megdolgoztat, hogy kemény próbáik sikeres kiállásáért jutalmul adhasa nekik az életszentséget. A kísértések tisztítótüzével ösztönzi munkára, résenállásra őket, hogy el ne lankadjanak, hogy állandó lendület, összeszedettség legyen lelkükben.

A kísértés sugalmazással kezdődik: Képzelőtehetségünk élénk színekkel, csábító hatással élénk rajzolja a kísértés tárgyát, néha egész makacs kitarással. Ez a sugalmazás bármennyire is élénk, — még nem bűn! Vele kapcsolatban gyönyörködés éled bennünk. Alsóbbrendű képességeink ösztönszerűen vonzódnak az élénk tárt bűnös dolog felé és ebben a vonzalomban bizonyos gyönyörúséget találunk. A test harcol a lélek törvénye ellen. Ez az ösztönszerűen éledő gyönyörködés, amelyhez nem járult hozzá akaratunk beleegyezése, még mindig nem bűn! Most csak az a kérdés, hogyan viselkedik akaratunk? Ha megtagadja a beleegyezést, ha küzd és igyekszik eltávolítani a zavaró képzetet és végül más irányba viszi figyelmünket. — győztünk. A teljes beleegyezés akkor történik, ha akaratunk a lelkiismeret til-

takozása ellenére készakarva élvezi a tiltott örömet. A beleegyezésnek egyik biztos jele, ha a gondolathoz a tett végrehajtásának vágya is hozzájárul. Ha kétség merül fel, hogy az adott beleegyezés teljes volt-e, — az érzékeny lelkiismeretű embernél, aki nem szokta beleegyezését egykönnyen adni s aki a kísértés ellen talán órákig, vagy félnapig is küzdött, azt kell feltételezni, hogy a beleegyezés nem volt teljes. A könnyelmű lelkiismeretűnél biztosra vehetjük, hogy teljesen beleegyezett a kísértésbe.

A kísértések megelőzésének módját az Úr Jézus kifejezetten megmondta: „Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!” (Máté 24, 41.) E figyelmeztetés alapján vigyáznunk kell, vagyis résen kell lennünk. Ne érezzük magunkat túlságos biztonságban, ne gondoljuk magunkról, hogy tévedhetetlenek vagyunk! Multunk tapasztalatai eléggé beláttatják velünk, mennyire gyenge és megbízhatatlan az ember. Istenben bízunk tehát, aki a kísértés idején a kimenetelt is megadja. Kerüljük el az alkalmakat, amelyek rendszerint előidézik kísértéseinket, — foglalkoztassuk állandóan magunkat, hogy ne maradjon időnk a lustálkodásra és ábrándozásokra. Kettőzzük meg képzeletvilágunk őrzését, különösen azon a ponton, amely lelkünk gyenge oldala, s ahonnan a legtöbb támadást kapjuk. Használjuk az elővigyázaton kívül a másik eszközt is, az imádságot. A szívesen imádkozó lélek kísértések idején könnyebben tud az imádság szárnyán Istenhez emelkedni, mint az, aki béke idején nem szokott beszélgetni Teremtőjével. Az imádság különben a kísértés tartama alatt is jó fegyvernek bizonyul. A szent életű belga jezsuita, P. Petit ajánlja, hogy kísértés idején addig imádkozzunk, míg a kísértés el nem múlik. A gonosz kísértő nem azért jött, hogy minket imádkozni lásson és állandóan Jézus és a Szent Szűz segítségül-

hívását hallja tőlünk. Mikor tehát azt tapasztalja, hogy erőfeszítéseire kitartó buzgó imával válaszolunk, megúnja a várakozást és kereket old.

Kísértés idején nem szabad elveszítenünk higadtságunkat. Kapkodással, kétségbeeséssel, ideges izgatottsággal nem érhetünk célt. Kellemetlenkedő kísértéseinket úgy intézzük el, mint az útszéli kutyákat. Ha séta közben kutyák támadnak ránk és dühös csaholással jönnek utánunk, nem szabad megijedni tőlük, még kevésbé tanácsos, hogy rájuk kiáltunk, vagy bottal és kövekkel igyekezzünk elűzni őket, — válaszul még dühösebben csaholnának, talán ruhánkat is letépnék és összemarnának minket. Kísértés idején is végezzük nyugodtan kötelességünket, ügyet se vessünk a legyek módjára alkalmatlankodó gondolatokra, ne kapkodjunk, mert ezzel csak még jobban belezavarjuk magunkat az ideges, zaklatott lelkiállapotba. Súlyos kísértések esetén azonban fegyvert kell ragadnunk és ellenségünket azonnal vissza kell vernünk. Alkudozás nélkül vessük ki magunkból a kísértő gondolatot és legyünk résen, hogy esetleges ismétlődő támadása esetén kitartó harci készséggel küzdjünk. Legyen fellépésünkben erőteljeség! Ne immel-ámmal, kelletlenül fogjunk a kísértés leszereléséhez, hanem fiatalos készséggel. Ha kötelességmulasztásra akar rávenni a kísértő, odaeröltetjük magunkat a munkához. Lustaságra, szeretetlenségre való csábítás esetén szorgalommal és szeretetgyakorlatokkal, tehát a bűnnel ellentétes erények gyakorlásával feleljünk a kísértő szavára. Érzéki kísértések esetén azonban figyelemeltereléssel és meneküléssel kell a feleletet megadnunk; itt kockázatos volna az elszánt szembeszegülés, az érzéki gyönyörökkel való közvetlen harcolás.

A kísértés elviharzása után, ha lelkünket átöleli a jól harcolt küzdelem öröme és a béke szívárványa, ne tulajdonítsuk magunknak az elért eredményt, ha-

nem adjunk hálát Istennek a megpróbáltatás idején juttatott kegyelmekért. Aki olyan szerencsétlen lett volna, hogy elesett a küzdelemben, ne veszítse el a kedvét. Mélységes megalázódással kérjen bocsánatot az Istentől és állítsa helyre minél előbb lelke nyugalját. A bűnbánót az Isten, mint tékozló fiút az édesatyja, a megbocsátás békecsókjával köszönti. Keljen fel eleséséből mint Isten alázatosabb, a jövőben elővigyázatosabb és buzgóbb fia.

Kísértések hullámain vergődő fiam, kiáltás a mélységből Jézushoz! Aki lecsendesítette a tenger háborgását, aki parancsolt a szélvésznek és a vihar-
nak, elcsitíthatja lelked háborgását is! Szólítsd őt hangos kiáltással, hasonló szavakkal, mint az az ifjú, akinek naplójából — a szerző szíves engedelmével — ide iktatom az „Imádság kísértés idején” című gyönyörű bejegyzését:

„Most... *Most* mutasd meg, Jézusom, hogy a Tied vagyok, mikor az ellenségem elragadni készül! *Most* hajolj le hozzám és emelj fel, mikor a földre szögez a kísértő bűvös tekintete! *Most* juttasd eszembe a hűséggel őrzött tisztaság nagyszerűségét, mikor már-már megtagadlak! *Most* juttasd eszembe józan óráimban kelt felbuzdulásomat, *most* vedd a szemem közé százszor tett jóelhatározásomat, mikor a bűnön kívül semmi sem érdekel! *Most* jöjj és parancsolj, Uram, vedd a kezébe életem kormányát, mert összeroskadok és zátonyra futok, ha magamra hagysz! *Most* jöjj és oltogasd perzselő vágyamat, mert majd elepedek szenvedélyem tüzes katlanában! Kecsegtess jutalommal, nyisd meg egy pillanatra mennyországodat, mikor a szenvedély mélysége húz, mikor az örök kárhozatot is érdemesnek tartanám a bűn múlt pillanatáért! Jöjj és kösd meg kezemet, vakítsd meg szememet, ólmozd be hallásomat, zárj bilincsekbe és ostorozd ki tagjaimból a gonoszlelket, hogy képtelen legyek bünt elkövetni! Uram, én pi-

hegve és sírva Reád borulok, mert érzem az erőtlenségemet és nem akarok, nem akarok elszaka lni Tőled!”

Sikerek

A kitartó lelki önnevelés áldásai nem maradnak el. A lélek harcait vívó fiút előbb-utóbb olyan örömek érik, amelyek további küzdésre biztatják s amelyek meggyőzik arról, hogy jó úton jár. Mikor az önmegtágadás terén egész könnyedséggel végez olyan gyakorlatokat, amelyekre azelőtt kéntelennek ítélte magát, — mikor régi bűnei szépen elmaradnak, pedig valamikor kilátástalannak gondolta helyzetét, — mikor kibontakozik lelkében a világ kincseivel meg nem vásárolható, de Istentől a tiszta lelkeknek ingyen ajándékozott béke, — a megújulás tavaszi fuvalma tölti be az ifjút. Ha most az önmegtartóztatással megtakarított és akaratgyakorlatokkal féken tartott ifjúi erőket új eszmék, magasztos célkitűzések szekerébe fogja a diák, csak nyakon kell legyinteni ezeket a tüzes fiatal erőket és — hajrá! — magukkal ragadják és hajmeresztő magaslatokra is fellendítik az ifjút. A lelki egyensúlybajövetel elmaradhatatlan kísérője a feleszmélés, magáratalálás, a kibontakozás, az életcél-látás. Csattanó munkakedv, szikrázó tűzfolyam az egész fiú!

A benső irányváltozást követi a lélek tevékenységi vágyának magasba szökkenése. Nagy tervek, merész kísérletek, irányt kutató próbálgatások, majd kisebb sikerek, ismételten adódó eredmények jelzik ezt az aktivitásba-érést. Egyszer azután üt az óra és az ifjú egy sikerült vállalkozásával bebizonyítja, hogy mit tud. Kiugrik az átlagemberek sorából, tekintély lesz tanárai és társai előtt. Megbízásokat kap, amelyeket boldogan vállal s amelyeket egyre fokozódó biztosságérzettel és hozzáértéssel bonyo-

lít le. Ekkor szüreteli az önneveléssel eddig fejlődött fiú munkájának első bőséges termését. Eddig is hozott gyümölcsöt a munkája, de eddig csak csipegetésre, kóstolónak volt jó a sok munkával kitermelt néhány szem gyümölcs, — most mázsaszámra gyűjti össze munkája termékeit és eredményeiből a köznek is juttathat bőséggel. Ezek a győzelmes fiúk állnak aztán oda a tespedő, célkitűzés nélkül ögyelgő diákság elé, jelszavakat, eszméket dobnak társaik lelkébe és tüzes munkakedvükkel életigenlést harsonázanak ernyedő világukba. Ilyen fiúkból lesznek a talpraesett kongreganista, önképzőköri és cserkész vezetők, akik olyan munkaütemet visznek egyesületükbe, amely évtizedes haldoklásából is feltámasztja az egyesületi munkát, — olyan vállalkozásokat bonyolítanak le a fiúkkal, amelyekről azok legmerészebb álmaikban sem mertek volna álmodni. Kicsinyített kiadásban a nagy, küzdő államférfiak, vezetőkre kerülő akarati hősök szellemi rokonát látom ezekben a fiúban! Ki tudja, — *talán iövő életük hatalmas küzdelmeinek, társadalmat mentő élet-hivatásuknak előjátéka és előkészítő iskolája a diákélet*, ahol a kamaszkori meggondolatlanságokból és félszegségekből való kibontakozás ilyen gazdag aratót eredményezett.

Egyik lelki gyakorlat után írta a következő sorokat egy rendkívül tehetséges gimnazista diák, mikor a kísértő kishitűséggel akarta kétségbeejteni felemelkedése tartóssága felől:

„Körülbelül egy éve aktív irányt vett a lelkiéletem, elmaradoztak ostoba szokásaim: kacagó, derűs, szép lélek lettem újra. Nagy tervekről álmodozom, szeret mindenki és én is nagyon szeretem az életet. Boldogan tanulok, rajongással vezetem cserkészőrsömet, dolgozom a kongregációban, nagy, tiszta örömben az egész világot magamhoz akarom ölelni.

Százszerű, tiszta szépséggé harcoltam ki a lelkem! A Zászlónk legutolsó száma kedves üzenetet küldött verseimre. Több száz pályázó közül első díjat vittem el egy cserkészpályázaton... Napsugaras álmaim, csillagos reményeim elmennének örökre? Fel akarok emelkedni váratlanul jött áldatlan állapotomból, nem adom magamat a fátumnak, nem fog kiégni a szemem, nem leszek senki, átlagember. Emeljen ki pár sorral ebből a megriadásból, mert boldogan végeztem a lelkigyakorlatot, és az imádságos, templomos, drága óráktól, szép lelkektől nem tudok és nem akarok elszakadni!..."

Szeretem ezeket a magukra eszmélt fiúkat! Boldog vagyok, ha ilyenekkel foglalkozhatom, mert érdemes rájuk vigyázni, fenséges feladat kibontakozásukhoz segítséget nyújtani! Baráti feladatnak tartom, hogy szeretettel letörje az ember a kevélység, önimádat vadhajtásait, amelyek néha az ilyen kiteszedett fiú-remekeken is akadnak.

Hogy a győzelmek dicsősége elkapottá ne tegyer, fogadd meg tanácsomat, hogy minden kis győzelmed után fényüzési adót fizetsz a jó Isten perselyébe. Ha lelki eredményt értél el, ha az élettisztaság terén siker koronázza igyekvésedet, hálaadó magánajtatossággal, önként vállalt kisebb böjttel vagy könnyen magvalósítható egyéni zarándoklással adózzál a kapott kegyelmi ajándékokért.

Ha pályamunkádat megjutalmazták, ha fizetést kapsz az instruálásért, ha ösztöndíjjal jutalmazták szorgalmadat, — a kapott összegből egy kis százalékot juttass el a szegények templomi perselyébe. Szoktassd hozzá magad, hogy eredményeidet ne habzsold, — hanem dús ünnepi lakomádból juttass másoknak is, — örömeid asztalához hívd meg első sorban Azt, akitől tehetségedet kaptad s Aki munkádat megáldotta, az Istent!

Ifjú titánok

Az előbbi fejezetben olyan fiúkról beszéltem, akik alapos munkájuk, szívós erő kifejtésük árán sikert érnek el.

Ezektől a sikerült ifjaktól élesen el kell különítenünk azokat az „ifjú titánokat”, akik mint az új élet dalnokai, a szebb jövő prófétái igyekeznek diáktársaik csodálatát megnyerni azzal a lépten-nyomon hangoztatott alapgondolattal, hogy ők rendkívüli emberek. Diákberkekben időnként erős hullámokat ver a költészet fellendülése. Igaz, mióta a világon diák létezik, a kamaszodás mindig arra ösztökélte őt, hogy versbe öntse felszaporodott lírai gondolatait. Ez a kóros költői hajlam úgyszólván mindegyik diákot utóléri, — de szerencsére kigyógyul belőle a legtöbbje. Időnként azonban titánok, fiók-Danték, vagy legalább is új kiadású Ady Endrék tűnnek fel az iskolák egén. Mondanom sem kell, hogy ezek az önjelölt írók csak annyiban írók, amennyiben értenek a betűvetéshez; költeményük nem egyéb, mint rövid sorokba szorított próza, laikusok előtt tökéletesen érthetetlen, szimbólumokkal, allegóriákkal és filagóriákkal spékelve. Titáni lényegükhöz hozzátartozik, hogy egy-két agyszüleményüket valamelyik hatodrangú vidéki lap leköszölte, s hogy dicsekedhessenek, kötetük a „közel jövőben elhagyja a sajtót”. Persze a művészi elhivatottsághoz külön kiadású tizparancs és illemkódex is járul, mert ugyebár senki sem kívánhatja, hogy ezek az elhivatott lelkek az átlagember szürke életét éljék, hogy maradi gondolkozású társaikkal barátkozzanak, sőt még tanuljanak is!?

Az ifjú titán mint egy új élet naphimnuszát olvassa fel legfrissebb költeménye sorait: „Vágypaplanok rózsaszín csomóit fogdosom”, vagy: „Szív-sí-

neken csikorog a halál-expressz!”, — közben nem érti, hogyan vághatták el őt a félévi bizonyítványkor csekély hat tantárgyból. A tanárok valamikor meakulpázni fognak, hogy nem értették meg nagyreményű tanítványuk zsenialitását!

Titánunk nem tűri az iskola korlátozásait, lányok után futkos, tüntetően idősebbekkel barátkozik, hatalmas sőrénnyé növekedett hajával és különcködő öltözködésével nyomatékolni akarja a történelmi pillanatot: Emberek! Ti nem is sejtitek, micsoda lángész jár közöttetek!...

Ha kissé közelebről megnézzük ezt az önmaga tömjénezésébe megszedült szerencsétlen fiút, különös dolgokat találunk életében. Sápadt, tüdőbajos kinézése titkos élvezeteire enged következtetni. Léha életébe a színház, a mozi, és a lányok kísérgetése hoz változatosságot. Vajjon az életre neveli-e magát az ilyen fiú, aki nem szokta meg, hogy naponta becsülettel és szerényen megállja helyét a diákmunkában, aki nem arra használta fel az ifjúkor éveit, amire kellett volna: önmaga testi, lelki edzésére!?

Nem kell a tehetséges ifjút visszaparancsolni a gyermekszobába, — de mederbe kell terelni az ifjúkori fantasztikus érvényesülési vágyat! Ott vannak az ifjúsági lapok, azok készséggel helyet adnak az okos írásoknak, különösen, ha tanári aláírás is igazolja, hogy a fiú valóban tehetséges, kötelességtudó tanuló és a beküldött munka az ő írása. Az igazán tehetséges ifjút az jellemzi, hogy tud várni, míg sorsra kerül; nem tüntet, nem veri dobra legújabb alkotásai hírét. Szívós kitartással előbb vagy utóbb az élre kerül. Kudarccok, félreismerések, küzdelmes és kitartó igyekvés árán feltétlenül boldogulni fog. Az elkapatott ifjú irodalmárok ferdeségeit pedig szépen le kell nyesegetni, meg kell értetni velük, hogy nem az irigység és félreismerés alapján ellenzik

fennhéjázó magatartásukat, hanem azért, mert nem jó úton járnak.

Sajnos, az ifjú titánok annyira elvakultak önmaguk értékelésében, hogy a legokosabb emberre sem hallgatnak. Mennek a maguk útján. Hat-nyolc tantárgyból agyonbuknak, s derékbaroppant diákkoruk romjain elmélkedhetnek, mi lehet az oka annak, hogy üstökös módjára eltűntek a sötétben. Céltalanul, lebzselésben, naplopással töltik idejüket, hiszen soha sem szoktak a komoly munkához. Elmondhatjuk róluk szokott költői stílusukban:

„Aszott képpel tologatják
Mocsárba roskadt ifjúságuk
Rozzant tragacsát!...”

Diákszerelem

A férfilelek mélységét legkönnyebben úgy mérhetjük meg, ha megfigyeljük, hogyan gondolkodik a nőkről.

Vannak közönséges gondolkodású férfiak, akik az éjszakai élet szibvásárában tanulják meg a nő értékelését. Ezek játékszernek, élvezeti cikknek tekintik a nőt.

Mások viszont a férfi életének Istentől rendelt kiegészítőjét, földi utitársukat, áldozatos lelkű hitvesüket, leendő gyermekeik édesanyját, családi otthonuk melegítő napját keresik a nőkben. Ez az igazi férfiúhoz illő, lovagias gondolkodás!

A diákéletben is különféle felfogások divatoznak. Nincs igazuk a nőgyűlölőknek, akik megmagyarázhatatlan ellenszenvvel viseltetnek a lányok iránt, mert bennük megtestesült démonokat látnak. Nincs igazuk a nagy nőbarátoknak sem, akik félnapokat töltenek a sétatéren, hogy a kislányt leshessék. Nincs igazuk a fülig szerelmes fiúnak, aki a diákszerelem-

ben a diákkori lélekmentés egyedüli eszközét látja, — de téved az is, aki mindenütt rémeket lát és a diákszerelmet is a bukás lejtőjének tekinti.

Az igazság az, hogy a diákszerelemnek lehetnek előnyei, de akárhányszor hátrányai, sőt szomorú következményei is akadnak. Mérlegeljük ezeket:

1. Az előnyös hatások között *a tiszta élet megőrzését* kell első helyre tennünk. A még kikezdetlen fiúlélek mellé odalép egy szűzies lelkű leány, akinek finomsága, egészséges gondolatvilága eltereli a fiú figyelmét a serdülőkor vágyairól, amelyek jelentkezését már-már érzi magában. „Negyedik gimnáziumban beütött a krach!” — írja egy felsőkereskedelmista diák, — „Az órákon szórakozott lettem, az utcán kóboroltam, káromkodtam. Megtörtént, amit eddig álmodni sem tudtam, két tárgyból rovét kaptam. Üldöztek a balszerencsék, lelkem zajlott. Káromkodtam s fojtott az örvény. Semmi nem ment. Ekkor megjelent előttem egy kislány képe és ezt sugallta: „Mi lesz veled?” Visszatartott, nem bírtam rosszat tenni. Beletekintettem magamba és mondtam: „Küzdj, mert rád szüksége van a csonka hazának!” Azóta elmaradt a kapkodásom, feltámadt bennem a lélek. Imámba minden este belefoglalom a Lány nevét és hálát adok Istennek ezért a kegyességéért.”

2. *A tiszta élet visszaszerzése.* A fiú tiszta szerelme hatása alatt otthagyja lecsúszott barátait és megútválva eddigi szokásait, újult erővel és sikeresen visszaállítja lelke tisztaságát. Jellemző adatokat szolgáltat erre egy másik diák önvallomása: „Porban és piszokban fetrengtem, mikor Isten megelégette vergődésemet és egy kisleányt állított mellém őrzoangyalként. Neki köszönhetem felemelkedésemet Isten után első sorban. Már régen ismertem őt, de lelkibarátság csak ekkor fejlődött ki közöttünk. Vergődtem egy darabig a jó és rossz határán, majd

a kis őrangyalom rábírt arra, hogy minden héten együtt áldozzunk. Most már könnyebben ment a kísértés legyőzése. Meglepődve tapasztaltam, hogy hónapokig tiszta maradtam. Megfogadtam Jézusnak, hogy többé nem térek vissza a régi bűnökhöz. Fiú barátaim mind a régi bűnökhöz akartak visszarángatni, de otthagytam őket. Végtelenül boldog vagyok, ha a templom magányában Istennel beszélhetek, — vagy ha kis őrangyalom társaságában cseveghetek. Ilyenkor távol áll tőlem minden kísértés, minden gonosz inceselkedés. Az előbbinél a szenvedő Krisztus, utóbbinál két ragyogó szem figyelmeztet fogadásomra, amelyet addig meg tudtam tartani.”

3. A tiszta élet egyensúlybahozását nyomon követi *a vallásos élet elmélyülése*. A fiú lelkiélete új szintet kap, felrisszül. Önként, vagy a leány biztatására szentségekhez járul, buzgóbban imádkozik, esetleg lelkiatyát is választ. Ezek az előnyös hatások általában a diákszerelme szétfoslása után is megmaradnak.

4. A lehetséges jóhatások közt szerepel *a tanulmányi téren mutatkozó feljavulás, a fiú modorában, külsője gondozásában tapasztalható előnyös változás*. Az eddig lompos, elhanyagolt külsejű fiú teste ápolásával, haja gondozásával, ruhája tisztántartásával mutatja meg, hogy ilyen külső dolgokban is méltó akar lenni a kislányhoz; udvariassága, előzékenységre törekszik, hogy bele tudjon illeszkedni a leány finomabb légkörébe. Tanulmányi téren is ösztönző hatást gyakorolhat ez a lelki kapcsolat, különösen, ha a leány is jó tanuló. A mérsékelt tehetségű diák irtózik még a gondolattól is, hogy mint bukott diák álljon a kislány elé, — az izmosabb tehetségűek pedig szorgalmukkal esetleg a jelesek sorába sorozzák magukat, ha még nem tartoznának a jelesek közé.

Minden érzelmünket rendszabályozni kell! Ha a fiú ezt a mederbeszorítást diákszerelme esetében el-

mulasztja, megízlelheti annak káros következményeit is. Jó lesz ezekre az eshetőségekre is gondolnunk!

Talán a legáltalánosabb hátrányos velejárója a diákszerelemnek a *kötelességteljesítés elhanyagolása*. Az ábrándokba való túlságos beleélés, a gyakori találkozás és beszélgetések lefoglalják a fiú képzeletvilágát. A tanítási órákon szórakozott lesz, délutánjait csatangolással vagy versfaragással és ábrándokkal tölti, — nem csoda, ha ez a sok időtétkozlás tanulmányi téren megbosszulja magát. Az eddig jól tanuló diák tanulmányi színvonala a közepes alá süllyed, a hármas rendű belesodródik a bukásra állók közé. Általános nyugtalanság, fejlődő durvaság a hozzátartozókkal szemben, gyanut keltő zárkózottság a további ismertető jelei a diákszerelem hátrányos fejleményeinek.

Az elfajuló diákszerelem, amely az annyira fontos „távolság” be nem tartása által tiszta és felemelő jellegét elveszítette, *akárhányszor az erkölcstelen életbe torkollik*. A túlgyakori együttlétek, a tekintetben és érintésben megengedett szabadosság, a gondolatvilág őrzésében való engedékenység a diákélet oly végzetes állomására vetheti a fiút, ahonnan a szüzi tiszta ifjúság eszménye megmérhetetlen távolságra van, s amely szánalmas életmegoldásról e magasröptű lapokon nem óhajtok beszélni.

Ezzel a lecsúszással együttjár *a vallásos élet és a lélek dolgainak elhanyagolása*. Lelki dolgokban először csak pontatlanságban mutatkozik a káros behatás. A fiú lassan elmaradozik lelkiatyjától; meg-gondolatlanságait szégyeli elmondani lelkivezetőjének. Szabadjára engedett érzékiségét a lelkiismeret elhallgattatásával még vadabbá teszi. Elhallgat a lélek szava és átveszi parancsuralmát a test kívánsága.

A diákszerelem e lehetséges távlatainak megpillantása után állapítsuk meg tehát, mi legyen a ser-

dülő fiú teendője, magatartása, irányító elve, mikor akaratlanul is beleesik ebbe a költőktől annyszor megénekelte „furcsa verembe”.

1. *Érzelméidre féket rakj!* Embernek tekintsd azt a kislányt és ne m istennőnek! Bármennyire is szereted őt, érzelmeidet ne valld meg neki. Az írásban közölt vallomás később kellemetlenséget szerezhet neked, — de a szóbeli vallomás is elég ahhoz, hogy a kis csitrit elkapatottá tegye. Az ilyen vallomások után akárhány leány ostoba játékba kezd; hogy a fiút bosszantsa, sakkban tartsa, féltékennyé tegye, mással kezd udvaroltatni magának. Az elvakult fiú ilyenkor majdnem megbolondul a nagy bánatban. A józanabb gondolkodásúnak azonban ez a kiábrándulás nagyon hasznos észretérítő eszköz, amely visszairányítja őt az okosabb időtöltésekhez és az ifjúkor hasznosabb kihasználásához. Lássuk ezt az igazságot eleven példán is, egy tanítójelölt leveleiből. A két levél megírasi idejét néhány hónap választotta csak el, de — amint láthatjuk, — ez éppen elég volt ahhoz, hogy az imént még elragadt, szerelmes diák kiábránduljon „imádott” lánykájából és vissz térjen megszokott munkamenetéhez:

„Tánckurzus is volt most ősszel. Én is jártam. A jó Isten segítségével lelki szempontból jó eredménnyel végződött számomra. Úgy érzem, hogy szeretni tudnék egy feketeszemű, szerény, katolikus lányt. Egyszóval: szerelmes vagyok! Furcsán hangzik, — de igen, az vagyok! Ha kísértésem van, rá gondolok és képtelennek érzem magam ahhoz, hogy oly csúnya tettet vigyek végbe, amely ellenkezik a tiszta erkölccsel. Levelezek vele. Koszorúcskán szerelmet vallottam neki. Mit csináljak, szabad ezt folytatni, vagy nem? Én azt a lányt szeretem. Örömmel írom, hogy lelkiállapotom hónapok óta kedvező. Kezdek öntudatra ébredni. A tanulás is jól megy.”

Néhány hónap múlva ezt írta: „Első szerelmem

szertefoszlott. Kiábrándultam a lányból és sajnos, nem tehettem másképp, szakítottam vele. Káros hatása nem volt. Azóta nyugodtabb vagyok és fehérnek látom a világot rózsaszín helyett. Most újra Lelkiatyám kezébe helyezem karomat és kérem, vezessen a lelkiélet csobogó forrásához. Visszatérek a heti áldozáshoz is! . . .”

2. *Erősen tartsd a gyeplőt!* Ne felejtse el, hogy férfi vagy s téged illet a vezetős szerep. Társalgástokban is te légy az irányító! Ha túlságosan behódolsz a kislánynak, nagyon könnyen visszaél majd helyzetteddel és szemtelen kis zsarnok módjára rángat téged, amerre szeszélye kívánja. *Neveléséges látvány, mikor a daliás, szép szál ifjú az a kényes, pipiske lány úgy kezeli, mint a medvetáncoltató a medvét,* amelynek orrába láncot fűzött. Térj észre tehát önállótlanágodból, ne ajándékozd oda akarati szabadságodat, gondolkodásodat, kötelességteljesítéset, sőt erkölcsödöt is a leány kényekedvének!

3. *Mérséklettel adagold magadnak az együttléteket!* A mindennapi találkozás nemcsak a gyors csalódásnak volna az előkészítője, hanem tanulmányi téren is akadályozna munkádban a sok időpazarlással és a képzeletedet megülő ostoba beszélgetésekkel. A heti jólvégzett munka után jutalomként add magadnak, hogy szombaton vagy vasárnap délután elszétálsz, elbeszélgetsz a kislánnyal. Legyen benned azonban bizonyos tartózkodás, amely abban nyilvánul, hogy távolságot tartasz és érzelmi kitöréseknek nem engedsz utat.

4. *Készülj fel az esetleges csalódásra!* Többszöri találkozástok meggyőz arról, hogy a kislányban is akadnak hibák, néha talán nagyon is bántók. Mivel a te leendő hitvesed — a legnagyobb valószínűség szerint — még az elemi iskola padjait koptatja, ez a diákszerelmed előbb-utóbb valószínűleg véget fog érni. Lehet, hogy épp a kiábrándulásod fog rábírn

a szakításra. Készülj fel már most erre az eshetőségre! Határozd el, hogy nem veszed az egész ügyet túlságosan a szívedre. Nem vész el minden! Ne felejtőd, hogy a férfi a teremtés koronája, — továbbá: a kimutatások szerint jóval több nő van a világon, mint férfi, — sőt egyes állítások szerint mindegyik férfiúra hét nő számítódik, — nem maradsz árván a világon, eljön még életedben az a nagy Ő, akit a jó Isten kiválasztott számodra!

5. *Vallásosságodat helyezd lelkibb alapokra!* Örülj annak, ha diákszerelmed a lelkiéletedet is felfrissítette, — de ne tulajdoníts ennek túlságos jelentőséget! Természetfölötti pillérekre helyezd vallásosságodat, hogy össze ne omoljék a hited és meg ne rendüljön erkölcsi szilárdságod diákszerelmed szétfoszlásakor. A leányban csalódhatsz, de Istentől nem ábrándulsz ki; diákszerelmed összeomolhatik, de lelkiéleted jól körülbástyázottan, sziklaszilárdan fog állni!

Több ifjú kérdezte már tőlem, vajjon nem rendellenes tünet-e, hogy tizennyolc-húszévesek már és nem mondhatják magukról, hogy szerelmesek lettek volna. Záradéku ideiktatom a feleletet: Igaz, hogy a diákszerelme váratlanul jön és sokszor a legedzettebb és leglelkibb ifjakat is megérinti, — azt is hozzá kell tennünk, hogy főleg azokat keríti hatalmába és hosszasan azokat foglalkoztatja, akiknek sok ráérő idejük van, akik nem értenek ahhoz, hogyan lehet önképzéssel, vállalkozásokkal, nagy tervek kivitelezésével érdekessé és tartalmassá tenni az ifjúkort. Szorgalmas, igyekvő fiúktól sokszor hallottam a kijelentést, mikor fülíg szerelmes és a mellett az iskolában két-három tantárgyból vágódó barátjaikat figyelmeztették: „Engem békében hagynak a lányok és nem érint a szerelem, mert ilyen ostobaságokra nincs időm!” Lelki vezetésemben is arra törekszem, hogy a kötelező munkákon túl is jól megdolgoztas-

sam a fiúkat, hogy vakációjukat is kitöltsék munkával és fiúkhöz illő vállalkozásokkal; ezért van, hogy ritka közöttük az olyan, aki órákat vagy félnapokat áldozna ilyen fényűző időtöltésre, a lányozásra. Akinek kamaszkorából kiesett a szerelem érzése, ne aggódjék. Talán sok kellemetlen, hátrányos következménytől óvta meg őt az Isten! De viszont ne is legyen túlságosan elkapatott, mert éppen fejlődése következtében előbb vagy utóbb, de most már érettebben és komolyabban kibontakozhatik előtte Isten ajándéka, az ifjúkori szerelem.

Egészség és szépség

Elvéve találkozunk olyan elnöiesedett fiúkkal, akiknek szobájában kölnivizes üvegek, illatfelhőket tüszkölő labdacskok, szépítőszeres, hajkenőcsök, hajhálók, körömmázak találhatók, s akik ha a sétaterre mennek, úgy kikészítik magukat, mint a táncmulatságba induló éltel hölgyek.

Egészséges és szép fiúk alatt nem ezeket a majmokat értem! Az egészséges és szép fiút az Isten jólfejlett szervezettel, kellemes külsővel áldotta meg s így saját érdeme nélkül, pusztán az Istentől ingyen kapott adományokkal a boldog élet és érvényesülés két előnyös kellékét élvezzi. Lelki szempontból is előny, ha valaki egészséges szervezetű. A testi szépséget azonban már kevésbé mondhatjuk előnynek. A szép vonásokkal, vonzó külsővel megáldott ifjú lehetőleg ne foglalkozzék sokat azzal, hogy ő milyen férfiszépség és ne részegedjék bele saját szépsége élvezésébe. Megrendítő látvány, ha az ifjú a szépségétől megittasodva olyan királyi öntudattal jár embertársai közt, mintha karót nyelt volna s mintha mindenki az ő kiválóságát szemlélné. A szép fiú sokszor nem veszi észre, hogy milyen lelki veszélyek leselkednek reá. Büszke a hódításaira, de

nem gondol arra, hogy hódolóit alapjában véve az érzékiség vezeti! Sok szép külsejű ifjú bukásának voltam tanuja: megszedítette őket az emberek dicsérete, elragadtatása, hiúk és kevélyek lettek, s egy napon szép testükkel belemerültek a testi bűnök pocsolójába . . .

A szép testű fiúnak szép lelkületre, mély lelki-életre kell nevelődnie! Erőslelkűséggel és alázatos-sággal kell ellensúlyoznia azokat a kísértéseket, amelyeket talán éppen külseje miatt kell szenvednie. Fel kell vértéződnie a csábítások esetére, hogy ne érje meglepetésszerűen semmi sem. Lehetőleg keveset járjon lányok társaságába; helyette inkább fiús dolgokkal, cserkészettel, sporttal foglalkozzék, nehogy a nők bálványa legyen belőle, akit mint remekbe sikerült viaszbábút a kirakatba lehetne állítani ezzel a magyarázó felirattal: Itt látható a nők bálványa és a fiúk címeres ökre!

Az egészséget a fiúk magától értetődő adománynak tartják és nem gondolnak arra, hogy ez is Isten ajándéka, amelyet nem adott meg mindenkinek. Józan testedzéssel, káros szenvedélyektől (alkohol, dohányzás) való mértékletes tartózkodással, a tiszta élet megvalósításával óvni kell ezt a drága kincset! A test és a lélek kölcsönös egymásrahatása alapján lelkünk ápolásával és benső békénk biztosításával meg kell valósítanunk azt a kiegyensúlyozott idegállapotot, amely az egészséges élet elengedhetetlen tartozéka.

Az egészséges fiú gyengédséggel és finom tapintattal viseltessen betegtestű társai iránt. Kedvességgel, figyelmességgel, szolgálatokkal iparkodjék feledtetni ezekkel a visszahúzódó fiúkkal azt a lelki fájdalmat, magukba beszélt alacsonyabbrendűséget, amely néha egész elkészerítőleg hat érzékeny lelkükre. Hogy a beteg testű fiúk gondolatvilágából s ezek hatalmas erőfeszítéseiről fogalmat alkothass, ide

csatolom egy beteg testű diák naplójának részletét. Ez az érettségi előtt álló gimnazista kiskorában gyermekparalízisben megbetegedett és súlyos betegsége átkaként egyik lába béna maradt. Szíves hozzájárulásával idézem diáknaplójának régebben íródott részletét:

· „Csöndes esték, magányos séták mind arra jók, hogy figyelmeztessenek, fiú, te csak egy senki vagy! Az iskolában a tanárok szeme szinte azt mondja, hogy mertél ide tolakodni, mit akarsz itt, te nyomorék! Még ha okos volnál, hát jó, — akkor még... de így mit akarsz? — A jobbak sajnálkoznak s ezt viszik túlzásba: Engedjük át, adjunk neki jobb jegyet, hiszen szegény nyomorék, — holott jogosan megérdemelném a jobbat. S ha jót találok mondani, nem mint tudást veszik, hanem mint véletlent! A fiúk egyesek csupa sajnálatból velem maradnak néha, — de ha lányokról beszélnek és én is szólok valamit, úgy felelnek, hogy ki lehet érezni, hogy én, a nyomorék mit akarok, hisz szóba sem állnak velem. Mások szemtelenül kimutatják, hogy én nem lehetek velük, ők stramm fiúk, okosak, szépek...”

Gyenge szervezetű, betegséggel és terheltséggel küzdő fiúknak az előbbi panaszos hangú naplórészlet után biztatásul szolgál a következő levélrészlet. Írója nyolcadikos gimnazista, aki gyermekkorában betegsége utókövetkezményeként teljesen megsüketült. A fiú óriási akaraterővel jeles tanulmányi színvonalon tartja magát és mint leveléből jól kivehető, tervszerű önedzéssel javítja, erősíti szervezetét. Nagy szerencséje a kifogyhatatlan humora, hogy nem fogja fel túlkomolyan a helyzetét, hanem sopánkodás helyett a férfi legigazabb tennivalóját ragadja meg, — minden lehetséges eszközzel edzi, tökéletesíti magát:

„Újabban a sportolásra adtam a fejemet. Jelen-

leg séta, vadászat, torna, ha leesik az első hó, kocsolya, szánkázás, tavasszal és nyáron ló, kerékpár, séta, úszás következik. Újabban szenvedéllyel vívok. Még csak kezdő vagyok, de már is megy a terc és a quart, és nagyon szeretem. Nem, nem feledkeztem meg az Egyház párbajtilalmáról, úgyis csak l'art pour l'art vívok. A delinkvenseket majd ököllel intézem el, de úgy, hogy ottmaradnak. Ettől ugyan még távol vagyok, amennyiben nyavalyás vagyok, köztünk legyen mondva. Ezért is vetettem magam a sportra. Egészséges vérem van, nem paráználkodom, hát csak az lehet a baj, hogy nem sportolok eleget. Az, hogy késői gyermeke vagyok az anyámnak, csak nem kisérik egy életen át! No majd meglátjuk, hogy milyen leszek tízévi kitarató sport és tiszta élet után!...

Az egészséges, szép test birtoklása indítsa hálára az ép testű fiút, továbbá juttassa eszébe teste gondozásának és egészsége okos óvásának kötelezettségét is. A beteg testű fiúk pedig lelkiük egészségének biztosításával iparkodjanak megőrizni türelmüket, alázatosságukat és életkedvüket, és amennyiben lehet, tervszerű önedzéssel munkálják szervezetük erősítését. Kitaratás és akaraterő itt is nemvárt eredményekre képesíthet!

Az édes otthon

A költészet kifogyhatatlan a boldog családi otthon magasztalásában. Boldog lehet az ifjú, ha jó szülőkkel, meleg családi otthonnal áldotta meg az Isten s ha megtalálhatja otthonában azt a szeretetet, napfényt, bensőséges légkört, amelyet a fiatal fejlődő lélek olyan sóvárogva igényel. A vidéki fiúkat, akik a tanév tartamára internátusi életre kényszerülnek, levelek, csomagok, látogatások útján a távol-

ból is magához öleli az otthon s ezek a fiúk örömmel repülnek haza, mikor szünetet kapnak.

Viszont hányan vannak, akik elkomorodnak, ha az ember szülei után érdeklődik, — fejük lekonyul, ha az otthonukat szóba hozzák. Családi fészükből kiesett szerencsétlen fiúk ezek, akikhez megkülönböztetett szeretettel és a szülőktől nem élvezett szeretetet potoló szívjósággal kell a nevelőnek közelednie. Áldozatok ők, a szülők könnyelműségének áldozatai, akiknek minden örömébe keserűség vegyül, s akikre a „legjobb otthon” elve éppen fordítva áll: Mindenhol jó, — de legrosszabb otthon!

A szétbomlott házaseslet nevelőintézetbe sodorja a fiút, s az aggódó lélekkel imádkozik, könyörög, hogy visszaálljon a béke a szülők között, vagy pedig fásultan rábízza magát a körülményekre, átkokat szór szüleire és megátkozza még a percet is, amikor nyugnek és tehernek a világra született. Egyszerű szavakkal ír erről a kérdésről egy aranyos lelkű ötödikes gimnazista:

„Szüleim különváltan élnek. Anyám csak azért nem válik el, mert akkor apám halála után nem kapna nyugdíjat. Édesapám mindig spekulált, s ezért sohasem volt pénzünk. Édesanyám ezt 17 évig tűrte, de tovább már nem bírta idegekkel. Mult karácsonykor, mire hazaérkeztem, már külön voltak. Én ezért nagyon sokat sírok . . .”

A fiú számára nem sokkal vígasztalóbb, ha a szülők együtt élnek ugyan, de az apa részegsége, az állandóan dúló veszekedések és durvaságok néha szinte elviselhetetlen helyzetet teremtenek. Évekkel ezelőtt késő este berohant hozzám egy nagyfiú, valósággal patakozottak a könnyei, mikor elmondta: „Rettenetes, ami történt! Apánk ma valósággal őrzöngött és szemünk láttára agyba-föbe ütötte a mamát. Mi sikoltoztunk, kéreltük, de hiába. Úgy elfogott az indulat, hogy egy bottal kétszer apámra ütöttem. Any-

nyit láttam még, hogy összesett, s ekkor elrohantam, mert már nem bírtam magammal. Istenem, talán meg is halt a papa! . . .” Eszembe jut egy másik szerencsétlen tanítványom is, akit részegen hazaérkező édesapja a földretepert, lábaival összetiport és mikor a gyermek segítségért kiáltott, késével bele-szúrt . . .

Ezeknél a testi durvaságoknál is talán jobban fáj az a sok lelki fájdalom, amellyel teletüzdeli a gyermek életét az önuralmát vesztett, feldúlt idegzetű szülő. Egy mélyen vallásos, derék fiú írja erre vonatkozóan:

„Édesapám nagyon beteg, állítólag hátgerinc-sorvadása van. Ez az oka, hogy cselekedeteit, amelyeket velem szemben elkövet, enyhébben bírálom el. Ahányszor rám néz, ahányszor rám szól, mindig az jut eszembe, hogy nem szeret. Ezt nyíltan, édesanyám és húgom előtt és még mások előtt is kijelentette. Ezért édesanyámnál keresek vigasztalást, de ebből újabb baj támad, mert apám azt hiszi, hogy ellene biztatom anyámat. És ezért mit kapok, ki sem fejezhető. Bár verne meg, de ne mondaná el durvaságait ezerszer. Keresi az alkalmat, ahol meg tud bántani, — minden lehetőt elkövet, hogy iskolámat ne végezhessem el. Nyáron az a baj, hogy nem dolgozom eleget, — télen, hogy villanyt égetek. és ki tudja, mi mindent ki nem talál rám. Ez így megy napról-napra, hétről-hétre!”

Fiam! Mikor ezeket a lesújtó távlatokat olvasod és eszedbe jut, hogy jó szüleid vannak és édes otthonodban a szeretet honol, — értékeld nagyra és használd ki okosan ezt a páratlan előnyt! Rövid az élet és a boldog családi együttlét sem fog örökké tartani! Szerezz tehát minél több örömet jó szüleidnek, addig, amíg erre alkalmad nyílik. Eljön az idő, hogy jószágos édesanyádat már nem vidíthatod fel, mikor

már nem mondhatod meg neki, hogy mennyire szeretted. A föld alól is kikaparnád, ha lehetne, hogy visszaháláld sok jóságát és bepótold az elmulasztott fiúi hálát, amelynek megmutatására ifjúkorodban nem gondoltál. Köszönd meg Istennek, hogy családjának élő, hitvesét és gyermekeit odaadással szerető talpig férfi az édesapád! Találékonyssággal keresd az alkalmakat, hogy szeretetszolgálatokkal, figyelmességekkel megmutasd szeretetedet. Kívánságukat lesd el, parancsukat azonnal teljesítsd és szerezz nekik minél több örömet!

Eljön az idő, amikor utóljára csókolhatod meg kezüket, amikor szeretteidet elviszik az otthonból, hogy majd az örökkévalóságban találkozzatok legközelebb... És itt elérkeztünk az ifjúkori kereszthordozás egyik megrendítő állomásához, az árvasághoz.

Tudom, mi az, mikor végigjárja a fiú az otthon szobáit és nem találja benne helyét, mert üres, sivár lett az eddig édes otthon. Hiányzik belőle valaki, aki tartalmat adott a családi életnek, aki barátságos tűzhelyként magához vonzotta melegségével a gyermekeket, s aki most már nincs többé. Fogadd el ezt a keresztet Krisztus kezéből! Mikor senki sem lát, sírd el könnyeidet. Egyébként fel a fejjel, légy erős, merülj el a munkába, mert az élet nem áll meg a te fájdalmaid láttára, — tovább kell rohannod új életparancsok, új feladatok felé!

Ha ifjúságodban nélkülözted volna a gazdag, nap-sugaras otthon, — határozd el és férfifeladatodnak tekintsd, hogy majd a *második otthonodban, amelyet házaseletemeddel alapítani fogsz s amelynek te leszel majd az irányítója, másképp lesz!* Gyermekekrod keserúségeiért, ifjúságod könnyeiért, az általad alapított édes otthonban kárpótol majd az Isten, ha magad is úgy akarod s ha lelkesen dolgozol ennek a meleg családi fészeknek megvalósításán!

Mikor megnyílnak az élet mélységei . . .

Ha jó szüleid féltő gonddal vigyáztak rád és körülményeid is szerencsésen alakultak, elérkezhetsz a diákélet végéig a nélkül, hogy megjárta volna az élet veszedelmes szakadékait. Kacagó, tiszta szeméiddel és gondtalan fiatalsággoddal nem tudod megérteni, miért vannak szomorú, barázdált homlokú emberek. Boldognak nevezlek, ha nem láttad még az emberi élet bűzös szeméttelpeit s ha nem csapott be hozzád a gonoszság szennyes hullámverése!

El tudom képzelni, hogy beeléltál már az emberi lélek elképesztő mélységeibe; de ha mégis érintetlen lélekkel járnád ifjúkorodat, indokoltnak látom, hogy felkészítselek azokra az órákra, amikor borzalmas kinyilatkoztatásként leomlik előtted a lepel az élet mély titkairól. Kétségtelenül olyan állomás ez a diák életében, amelyről beszélnünk kell, amelyre fel kell készülnöd, hogy megrázkódtatás ne érje tapasztalatlan, jóhiszemű lelkedet.

Ezt az első fejbekoppantást *csalódás* alakjában kapja a legtöbb fiú. Kiábrándul valakiből, akit eddig rajongással szeretett, szüleiből, cserkészparancsnokából, jóbarátjából, diákszerelméből, esetleg lelkiatyjából. Ez a kiábrándulás nem abból áll, hogy a fiú józan gondolkodással belátja, hogy többet várt valakitől, mint amennyit valóban ér az illető, és a csalódás nem pusztán elhidegülésben és napirendretérésben mutatkozik. A fiú becsületbe és erkölcsbe vágó titkokat tud meg valakinek multjából vagy jelen dolgaiból, amelyeket először hihetetlennek tart, — de utánjárással, esetleg közvetlen tapasztalattal meggyőződik róla, hogy ezek a vádak igazak. A fiú először keserű szemrehányásokkal illeti önmagát túlzott jóhiszemősége, felvilágosulatlansága miatt, majd gondolataival az illető ellen fordul és mélységes megvetést érez iránta. Emberkerülő lesz egy

időre. Talán egészségét, kedélyvilágát is kikezdi a búskomorság. Lelki szempontból kiszámíthatatlanul hosszú ideig húzódhatik e csalódás feldolgozása és elkönnyvelése, különösen abban az esetben, ha a fiú lelkiatyjának feddhetetlenségében vagy megbízhatóságában csalódott. Ekkor ugyanis nincs lelki ereje ahhoz, hogy más lelkivezetőt keressen, s így magára utalva kénytelen elviselni a csalódás által előidézett leverő órákat, idegekremenő napokat.

A csalódás másik megnyilatkozása az *avatatlantól érkező felvilágosítás*. Keserű orvosságokat ostyában szokás beadni; az élet árnyoldalainak bemutatását is csak olyan egyén végezheti, aki ért ahhoz, hogyan kell előkészíteni a fiatal lelket az új ismeretek megemésztéséhez, milyen szavakkal és milyen céllal történhetik a felvilágosítás úgy, hogy az új életlátás meg ne rázza az ifjút. Különös, hogy erre a nagy tapintatot igénylő szerepkörre valósággal tolazkodnak az emberek. Alig serdült pizkos százú kamaszoktól kiélt testű agglegény rokonig nagy változatosságban tolazkodnak az önjelölt oktatók, akik durva módon berontanak a fiatal lélek szentélyébe és kérlelhetetlenül adagolják tanaikat, sokszor nagyon is veszedelmes eszméiket. Ez a hirtelen feltárt és akárhányszor túlzottan az érzéki ember szemszögéből beállított új világ irtózáttal telíti meg a még egészséges gondolkodású fiút és sok álmatlan éjszakába, sok lelki tanácskérésbe kerül, míg végre felszívódik és eloszlik benne ez a kegyetlen mennyiségben beadott pusztító méreg. Egy romlatlan lelkű tizenkilenc éves ifjú naplójában következőképp jelentkeznek az ilyen előkészítés nélküli felvilágosítás utókövetkezményei:

„Bandi szakelőadása, egy elcsípett undok beszélgetés a fiúk között teljesen felkavarta lelkemet. Sanyinak megemlítettem, hogy milyen szomorú tapasztalatokat szereztem. Ó, én ostoba! Egy ilyen állatias

egyénnek kezdek ily témát! Milyen oktató atyai szószólást hallottam erre! Nohát Sanyiból most már kiábrándultam. Az a túlfűtött, érzékies légkör, amely őt övezi, számomra egész fölösleges. E tekintetben elveink homlokegyenest ellenkeznek. Este, mikor lefeküdtem, szinte kétségbe estem, ez a sok új benyomás még az életkedvemet is kikezdte.”

Sokszor közvetítő nélkül is megismerkedik az ifjú az élet mély dolgaival. *Akaratlanul is, véletlenül tanúja lehet olyan jeleneteknek, amelyeknek megismerését bár minél későbbre lehetne halasztani!* A látott vagy hallott dolgokkal kapcsolatban megindul benne a következtetések láncolata és soha nem sejtett szakadékok körvonalai bontakoznak szemei elé. E benyomások annyira lefoglalják, gondolkodóvá, sőt pesszimistává tehetik, hogy a fiú szeretne máglyát rakni régi szép eszméiből, hogy felgyújtsa és megsemmisítse azokat. Utálatosnak látja a világot és semmiképen sem akar beleilleszkedni ebbe az új értékelésbe.

Ez az a válságos fejlődési időszak, amikor az ifjú életszemlélete átalakul a férfi életszemléletévé, amikor a felszaporodott ifjúkori eszmények mellé oda kell rakni az élet mázsás terheit és nem éppen kedvünkre való adottságait. Ez a megállapodási időszak, amikor átlátjuk, hogy nem szabad még a legtiszteltebb embertársunkat sem a tévedhetetlenség talapzatára emelnünk, amikor megértjük, hogy minden nekilelkesezés mögött ott ólálkodhatik a kiábrándulás, minden lelki és magasztos ügy mögött az emberi gyarlóság és testiség, — amikor tehát valósan, földönjáró idealizmussal kezdjük nézni a világot.

Vigyázz, — ha nyakig merülnél is a csalódások keserűségébe, ha eddigi lélekkítárálásodat végigboronálja a kiábrándulás, — ne engedd, hogy ellepjen a fásultság és elkeseredés hulláma! Imádkozással, kiegyensúlyozott jellemű lelkiemberrel való eszme-

cserével dolgozzál azon, hogy minél előbb megtaláld lelked okos állásfoglalását a megváltozott életszemléletben! Ne akarj minden hájjal megkent, az életben csak rosszat és piszkot látó erkölcsbíró lenni, — légy férfi, aki lelkével az Isten közelében jár, de akit nem lephet meg semmiféle fordulat, akit nem kábíthat el a csalódás.

Halld meg Jézus figyelmeztetését, amellyel a világba induló apostolait az élet viszontagságaira előkészítette: „Ne riadjon meg szívetek, és ne féljen!...” (János 14, 27.)

A célgondolat hatalma

A lelkükkel törődő ifjak hajlamosak a szélsőségekre. A legtöbben beérik a vallási kötelességek teljesítésével, sőt néha egész a gépiesség gyakorolják azokat, de gyakorlataiknak szembeszökő eredményét sohasem látják, lelki szempontból talán helybenjárnak évekig. Jóhiszeműleg azzal vígasztalják magukat, hogy megtettek mindent, ami tőlük tellett. Kikötnek és megállapodnak ennél a felszínes vallásosságnál, amellyel nem sikerült különösebb eredményt elérniök s amely aligha bizonyul tartós lelki megalapozottnak a keményebb erkölcsi próbák, a tartós kísértések idején. Mások viszont éppen ellenkezőleg, magukban hordják a tökéletesség utáni olthatatlan vágyat. Fáradságot nem ismerve törik, gyötrik magukat; kellő vezetés híján téves utakra vállalkoznak és olyan túlzásokba, makacs fanatizmusba merülnek, ahonnan szinte lehetetlenség lesz őket a helyes útra visszatéríteni. A vallásos élet torzalakjai, karikatúrái lesznek, akik túlzásaikkal nevetségessé teszik a lelkiéletet, elrettentik a komoly érdeklődőket, mert szinte a képmutatás határán mozgó, józan ember előtt érthetetlen rajongásuk visszataszító hatást gyakorol.

A lelkiélet lényege abban áll, hogy *bensőséges, bizalmas érintkezésben vagyunk az Istennel, ezt a kapcsolatot kiállandósítjuk*, lelkünk mélyebb lélekzetet vesz a természetfölöttiség szintjén. Ez a mély lélekzetvétel megragadja és átgyúrja az embert, boldoggá és megelégedetté teszi, elmélyíti lelkiélete

alapjait és a legtisztább örömeik forrásait nyitja meg előtte. Hitünk szépségei soha nem tapasztalt megvilágításban ragyognak felé és az eddig küszködő ember egymás után aratja győzelmeit.

E lelki eredmények kulcsa nagyon egyszerű. Szövegezzünk saját használatunkra egy jeligét, amely röviden és velősen kifejezi lelki munkánk célgondolatát, célkitűzését, vagy amelyben kifejezzük Istenbe vetett bizalmunkat; esetleg szuggesztív erejű, észretérítő biztatást sűrítünk bele, amely hasznos szolgálatot tehet a lelkiélet válságos óráiban. Lássunk néhány példát:

„Jézusom, szeretlek!”

„Jézusom, — hű maradok!”

„Mindent Érted, Jézus!”

„Nem leszek könnyelmű!”

„Jézus az én erőm!”

„Isten velem, — nem csüggedek!”

„Kitartok minden áron!”

„Parancsolj, Uram, — hallja a Te szolgád!”

Ilyen és hasonló jelmondatokat bárki készíthet magának. Jeligéjét azután használja egy ideig és ne változtassa, ha csak azt nem érzi, hogy más jelmondat esetleg jobb szolgálatot tenne neki. Ezt a szívből fakadó eszmét ismételje napjában minél többször. Lelkünknek légköre a jó Isten, akiben „élünk és vagyunk.” (Ap. csel. 17, 28.) Jelmondatunk értelmes és szívből fakadó ismételtetése által magunkba lélekezzük Isten szeretetét. Tegyük tehát ilyen irányító gondolatot lelkiéletünk középponti, alapvető eszméjévé és ismételjük azt reggeltől estig, nem robotmunkaként, hanem szeretetből és állhatatosságból, hogy ez a célgondolat szinte rögeszménkké váljék. Ez a kiállandósult összeszedettség valóságos hidat épít az ég felé, amelyen szabadon közlekedik a lelkünk. Főleg a napközben adódó szabad percek szol-

gálnak kitűnő alkalomként erre a lélekzetvételre, de munkánk közben, még a legszürkébb teendők végzésekor is ismételhetjük magunkban. A léleknek ez a gyakori társalgása a jó Istennel, feltétlenül haladást, tökéletesedést fog eredményezni a jó útján. Észrevétlenül befolyásolni fogja gondolatainkat, akaratvilágunkat, megláttatja velünk a kötelességteljesítés és szeretetgyakorlás olyan alkalmait, amelyek mellett eddig vakon elhaladtunk. Ha pedig lelkünk válaszára érne, erőteljesen figyelmeztet, hogy éppen kitűzött jelszavunkhoz hűen, milyen álláspontra kell helyezkednünk.

Ha eleinte napközben megfeledeznénk a jelszó gyakorlásáról, ne veszítsük el türelmünket! Ilyen esetben térjünk csak vissza a gyakorlathoz és iparkodjunk ébren tartani buzgóságunkat. Ha ezt áldozatkészen, szívesen tesszük, megtaláltuk a lelki előhaladás kulcsát.

Megállapodott élettisztaság

A tiszta élet őrzéséről külön könyvben részletesen írtam (Gyakorlati tiszta élet, Szalézi Művek, Rákospalota), — nem sok értelme volna, ha az ott előadott útmutatást megismételném. Néhány gyakorlati elv hangsúlyozását azonban elengedhetetlennek tartom, részint azért, mert a tiszta élet védelme a lelkiéletet élő ifjúság egyik legfontosabb teendője s e kérdés megemlítése nélkül könyvem csonka volna, — részint mert a haladók számára mindig jókor jön egy-egy új szempont, egy új csengésű biztatás.

Hogy élettisztaságod egyensúlyba jöjjön és állapotszerűen megmaradjon, szíveleld meg és valósítsd meg a gyakorlatban a következő tanácsokat:

1. *Tisztaságod ügyét gyermeki bizalommal bízd az Istenre!* Önmegtartóztatásoddal ne akarj lelki rekordot felállítani és ne csinálj hiúsági kérdést ab-

ból, hogy tiszta életű vagy. Ezek a túlzott öntudatra valló gondolatok könnyen egyéni eredményeitek tüntetik fel a lelki sikert és ezzel kevélyé tesznek, esetleges kudarc idején pedig egészen lesújt a bánat, hogy felállított önmegtartóztatási rekordodat leromboltad. Tedd meg, ami tőled telik, — a többit bízd a jó Istenre. Ne keserítsen el, ha alaptermészed érzékies! Lásd ebben is Isten akaratát! Az érzékiség a te kereszted, amelyet elesés nélkül hordoznod kell. Vállald tehát a kereszthordozást és kérd mennyei Atyádat, ha már válladra helyezte ezt a keresztet, adjon erőt annak erőlelkű viselésére. Ha elestél volna a súlya alatt, ne maradj fekvé. Aki fekvé marad, elveszett, — de aki felkel, győzhet!

2. Ha valahol, akkor *elsősorban a tiszta élet területén érezteti áldásos hatását a rendszeres lélekápolás*. Állandó lelkityáddal való őszinte megbeszélés, a gyónás megvalósítása akkor is, ha csak egész jelentéktelen hibák terhelik lelkedet, — biztosítékai az egyensúlybanmaradásnak. Lelked ápolása nem hasonlíthat a foltozóvarga munkájához! Gyónásaidal nem foltozni akarod a lelkeseden mutató hiányosságokat, hanem szebbé, szentebbé akarod tenni Istennek tetsző, tiszta lelkedet!

3. *Élménnyé kell tenned a szentáldozást!* Nagy emberekkel való személyes találkozás, néhány perces beszélgetés napokig tartó és talán életre szóló hatást tehet ránk. Mivel magyarázható tehát, hogy Jézussal való egyesülésünk, a szentáldozás után akárhány fiú olyan megszokottan bekapcsolódik az életmenetbe, mintha semmi sem történt volna!? Úgy kell készülnünk az áldozáshoz és annyira ki kell használnunk az Úr Jézus eljövételét követő perceket, mint akik tudjuk, hogy életbevágó nagy eseményt élünk át, akik ezektől az élettermő percektől várjuk lelkünk megrekedt vizeinek megindítását. Ha lelked gondolatgazdagsága nem volna elég az áldo-

zások színessé és tartalmassá tételéhez, lelkivezetőd útmutatása szerint szerezz olyan könyveket, — s ilyeneket ma már fillérekért is vásárolhatsz, — amelyek alkalmas áldozási előkészületeket és hálaadásokat tartalmaznak. Mint a magyar diákifjúság számára íródott és az eucharisztikus életet az ifjúság lelkéhez közelhozó könyvet, a mélyebb lelkiségre törekvő nagydiákoknak szívesen ajánlom Hajdók János: Királyi élet, királyi vér c. könyvét. (Korda, Budapest.)

4. *A legkisebb rendbontást is azonnal jóvá kell tenned!* A tisztaságát féltékenyen őrző fiút néha a véletlenül hallott érzékies beszéd tárgy, ingerlő kép megpillantása is nyugtalanítja. Fontos, hogy világosan lásd, mi a bűn és mi nem az, nehogy fölösleges tépelődésekkel kínozd magad. A tiszta élet okos őrzése nem vezethet idegességre, aggályosságra, megzavarodásra. Viszont engedékenységnak sem szabad helyt adnod. Ha határozottan tudod, hogy szándékos gyönyörűséggel beleringattad magad az érzéki vágyba, vagy bármilyen módon engedted a kísértőnek, nem szabad utat engedned a betolakodni akaró újabb gondolatoknak. Ha lehet, azonnal, de mindenesetre huszonnégy órán belül gyónással állítsd vissza lelked fegyelmét. Semmi se tartson vissza a továbbküzdéstől, még ha megszámlálhatatlan bűnélmény harsogná is feléd multadból, hogy kár erőlködni! Amint a villanyszolgáltatásnál is rövidzárlat esetén egykettőre kiküszöbölik a hibát, — ha lelkedet ilyen rövidzárlat sötétbe borítaná, szüntesd meg minél előbb a kegyelem félbeszakadását és nagyobb buzgósággal és a tapasztalatok alapján okosabban folytasd tovább a küzdelmet!

5. *Irtsd ki magadból a féltékenységet,* a folytonos rá gondolást az elbukás lehetőségére! Úszni sem tanul az, aki nem győzi le a féltékenységet, aki állandóan attól tart, hogy a vízbe fullad. Ez az oktalan

félelem egész boldogtalanná teheti az ifjúkort! A fiú nem mer rendesen étkezni, mert bebeszéli magának, hogy egyes ételek fokozzák az érzékiségét; nem meri a testét tisztán tartani, mert kísértésektől tart; testi tisztulásának éjszaka történő folyamatait előbbi élete utókövetkezményének tartja. Félre ezekkel a badarságokkal! *A tiszta étellel nem akar reszkető kezű, bizonytalan tekintetű, agárrá koplaltatott embereket nevelni Isten!* Vedd ki a részedet az étkezésből, amint fejlődő szervezeted kívánja, gondozd testedet, hiszen talán éppen a testi gondozatlanság volt az előidézője felszaporodott kísértéseidnek, — *teljesen nyugodt légy* a felől, hogy az éjszaka veled történő tünetek nem egyebek, mint fejlődéssel járó természetes mozzanatok. Ne félj tehát a küzdelmekről! Elővigyázatos légy, óvatos és minden eshetőségre felkészült, hiszen az előre látott veszedelem csak félveszedelem, — de ne légy kishitű és bátor-talan!

6. *Készülj fel a veszélyes időpontok kivédésére!* Kis önmegfigyeléssel elérheted, hogy a testi telítettséggel együttjáró, lelki szempontból nyugtalanságot hozó időpontok közeledését megérzed. Ugyancsak ez az önmegfigyelés meggyőz arról is, hogy a napnak is vannak bizonyos időpontjai, amelyek egyénenként változóan kísértéseket hozhatnak és bűnalkalmakat jelenthetnek számunkra. Egyes fiúk számára veszélyes időpont az esti lefekvés ideje, másoknak a reggeli ébrenheverés hoz kísértéseket, ismét másoknak az ebédet követő emésztési idő a veszélyes zóna. Fiús találékonyssággal sorban leszerelhetjük e veszélyes időpontok hatóerejét. Ne feküdj le túlkorán és közvetlenül vacsora után, amikor még az álomság legkisebb jelét sem észleled. Lefekvés előtt tornával és hideg lemosakodással edzsed testedet. Lefekvés után a szentolvasóval a kezedben, imádsággal ringasd magad álomba. Egyes fiúkról tudom,

hogy dézsában hideg vizet helyeznek ágyuk elé, s ha az éjszakai kísértés nem hagyná nyugodni őket, lábukat a hideg vízbe mártják s így verik ki testükből a vérüket izzító gonoszlelket. (Az érzéki kísértések előtt túskebokorba hengerdő és jeges tóba ugró szentek példájának egy mai változatát látom ebben az ötletes, hidegvizes elintézési módban!) — Legyen meghatározott felkelési idő, s azon túl ne heverj ágyadban. Inkább rövidítsd meg pihenésedet egy félórával, minthogy megtoldjad egy erkölcsi elvfeledással! — Ebéd után ne feküdj le, kivéve, ha gyenge szervezeted ezt a pihenést okvetlenül kívánja! Sétával, olvasgatással, társalgással, zenével töltsd ki a déli pihenés idejét. Az étkezést követő eltespedés s a déli alvással járó kábulat nem előnyös a tisztaságát egyensúlyban tartó ifjú számára!

7. *Tisztaságod védeése férfias és okos legyen!* Sok ifjút azért csúfolnak tisztaságáért, mert mindenért felfortyan, minden apróságon megbotránkozik és szinte bántóan kifejezésre juttatja, hogy ő még mennyire érintetlen. Természetes ellenhatásként gúnynyal, célzásokkal annál inkább bosszantják a többiek, sőt a rosszakaratúak éppen azért készítene az ilyen fiú számára csapdát, mert annyira felhívta a figyelmet a maga tisztaságára. Okosan véd a tisztaságodat, nem figyelemfelhívással, hanem figyelemeltéréssel! Ne sokat törődj mások viselkedésével, ne kapaszkodjál bele minden apróságba, ami józólésedet bántja! Inkább a kísértések idejére tartogasd erődöt, amelyek hívogatás nélkül is betoppannak, s ekkor azután ne ismerj kíméletet, mutasd meg, hogy emberére talált az benned, aki hajlíthatónak és csábításra alkalmas alanynak gondolt. Ha kell, a legerélyesebb lépéstől se riadj vissza ilyenkor, hiszen nyugodtan félreteheted a fínomságot és az udvariaságot azzal szemben, aki lábbal tapossa az Isten parancsait. Beszédedben legyen szellemes visszaverő

technikád, amellyel a burkolt célzásokat, csábításokat azonnal leszereled, — fellépésedben pedig legyen annyi erély, hogy az első pillanatban meghiúsítsd a lelked behevítésére irányuló kezdeményezéseket. Aquinói Szent Tamás sem udvariaskodott a kísértő céllal hozzá jött nővel: „Bocsásson meg aszszonyom, ön lehetlent kíván tőlem! . . .”, — hanem egy lapáttal izzó parazsat ragadott ki a tűzhelyből és az arcába akarta vágni a pokol küldöttének, aki sikoltozva menekült el kudarca színhelyéről. — Szent Nicétászról olvassuk, hogy barátai megkötözték és úgy vitték őt egy gonosz nő elé. Tehetetlenségében elharapta a nyelvét és kiömlő vérével arculköpte a csábítót, úgy hogy az undorral elfutott. — Tanulj férfiasságot, hősiességet, találékonyságot tisztaságod előre nem látható válságos perceire!

8. *Távolítsd el környezetedből a haladásodat gátló akadályt!* Itt most nem a rossz pajtás eltávolításáról van szó, hiszen ezt a fontos kérdést más fejezetben már elintéztük, — hanem olyan apró tárgyak eltávolításáról, amelyek kísértéseket zúdíthatnak lelkedre. Néha ilyen apróságokon múlik a tiszta élet sikere vagy sikertelensége. Sok fiú meggyónja, hogy érzékingerlő könyvet olvasott, ilyen képeket nézegetett, de eszébe sem jutna, hogy ezeket a könyveket, képeket eltávolítsa, megsemmisítse. Törik a fejüket, miért nem boldogulnak annyi küzdés után, s ezt a szembeszökő apróságot, amely talán sokszor kísértésbe döntötte őket, megtűrik tovább is könyvespolcukon vagy asztaluk fiókjában. Egy fiatalember pap akart lenni, meg is voltak benne a papi hivatás kellékei, — egyről azonban nem akart lemondani, a szép bajuszáról. Sokszor elnézegette a tükörben ezt a gondosan ápolt, férfias bajuszremeket és úgy érezte, hogy nem tud megszabadulni tőle. Egyszer azonban fellelkessedett, ollót ragadott és lemetsette bajuszának egyik felét. Mondanom sem kell,

hogy a másik felét már szívesebben vágta le, s ezzel elhárult a hivatása elé gördülő nevelés akadály. Nos, a tisztaságáért küzdő fiút akárhányszor ilyen ostoba apróságok akadályozzák a remélt sikere elérésében, — vesse ki magából ezt a csekélységet, bármennyire is odatapadt volna életéhez; a diadal öröme és az önlegyőzés boldogsága bőségesen kárpótolja ezért a csekélységért. Egy jeles tanuló hatodik gimnazista korában művészettörténetet kapott ajándékba. Osztályfőnöke, úgy látszik, nem nézte végig alaposan a könyvkereskedőtől ajándékozott könyvet, amely tele volt aktképekkel. A fiú számára kellemetlen volt ennek a könyvnek a közelléte s egy elhatározó pillanatban darabokra tépte. Bármennyire is kedves emléke volt diákkorából, beledobta a tűzbe. Épp a napokban mondta egy fiatalember: „Volt egy kedves fényképem, amely már több meggyónt bűnömnek előidéző oka volt. Mégsem tudtam tőle szabadulni. Tegnap, amint szobámban a kis Mária-szobromat néztem, annyira elfogott a teljes javulás utáni vágy, hogy darabokra téptem és a szobor előtt elégettem ezt a képet. Most szabadnak érzem magam, mintha igát ráztam volna le magamról!...”

9. *A tiszta élet ügye ne legyen társalgási témád!* A test jelentkező kísértései éppen eléggé felkavarják lelkiéletedet, semmi értelme sincs, hogy indokolatlan, különösen komolytalan egyénekkal folytatott tárgyalásokkal felszínen tartsd ezt a kényes gondolatkört. Akárhány fiú számára a test dolgaival való foglalkozás nem egyéb, mint „rák-fogta kutya, — kutya-fogta rák”. Megragadta a testiség problémáját, de őt is megragadta és fogva tartja ez a gondolatkör!

10. *Sajátítsd el a készséges, találékonny önmagtagadási szellemet!* Komoly lelkiélet önmagtagadás nélkül elképzelhetetlen! Lelkesen végzett, nehezebb és könnyebb önmagtagadási gyakorlatokkal fejleszd

hajlamodat ebben az irányban, hogy ez az állandó összeszedettség és fegyelmezettség biztosítani tudja tiszta életed zavartalanságát.

Fiatalság és önmegtagadó élet

Az ifjúkori lelki sekélyesség sok esetben azzal magyarázható, hogy az ifjúság lelki gondozásában az önmagtagadás nem áll előtérben.

A fiatalember két belső tehetsége, a képzelőtehetség és emlékezőképesség, továbbá a külső érzékek útján állandóan benyomások, ráhatások, visszajáró emlékek, zavaró példák érkeznek az ifjú gondolatvilágába s ha nincs kellő határellenőrzés, ezek a zabolátlan elemek óriási felfordulást idéznek elő a lélek területén. Elveszett embernek számít, aki érzékei megfékezésével nem törődik, aki önmagtagadási gyakorlatokkal nem hajtja lelke szolgásgába rosszra hajló érzékeit!

A képzelőtehetség megrendszabályozásával, a veszedelmes képzetek szigorú távoltartásával és kötelességteljesítésbe való elmerüléssel, továbbá a valóságos élet gyakorlatából merített felemelő eszmékkel szép eredményeket érhetünk el a belső érzékek, a képzelet és emlékezet megfegyelmezésében. Gondot kell fordítanunk külső érzékeink fékezésére is, mivel a test és lélek szoros kapcsolata alapján éppen ezek a külső érzékek szállítják a látás, hallás, tapintás, stb. útján a legmérgezetebb táplálékokat benső világunknak.

Az önmagtagadásnak tehát foglalkoztatnia kell az egész embert testestül-lelkestül; ne legyen egyetlen tehetségünk sem, amely míg a többi érzékek fegyelmezetten dolgoznak, elcsatangolhasson kedvtelése szerint.

Az önmagtagadás az élvezetet veszi ostrom alá.

Igaz, hogy az élvezet magában véve nem bűn, hiszen vannak megengedett élvezetek is, amelyekkel Isten mintegy meg akarta olajozni a kötelességteljesítés kerekeit, hogy könnyebben menjen a munka; így élvezetet találunk a munkában, evésben, ivásban. Az önmegtágadással első sorban a veszedelmes és tiltott élvezeteket támadjuk meg, amelyek az isteni Gondviselés ellen, vagy az isteni és egyházi törvények ellen irányulnak. De megvonjuk magunktól néha a megengedett élvezeteket is, hogy érzelmeinket akaratumk parancsa alá rendeljük s hogy az önkéntesen vállalt sanyargatással fegyelemre szoktasuk és legyűrjük szenvedélyeinket. Világos, hogy e gyakorlatokat okos mérséklettel kell végeznünk, testi és szellemi teljesítőképességünk figyelembevételével. Kíméljük testi erőinket, amennyiben óvakodjunk a túleröltetéstől, és kíméljük erkölcsi erőinket is, amennyiben kisebb önmegtágadási gyakorlatokkal kezdjük az önfegyelmézést és ezekről haladunk a nehezebb gyakorlatokra, és nem kapcsolunk túlzó szertelenséggel mindjárt a legfárasztóbb önmegtágadásra. Állásbeli teendőinket is figyelembe kell vennünk és nem szabad olyan gyakorlatokra vállalkoznunk, amelyek kötelességeink ellátásában akadályoznának.

Az eddig vázolt elmélet szemléltetésére egy sereg önmegtágadási alkalmat fogok bemutatni diákfiúk önmegtágadási gyakorlataiból. Meg kell említenem, hogy ezeket a gyakorlatokat vakációs beszámolókból idézem, tehát a diákélet válságos időszakából, amelyben pedig nagyon sok ifjú kiesik a tanév alatt megszokott lelki menetből. Tanulságosak ezek a gyakorlatok és útmutatásokat adnak, körülbelül milyen legyen a lelke szabadságharcát vivó diákfiú önmegtágadása, ha józan, minden túlzástól mentes és mégis célravezető önfegyelmézésre akar szert tenni.

„Lusta voltam az esti torna elvégzésére; ezért

kétszer annyi gyakorlatot végeztem, mint máskor szoktam.”

„Sétáról hazajövet melegem volt. Nem vettem le felső ruhámat, hanem túrtem a forróságot.”

„Napközben késedelmes voltam az érzéki kísérte-
tések elűzésében, ezért este büntetésből 15 fekvő-
támaszt végeztem.”

„Szekrényemben rendetlenséget találtam. Le-
győztem lustaságomat és szépen elrendeztem holmi-
mat.”

„Valaki nagyon paraszt módon bánt velem. Mál-
tatlankodtam és elhatároztam, hogy megmondom a
testvérenek. De nem szóltam semmit.”

„Rántottát kaptam vacsorára, de elfelejtették
megsózni. Így undorító volt számomra, — mégis
megettem szó nélkül.”

„A napfürdőzés irtózatosan leégette a hátamat.
Egy ember, aki nem tudta ezt, mikor felöltöztem,
csupa barátságból hátba vágott. Arcom először el-
torzult a fájdalomtól, de aztán barátságosan vigyo-
rogtam egyet és nem is szóltam neki, hogy ne üs-
sön rám.”

„Könyvemet becsuktam a legérdekesebb rész-
nél.”

„Álmos voltam este, térdenállva mégis elimád-
koztam az olvasóból két tizedet.”

„Séta közben olyan fiúhoz csatlakoztam, akit nem
bírok.”

„Akaraterősítésből megtanultam egy francia ver-
set.”

„Az utcán filmképek mellett mentem el a nél-
kül, hogy megnéztem volna.”

„Este kilenckor nagyon szomjas lettem. Egész
reggelig nem ittam semmit.”

„Ok nélkül megszidtak, nem mentegetőztem.”

„Reggel 5 óra helyett félórával korábban kel-
tem.”

„A gyárban reggel óta szomjas voltam, de csak délután ittam.”

„Aratáskor egész délelőtt nem ittam vizet.”

„A hatórai misét végig térdelve hallgattam.”

„Egy harmadikosnak előre köszöntem.” (Irja egy nyolcadikos!)

„Egy nagyon unalmas 9 oldalas cikket végigolvastam.”

„Egy kérés teljesítését kényelmességből elutasítottam, de azonnal megbántam, az illető után szaladtam és rögtön teljesítettem, amit kívánt.”

„Töltésen sétáló szerelmespárt nem nézegettem.”

„Álmos voltam. Másfél óráig még foglalkoztam és csak azután feküdtem le.”

„A nagy forróságban egy öregasszony jött ablakomhoz és vizet kért. Azonnal ugrottam, jól kieresztettem a csapot és pompás, friss vizet szervíroztam neki.”

„Nehezemre esett a levélírás, pedig otthon nagyon várják már leveletem. Neki ültem és hosszú levelet írtam.”

„Imádság közben nem támaszkodtam.”

„Valakinek titkát pedzették előttem. Érdekeltné volna ez a kényes ügy és szerettem volna részleteket megtudni, — de egy szót sem kérdeztem.”

„Az újságot hozták, de csak este olvastam el.”

„Két levelet hozott a póstás, de csak órák múltán bontottam fel őket.”

„Fogam nagyon fáj, — nem vettem csillapítószert.”

„Cserkész táborban a déli pihenés idején testi kísértéseim jöttek. Ilyenkor belegázoltam, vagy beültem a tábor mellett folyó hideg patakba és elűztem a testi vágyat.”

„Egy doboz gramofontűt leejtettem. A közel száz darab tű szerte szét hullott, fűtyülve szedtem fel a padozatról.”

Elég legyen ez a néhány példa!

Ezek után merje még valaki azt állítani, hogy a diákéletben lehetetlen önmegtagadó életet élni! Beszédes minták, követésre serkentő intelmek ezek a villámszerű beszámolók! Cselekedj hasonlóképpen!

A lélek kultúrigényei

Ismertem egy fiatal falusi papot, akinek szobájába mindig azzal az igénnyel léptem be, hogy ízléssel, fínomsággal, műveltséggel szívom tele ott a lelkem. Könyvtárában ott találtam a legújabb műveket, asztalán külföldi folyóiratokat láttam, szavából pedig kérdés nélkül is kicsendült, menyire széles látókörű, fennkölt gondolkozású ember. Műveltségét lelke fínomságának olvasztókemencéjében tisztította, s ezért volt oly lenyűgöző és megkapó minden szava.

Téged is kultúrigényekkel akarlak telíteni, jó Fiam! A magasratörés, a lelki tudásszomjúság vezessen lankadatlan mélyrehatolásra a lelki életben. Nem kell ennek megvalósításához gazdagság, csak egy kis időszakítás és akarat. Lelkiatyád bizonyára szívesen ad kezébe könyvtárából olyan könyveket, amelyeknek céltudatos egymásutánban történő olvasása mélyíti, gyarapítja a tőle kapott lelki alapelveket. Ha más diákok tanításával pénzt is keresel, takaríts apránként össze annyit, hogy névnapodra, karácsonykor vagy más alkalommal megajándékozhasd magad egy-egy lelki tartalmú könyvvel vagy valamelyik katolikus folyóirat megrendelésével.

Lelkiolvasmányaid sorában első helyet foglalja el a Szentírás! Ha nem volna Szentírásod, legyen gondod arra, hogy az olcsó kiadású, úgynevezett pengős Szentírást minél előbb megszerezd. Kempis Tamás Krisztus követésének és Szalézi Szent Ferenc Filóteájának olvasása is beletartozik a nagydiák lel-

ki önművelésébe. Ezeket a könyveket azonban csak lassan olvashatod. A könnyebb lelkiolvasmányok közül az egyes szentek életrajzának tanulmányozását ajánlom. Érdeklődj utánuk, s ha lehet, kérd kölcsön Loyolai Szent Ignác, Szent Alajos, Berchmans Szent János, Szent Imre, Szalézi Szent Ferenc, Bosco Szent János életrajzát. Hitünk tanításainak és az erényeknek gyakorlati alkalmazását ilyen kiváló példaképek életéből tanulhatjuk leginkább. A lelki műveltséget szélesítő, könnyebb olvasmányok közül figyelmedbe ajánlom Szívós Donát közkedvelt könyvét, a Ma diákját. Tóth Tihamér munkái közül a Jellemes ifjú, a Vallásos ifjú és Krisztus és az ifjú adja a magára talált fiúlélek lelki táplálékát. Koszterszitz József és Marczell Mihály közös munkája, A kemény parancs, a magas színvonalú könyveket szerető fiúkat egészen lebilincseli. P. Olasz Péter két könyvét (Fiú, légy férfi! és az Új férfi) mindegyik önneveléssel foglalkozó diáknak ismernie kell. Nagyon felemelő olvasmány Frassatinak, a példás életű olasz egyetemi hallgató élettörténetének olvasása. („Új ifjúság” címen a szaléziak kiadásában jelent meg.) Sok elhatározást gyújt lelkedben Mihelics Vid: „Modern katolikus fejek” és Lantos-Kiss Antal „Elragadottak” című életrajzsorozatának olvasása is. (Mindkettő a Szent István Társulat kiadása.)

Nagyon kedvelt ifjúsági lelkiolvasmány Kaszap István diákcserkész életrajza (Életet Krisztusért!) és Pignatelli élete (Jézus nyomában). Mindkettőt Endrődi László írta és a Korda könyvkiadó terjeszti. Papnak készülő fiúk olvassák el Schmiedt Béla: Isten atlétái és Lantos-Kiss: Hánzi című könyvét. (Ez utóbbi a Szalézi Művek kiadásában jelent meg.)

Ezek az olvasmányok kiegészítik és példákkal szemléltetik a lelki irányítást, elmélyítik annak hatását. Okos összeválogatással és rendszeres olvasással felfokozzuk lelkesedésünket, gyarapítjuk tudá-

sunkat és a szentek követésére buzdulunk. Tükörkép-
pet állítanak elénk, hogy megragadjon az eszmények
szépsége s hogy fogyatékoságaink láttára észreve-
gyük fontos teendőinket, erélyes kézzel, haladéktal-
anul hozzáállassunk hibáink megszüntetéséhez. Ha
Szent Ágostont és Szent Ignácot új életre és ember-
fölötti vállalkozásokra tudta rávenni az Isten egy-egy
könyv hatása által, — a diáklelket is meghódíthatja
az igazabb élet számára egy idejében érkezett lelki
könyv segítségével.

Igy alakul ki évek kitarató, lankadatlan munkája
által a magasabb lelkiéletet élő diákifjú! Szükség
van reá, nagy feladatok elé állítja az élet! Érc-egyé-
niségével, gondozott lelkével, mocsoktalan jellemé-
vel új kiadású apologéta gyanánt neki kell megvé-
denie és hirdetnie az Evangélium időszerűségét,
örök ifjúságát. Hirdetnie kell a gyáváknak és az elv-
feladóknak az önmegtartóztatás lehetőségét, az iste-
ni törvények megtartásának és a mai életfeladatok
összeegyeztetésének művészetét! Csendes kis sziget
legyen a köznapiság, kiéltség piszkos hullámtáncái
fölött, hogy a békét, felemelkedést kereső emberek
reá találhassanak!

Diákok lelkiatyja és lelkiatyát kereső diák, — ez
az a két férfieszmény, amelyet hirdet és kutat ez a
könyv. Várunk benneteket, jöjjetek, hiszen naponta
érezzük, mennyire szükség van reátok!

Hozzátok meg a küzdő magyar ifjúságnak a mé-
lyebb lelkiséget!

I R O D A L O M

A könyv második részének megírásánál, főleg a neveléstani és aszkétikai megalapozás tekintetében segítségemre voltak a következő könyvek:

Endrődy: Életet Krisztusért. Manréza kiadás.

Endrődy: Páter Petit hajója. Korda kiadása.

Marczell Mihály: A felnőttek lélekrajza. (Bontakozó élet V. kötete.) Élet kiadása.

Müller: A kis titok. Korda kiadása.

Müller: Aszkétika. Korda kiadása.

Olasz: Gyermekkor, serdülőkor, nevelés. Egyetemi Nyomda.

Plus: Papi elmélkedések. Korda kiadása.

Tanquerey: Aszkétika és misztika. Desclée magyar kiadása. Páris.

Schwartz: Kämpfen und siegen! Rauch kiadása, Innsbruck.

Thomas Villanova: Munus confessarii. Rauch, Innsbruck.

T A R T A L O M

ELSŐ RÉSZ: LELKIATYÁT KIVÁN AZ IFJÚSÁG!

Isten küldöttje

Valakit várunk	— — — — —	5
Mi ösztönöz a lelkiatya választására?	— —	10

A fiúk értékelése a lelkiélet szempontjából

A tagadás csatlóssai, az örökös kezdők és a győzni tudó ifjak	— — — — —	16
Akiből nem lesz énekes halott	— — —	23
Akiktől többet remélhetünk	— — — —	30
A kibontakozás útján	— — — — —	35

Diákifjúság és lelkiatya

A lelkiatya személye	— — — — —	43
A lélekszobrász műtermében	— — — —	49
Amit nem látnak szívesen a fiúk	— — —	53

Néhány gyakorlati tanács

Hogyan válasszunk lelkiatyát?	— — —	60
Érintkezési szabályok	— — — —	64
És ha nem találsz lelkiatyát?	— — — —	70

MÁSODIK RÉSZ: FEJEZETEK AZ IFJÚKORI LÉLEKÁPOLÁS KÖRÉBŐL

Lelki gátlásaink megszüntetése

Orvosi felülvizsgálat	— — — — —	77
Vádolnak a szentségtörések	— — — —	80
Hatodik parancs és szentségtörő gyónás	—	85
Serdülőkori bizonytalanságok	— — — —	89

Bemelegítő és edző gyakorlatok

A jófeltételek rögzítése	—	—	—	—	—	93
Harc a terheltségekkel	—	—	—	—	—	97
Az aggályosság leszerelése	—	—	—	—	—	101
Szabadulás a barátság jármából	—	—	—	—	—	106
Az imaélet rendezése	—	—	—	—	—	110

Harc a jellemhibákkal és félszepségekkel

A kevélység kiirtása	—	—	—	—	—	115
Hátrányos hajlamok	—	—	—	—	—	117
Kamaszkori félszepségek	—	—	—	—	—	126
Az önjavítás iskolája	—	—	—	—	—	131

A diákélet állomásai

Tanulóasztalnál	—	—	—	—	—	135
Tanulási elvek	—	—	—	—	—	137
Félreismernek?	—	—	—	—	—	139
Bukott diák!	—	—	—	—	—	142
Szünetnapok	—	—	—	—	—	147
Kisértések	—	—	—	—	—	152
Sikerek	—	—	—	—	—	158
Ifjú titánok	—	—	—	—	—	161
Diákszerelem	—	—	—	—	—	163
Egészség és szépség	—	—	—	—	—	170
Az édes otthon	—	—	—	—	—	193
Mikor megnyílnak az élet mélységei	—	—	—	—	—	177

Magasabbrendű lelkiélet

A célgondolat hatalma	—	—	—	—	—	181
Megállapodott élettisztaság	—	—	—	—	—	183
Fiatalság és önmegtágadó élet	—	—	—	—	—	190
A lélek kultúrigényei	—	—	—	—	—	194

LANTOS-KISS ANTAL

KÖNYVEI A TISZTA ÉLETRŐL

Gyakorlati tiszta élet

156 oldal. Ára füzve 2.50 P. Kötve 3.20 P.

A sajtó egyöntetű elismeréssel üdvözölte ezt a finom tollal írt, gyakorlati beállítású könyvet. Őszinte baráti segítséget nyújt az ifjú élet viharáiban vezető nélkül álló lelkeknek. Megadja a kellő felvilágosítást a serdülőkor problémáiról, megmutatja a kiegyensúlyozott és egészséges életre vezető kellekéket, végül bőséges utasítást ad a tiszta életet előmozdító józan sport- és tornaéletre.

Sok kép, többszáz diák és munkásifjú adatszolgáltatása teszi változatossá ezt a szuggesztív hatású, lebilincselően érdekes könyvet.

Tiszta munkáskéz

72 oldal. Ára 1.20 pengő.

Munkásifjúság számára írt tanácsadó, munka a tiszta életről. Magyar ifjúmunkás irodalmunkban előzmény nélkül áll! A legegyszerűbb munkásifjú által is érthető. Kemény szavakkal rámutat a munkásélet útvesztőire, végül felemeli az olvasót és beállítja a tiszta élet követésére.

„Ez a könyv a legjobb orvos, barát, tanító és lelkipásztor. Így még senki sem szólt hozzánk: a lenézett, erkölestelen munkásifjúhoz. Nincs szó, mely kifejezhetné szívünk érzelmeit. A könyv és szerzője is a miénk, munkásifjaké.”

Magyar Munkásifjú.

